

MAKI
Iyesu e yonai bagi kawayu apunu
Maki okapupu
Oka gwede nene tapu ki
kabuwai

Mamanuga God e yonai bagi kawayu apunu Maki okapupu yau rabineya ka Iyesu e upi badidi kwaewagawa umawa ki yonai ropani kawayu ko e badidi kabuwawagawa umawa ki yonai ka eba ropani.

Oka yau rabineya ka Iyesu e eya si wagubu da e ka Kunumau Kawapu Apunai.

Oka debai empamana ki kabuwai.

Yona bagi kawayu ki kerarai *1:1-13*

Iyesu tawana Gariri rabineya upiwagawa *1:14-9:50*

Iyesu natere Diyerusaremu deneya upiwagawa kaniyawa *10:1-52*

Pura siyarai natere Diyerusaremu rabineya *11:1-15:47*

Iyesu iyawena kipu ubupu *16:1-8*

Iyesu matarawena ade kunumau kayawena *16:9-20*

Apunu Diyoni Iyesu sisiyai wagawa

(Mateyu 3:1-12; Ruki 3:1-18; Diyoni 1:19-28)

¹ Mamanuga God e Gubagai Iyesu Keriso e yonai bagi kawayu ki kerarai ka yau kena.

² Takari kawayá ka Mamanuga God e bonanai wainapiyawa wagawa apunai Aisaiya Mamanuga God e okai yau tapu, wagubu ke;

‘Nau bibini yabiri kayawagana wagana apunai ki nau yawata yabiyabiri tonopani da e kau yawatagi meyoto taniyagisi. ³ Iyapana eba idiwu tawaneya ka e bonanai ragiragi kawayá inako wagau ke;

‘Kaiwawonuga e yawatai gwaba memuri da e taneya baiyagisi kayayagisi.’

⁴ Oragai apunai Aisaiya oka inako tapu ki pokere mara ki bauwena makeya ka apunu Diyoni iyapana eba idiwu tawaneya ubupu iyapana siruwa-tamiyawa dimawagawa, wagawa ke; “Wi beraga berokoi oragai ki wi karako kamadumuri wi notaga wirayagisi da nau uburani wi siruwaniyani manako Mamanuga God e uburoto wi bigiga ki kuduba deni mena surupoto.” ⁵ E yona inako wagawa manako tawana Diyudiya ade natere Diyerusaremu ragidai e empamana ki nana kebomupu ika bautagubu. Bautagubu ka mu berokoi badidi kwaetagamawa ki tagubu matara mu idamaga kerapumaga rikapamawa manako apunu Diyoni ubupu mu awana Diyoudani rabineya siruwatapu.

⁶ Apunu Diyoni e gwedegwedei ka eba bagi. E papa kameru kumai kau-piyawa ade e nau-rai taburubai ka papa kwakwarai pokaiya yamanamupu ki e umarawa umawa. E bani ka manigowa yo tapoi borepa ki mena kupawa tondawa. ⁷ E dimawagawa iyapana tadeyawa, wagawa ke; “Apunu nau ewaneya baiyagisi e kasiyarai ka kawayá daganani esida ko nau kasi-

yarani ka maraitau erida. Nau e bigabigai kwaesugana waitapana e kerarai kwakwarai ki rikapana ko nau eba bagi da nau upi ki kwaesugani. ⁸ Nau awana pokaiya wi siruwaniyakani ko e uburoto Mamanuga God e Keyai Tanai Bagi Kawaya ki pokaiya wi siruwaniyoto.” Apunu Diyoni inako wagubu.

*Apunu Diyoni ubupu Iyesu siruwapupu
(Mateyu 3:13-4:11; Ruki 3:21-22; 4:1-13)*

⁹ Mara ki makeya ka Iyesu natere Nasareta tawana Diyudiya rabineya ki kamadubu kayawena yabadawa da apunu Diyoni bameya bauwena manako Diyoni ubupu Iyesu wadubu awana Diyoudani rabineya siruwapupu.

¹⁰ Iyesu awana rabineya supu ade matarau posiwagawa makeya ka e kunuma yagarawena empupu manako Mamanuga God e Keyai Tanai Bagi Kawaya ki midiwari umago maba kawapu e kawareya tondubu, ¹¹ manako bonana mosi kunumau kawapu ki wagubu ke; “Kau ka nau Gubagani. Nau nuwaneya po kau ki pokere nau karako kau mamamagi suwagakani.” Bonana ki inako wagubu.

¹² Ki makeya, garugaru mena, ka Mamanuga God e Keyai Tanai Bagi Kawaya bauwena Iyesu sibu yabiripupu da e iyapana eba idiwu tawaneya ki kayawagana ki nana, ¹³ ki pokere e kipu ubupu manako tawana ki kayawena mara apunai apeya (40) rabineya e eya mena ika umawa wadawa. Ko Berokoi Apunai Seitani maramara e bameya bauwagawa e beraberapiyawa ade e rabinai kupawa. Papa kamarai ika mete idiwa ko

Mamanuga God e aneyaiyoma bautagubu Iyesu kwayubapamawa.

Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai mu nene wagubu

(Mateyu 4:12-22; Ruki 4:14-15; 5:1-11)

¹⁴ Iyapana apunu Diyoni wadumpu diburamupu eweya ka Iyesu tawana Gariri rabineya bauwena Mamanuga God e yonai bagi kawaya ki dimai wagawa iyapana tadeyawa, wagawa ke; ¹⁵ “Mara wana bauwena. Iyapana ubumana nau Mamai God e gari rabineya kaiwana e kasiyarai pokaiya idiwana ki marai wana bauwagana kwaewagau. Ki pokere wi beraga berokoi ki wi karako kamadumuri wi notaga wirayagisi manako yona bagi kawaya yau mena wainapumuri sumapumuri.” E inako wagubu.

¹⁶ Mara ki makeya ka Iyesu kaburu Gariri papateya kaniyawa da apunu Saimoni e yowai Enduru mete kina raubiyo nene kaburu kawaya ki papateya ika puwaritagamawa idiwa emi-tapu. Mu ka kimai wasisinai ragidai bowa madai wadamana ki nana ika ebogatagamawa. ¹⁷ Ko Iyesu mu emitapu manako tadebu, wagubu ke; “Kebomuri nau ewaneya ubumuri. Wi karako raubiyo tepiyamu iwu ki maba nau wi kabuwaniyani da wi kaiwagi iyapana nene iwagi tetamuri.” ¹⁸ Iyesu yona ki wagubu wainamupu ka mu garugaru mena puwarimaga tampu kamadumpu manako kimpu ubumpu e eweya kay-atagubu.

¹⁹ Mu kayatagubu kaburu papateya kebomawa da apunu Tabadi e gubagai-yoma Diyemesi yo Diyoni mete kina ika wakamaga rabineya puwarimaga badipamawa idiwa emitampu. ²⁰ Iyesu garugaru mena apunu Diyemesi yo Diyoni mu nene wagubu manako mu kimpu ubumpu mu mamamaga Tabadi e kowakowaiyoma mete kina ika waka rabineya kamaditampu manako sumpu deni mena Iyesu eweya kayatagubu.

*Keyai berokoi apunu mo rabineya tondawa
(Ruki 4:31-37)*

²¹ Mu kayatagubu kaiwa da natere Kaponiyamu bautagubu ka mu ika idiwa da aiyata marai ki makeya ka mu guriguri tawai ki rabineya yamupu manako Iyesu ika dimawagawa iyapana tadeyawa kabukabuwa tondawa. ²² Ko iyapana ika idiwa e yonai ki waina-mupu ka mu notamaga kowena kodaba-maga kamupu mibai ka Iyesu e yonai ki kasiyarai ka kawaya ko iyapana kawakawai Mamanuga God e gorai kataimugu ragidai ki mu yonamaga ka kasiyarai pa mena.

²³ Iyesu ika dimawagawa tondawa manako ki makeya ka keyai berokoi apunu mosi rabineya tondawa ki ika bauwena Iyesu empupu manako e bonanai ragiragi kawaya Iyesu sibu, wagubu ke; ²⁴ “Iyesu, tawana Nasareta apunai, kau nuwageya gwede nu bamanugu berapana ki nana? Kau nu giriniyana ki nana baunugibi bo? Nau kataineya kau. Kau ka Mamanuga God e umunui wadei apunai bagi kawaya.”

²⁵ Ko Iyesu wirawena keyai berokoi apunu ki rabineya tondawa ki empupu manako e bonanai ragiragi kawayaya siwakekepupu sibu, wagubu ke; “Kau kererenuwagi apunu yau kamadi baunuwagi matarau kayanuwagi.” ²⁶ E yona ki wagubu makeya ka keyai berokoi ki apunu ki ragiragi kawayaya wadubu kwisikwisipupu manako e kwewena bauwena kayawena.

²⁷ Ko iyapana kuduba Iyesu badidi kwaewena emupu ka mu notamaga kowena mu mubo mubo kowamuguma mete manu kasiwaratagamawa, tagamawa ke; “Yau ka badidi? Yau ka kabuwa waunai mosi bo? Apunu yau e kasiyarai ka kawayaya esida. E keyai berokoi siwakeketamiyau wagau ki ka mu e bonanai wadamu bautagamu kayatagamu.” Iyapana inako tagubu, ²⁸ manako Iyesu badidi kwaewena ki sisiyai garugaru mena tawana Gariri rabineya kawayawena kayawena iyapana kuduba wainamupu.

*Iyesu iyapana ropani kawayaya iyatamiyawa
(Mateyu 8:14-17; Ruki 4:38-41)*

²⁹ Iyesu kipu ubupu e tadeyau kabukabuwa ragidai ade apunu Diyemesi yo Diyoni mete kina waratapu guriguri tawai ki kamadumpu manako kaimpu apunu Saimoni yo Enduru mu tawamugu yamupu. ³⁰ Tawa ki rabineya ka apunu Saimoni e memenagui ridai muyamuyawena ika ukwarawa ki sisiyai mu Iyesu simupu, ³¹ manako e kanibu ridi ki waitapupu e idaiya wadubu kipu ubupu. Ridi ki kirawa uburawa makeya ka e sigirai ki garugaru mena kewo-wena manako e kanibu mu diriwamaga kwaewena bani warapupu tagebu.

³² Madega kanibu supu kemora-wagawa ka iyapana dai kayatagubu sigira ragidai ade keyai berokoi mu rabinamugu idiwa ragidai inako tetampu Iyesu bameya bautagubu. ³³ Natere ki ragidai kuduba ika bautagubu tawa ki ureya ubumawa, ³⁴ manako Iyesu ubupu iyapana sigiramaga ebo ebo ki iyatamiyawa ade keyai berokoi mu dai rabinamugu idiwa ki mete siwakeketamiyawa bautagamawa kayataga-mawa. Keyai berokoi ki kuduba katai-mugu da Iyesu ka nima ko mu yona ki matarau eba tagamana ki nana ka e mu tatamatapu.

Iyesu tawana Gariri rabineya dimawagawa umawa

(Ruki 4:42-44)

³⁵ Mu ukwapamawa da nawaru dumai tarawa ka Iyesu kipu ubupu iyapana yabumaga sipeya tawa ki kamadubu kanibu e ebo mena gari tagaiya e Mamai bameya guriguri-wagawa tondawa. ³⁶ Ko apunu Saimoni e kowaiyoma mete kina Iyesu kwaenei kayatagubu kwaenepamawa iwa da bananamupu, ³⁷ manako simupu, tagubu ke; “Natere yau ragidai kuduba kau kwaeneniyamu.”

³⁸ Ko Iyesu denai tadebu, wagubu ke; “Nau Mamai e yonai iyapana kuduba tadeyana ki nana nau tonosinibu bausugubuwani ki pokere nu yewe mena eba idiwomu ko tawana tawana mete kaigamu da nau ika mete dimasugoni umoni.”

³⁹ Iyesu inako wagubu manako tawana Gariri rabineya tawa tawa umawa wadawa ade Diyu ragidai mu gurigurimaga tawai rabineya mete kina Mamanuga God e yonai wagawa umawa. E

keyai berokoi dai mete siwakeketamiyawa bautagamawa kayatagamawa.

Iyesu apunu mosi sigira berokoi wadubu ki iyapupu

(Mateyu 8:1-4; Ruki 5:12-16)

⁴⁰ Apunu mosi sigira berokoi mo wadubu e kwakwarepui kwatak-wata-wena ki Iyesu bameya bauwena parau-pupu e yabareya kwarisiwena e ramatai kawareya ubupu manako genepupu sibu, wagubu ke; “Kau kaubo nuwageya nau nene wainapiyei ki kau wadisini bagi.”

⁴¹ Iyesu apunu ki e nuwaboyai wainapupu ki pokere e idai roronapupu sigira apunai ki e mideya tapu manako sibu, wagubu ke; “Nau nuwaneya kau iya negeyani ki pokere kau sigiragi nau karako surupakani da deni mena kewoyagisi.” ⁴² Iyesu yona ki wagawa makeya ka apunu ki e sigirai garugaru mena kewowena e midai wateya wateya bauwena manako e iyawena.

⁴³ Ko Iyesu apunu ki tatamapupu sibu tonopupu, wagubu ke; ⁴⁴ “Nau karako iyanibuwani ki sisiyai kau iyapana eba tade ko kau deni mena Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai mu bamamugu kayanuwagi da mu kau eminimoto manako ade kau sigiragi kewowena ki mu mete em-pomoto manako ewa kayanuwagi oragai apunai Mosisi gora tapu ki makeya makeya kwaenuwagi papa kumerekumere Mamanuga God bameya puyo tari. Kau inako kwaenuwagi ki ka iyapana kawakawai ki kau eminimoto manako mibipomoto da kau sigiragi wana kewowena.”

⁴⁵ E inako sibu ko apunu ki e umunui eba wadubu ko e kayawena Iyesu e badidi maba iyapupu ki sisiyai tawa tawa wagawa umawa ki pokere Iyesu tawana tawana matarau eba umawa ko e gari tagaiya wekei gwaiya mena umawa. Ko iyapana ropani kawayaya tawana tawana mara-mara e bameya bautagamawa.

2

*Apunu mosi e idai kerarai badabadamawena ki Iyesu iyapupu
(Mateyu 9:1-8; Ruki 5:17-26)*

¹ Mara dai kewowena eweya ka Iyesu ade wirawena natere Kaponiyamu e ebo tawaneya bauwena manako e bauwena sisiyai kawayawena kayawena iyapana ropani kawayaya wainamupu e empamana ki nana diriwai bautagubu. ² Bautagubu ka tawa rabineya, katamuru ade imatau iyapana posiwenawa tawa rabineya yamana watai mo pa mena.

Iyesu tawa rabineya kabuwagawa tondawa ki makeya, ³ ka iyapana apeya apeya mu ware-tamaga e idai kerarai badabadamawena bisi kayawena ki gagara umampu rabineya kaumpu ki kerorampu ika bautagubu. ⁴ Mu nuwa-mugu apunu ki wadamana Iyesu bameya yamana ki nana ko tawa rabineya iyapana posiwenawa ki pokere mu apunu ki mibi gagarai wadumpu tawa tagaiya yampu manako Iyesu tondawa kawareya tawa tagai wadu-mpu bebere apunu ki mibi gagarai taburuba pokaiya kwimpu kaumpu Iyesu rabineya supu. ⁵ Mu sumamaga kawayaya daganani

Iyesu bameya ki e empupu ki pokere e sigira apunai ki sibu, wagubu ke; “Gubagani, kau beragi berokoi ki nau empuwani da karako surupakani.”

⁶ Iyesu yona ki wagubu ka iyapana kawakawai Mamanuga God e gorai kataimugu ragidai ika idiwa waina-mupu manako mu notamaga wagubu ke; ⁷ “E ka badidi pokere inako wagau? Mamanuga God e mena nu beranuga berokoi ki empiyau surupiyau. Apunu yau ka berawagau Mamanuga God e si giripiyau ade e eya si tepapiyau wainapemei.” ⁸ Mu inako notapamawa, ko Iyesu mu notamaga ki e garugaru mena empupu manako manutapu, wagubu ke; “Wi karako gwede nana sidiyamu da nau Mamanuga God e si giripakani? ⁹ Nau e bigi surupana suwagubuwani ko wi bera umani nau sidimupu mibai ka wi wainapiyamu da ki ka pa yona da muyai pa mena. Ko nau karako yona ade mosi suwagani manako wi nau matakirani muyai kawaya empumuri. ¹⁰ Nau Kunumau Kawapuwani Apunai iyapana beramaga berokoi empana surupana ki kasiyarai wadubuwani kawapuwani ki wi karako nau mibisinimuri.” E inako wagubu, manako wirawena sigira apunai ki sibu, wagubu ke; ¹¹ “Nau suwagani wainapi; Kau kiri uburi gagaragi wadi kawarapi kau tawageya kayanuwagi.”

¹² Iyesu yona ki wagubu makeya ka apunu ki kipu ubupu iyapana yabu-mugu e gagarai wadubu kawarapupu manako garugaru mena bauwena kayawena. Iyapana ika idiwa matakira ki emupu ka mu notamaga kowena kodabamaga

kamupu manako Mamanuga God si tepamupu, tagubu ke; “Nu naiya inako mo eba emipi.”

*Iyesu apunu Riwai nene wagubu
(Mateyu 9:9-13; Ruki 5:27-32)*

¹³ Iyesu ade wirawena kayawena kaburu Gariri papateya bauwena ka iyapana ropani kawaya e bameya bautagubu manako e ubupu dima-wagawa Mamanuga God e yonai mu tadeyawa kabukabuwa tondawa.

¹⁴ E tadeyawa kabukabuwa tondawa da kamadubu ade kayawena kaniyawa ka e apunu Aropiya e gubagai si ka Riwai ika empupu. Apunu Riwai e ka tawana ki mu wairamaga denai ‘takesi’ wadawa ki apunai mosi ika ‘takesi’ wateya tondawa. Ko Iyesu apunu Riwai empupu manako sibu, wagubu ke; “Kau karako yabi nau ewaneya uburi.” E inako wagubu manako apunu Riwai kipu ubupu e eweya kayawena.

¹⁵ Ki eweya ka Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai mete kina apunu Riwai e tawai rabineya kupetagamawa idiwa. Iyapana ‘takesi’ wadamawa ragidai ade beramaga eba bagi ki pokere iyapana mu tagararatampu ragidai ropani kawaya mete kina Iyesu ewakumapamawa iwa manako mu dai e mete ika kupetagamawa idiwa.

¹⁶ Parisi Mamanuga God e gorai kataimugu ragidai iyapana ki Iyesu mete kupe-tagamawa idiwa emitampu ka mu ubumpu Iyesu tadeyau kabukabuwa ragidai tademupu, tagubu ke; “E badidi pokere bera berokoi kwaetamu ragidai ki mu mete ewapuru kupe-tagamu idiwu?”

¹⁷ Iyesu mu yonamaga ki wainapupu ka e denai tadebu, wagubu ke; “Sigira ragidai ki mu mena ka muramura apunai bameya kayatagisi, ko midimaga bagi ragidai ki mu ka muramura apunai ki e bameya asusu eba kayatagisi. Nau ka eba iyapana bagi supasupai ki mu nene bausugubuwani ko iyapana berokoi bigibigi ki tadeyana da mu nau bamaneya kebomana ki nana nau bausugubuwani.

Iyapana Mamanuga God nene bani kamadumpu

(Mateyu 9:14-17; Ruki 5:33-39)

¹⁸ Mara mosi ka iyapana siruwa-tamiyawa apunai Diyoni e tadeyau kabukabuwa ragidai ade Parisi ragidai dai mete kina gora pokaiya Mamanuga God nene bani kamadumpu idiwa, manako iyapana dai Iyesu bameya bautagubu e manumupu, tagubu ke; “Apunu Diyoni e tadeyau kabukabuwa ragidai ade Parisi ragidai mu tadeyamu kabukabuwa ragidai mete kina ki mu kuduba ka Mamanuga God nene bani kamadumpu idiwu ko kau tadeyei kabukabuwa ragidai ki mu ka badidi pokere inako eba kwaetagamu?”

¹⁹ Iyapana ki inako tagubu ko Iyesu denai waigugu were tadebu, wagubu ke; “Anika waunai kupei ki kawareya ka apunu ewai ade ridi ewai bani eba kupomoto ko pa idiwono bo? Ae, pa mena. Bananatamini kupei ki kawareya baitagisi ki ka mu eba nuwaboya nene idiwono ko anika waunai ki mete kupetogomono idiwono. ²⁰ Ko

mara baiyagisi da iyapana ubumoto anika wau-nai apunai ki yadini dokodoko kayatagisi. Mara ki makeya ka e kowai-yoma nuwaboyatagisi bani kamadini.”

²¹ Iyapana nota oragai ade nota waunai ki eba dibipamana ki nana ka Iyesu waigugu were ade tadebu, wagubu ke; “Gwedegwede oragai mo tegereyagisi ki ka wi dabuwa tenai oragai mo wadumuri ki naureya tamuri popopumuri. Ko wi dabuwa tenai waunai mo wadumuri tamuri popopu-muri ki ka dabuwa tenai waunai ki ewa kaporopoto manako gwedegwede oragai ki wi popomupu wateya purupuruyagisi. ²² Ade keyakeyai mosi ka yau kena; Awana ‘waeni’ waunai ki wi awana kororai papa kwakwarai waunai pokaiya yamanamupu ki rabineya gwepumuri. Awana kororai ki ka nenenaitau ki pokere awana ‘waeni’ ebo totoripoto kawayayagisi ki ka kororai ki mete kawayayagisi. Ko wi awana ‘waeni’ waunai ki awana kororai oragai kakokakowena rabineya gwepumuri ki ka awana ‘waeni’ waunai ki totoripoto kawayayagisi ko awana kororai ki ka kakokakoi ki pokere wateya mena tondono da baurayagisi manako awana ‘waeni’ ki mete baiyagisi kayayagisi.” Iyesu waigugu inako wagubu.

Aiyata pa idiwana marai
(*Mateyu 12:1-8; Ruki 6:1-5*)

²³ Aiyata marai ki makeya ka Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai mete kina tawana mo kayatagubu manako yawatau kokora mo kawareya bau-tagubu. Bautagubu ka Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai gwaba maba mosi ki madai

kupemei kena ki asusu toporu-pamawa tepamawa kaiwa. ²⁴ Parisi ragidai mu emitampu ka mu bautagubu Iyesu simupu, tagubu ke; “Kau kowa-kowagiyoma buri emitami. Nu aiyatanga marai mu inako kwaetagamu ki ka mu nu goranuga ki giripiyamu.”

²⁵ Mu inako tagubu, ko Iyesu denai tadebu, wagubu ke; “Takari kawaya oragai apunai Dewida badidi kwaewena ki bususui mu oka tampu ki wi iyaba-mupu kataigubu bo pa mena? E kowakowaiyoma mete kina wetei metapu, ²⁶ manako e Mamanuga God e Tawai rabineya yapu bani buredi ki iyapana Mamanuga God nene puyo ika nakamupu ki dai e tepupu kubabu. Mara ki makeya ka apunu Abayata Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai mu kawaimaga tondawa. Oragai apunai Mosisi nu goranuga tapu da bani ki kena ka Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai ki mu mena ku-pomoto ko apunu Dewida e ka bani ki dai tepupu kubabu ade dai e kowakowai-yoma mete tagebu kupamupu.”

²⁷ Iyesu inako wagubu manako siyareya ka e mu ade tadebu, wagubu ke; “Mamanuga God e ubupu aiyata marai ki iyapana kuduba nu baginuga nene tapu ko eba nu aiyata marai ki si tepapamana ki nana nakanibu. ²⁸ Kunumau Kawapu Apunai e ka aiyata marai ki debai. E ka kawaya esida ko aiyata marai ki ka e kobaiya.”

3

Iyesu apunu mosi e idai kiyokiyowena ki iyapupu

(Mateyu 12:9-14; Ruki 6:6-11)

¹ Ki eweya ka Iyesu wirawena guriguri tawai ki ade kayawena manako tawa ki rabineya ka e apunu mosi e idai daikere kiyokiyowena bisi kayawena ika tondawa empupu. ² Ko mara ki ka aiyata marai ki pokere iyapana dai Iyesu naigida mena empamana da e gwede mo paerepana manako mu ki pokaiya e siyamana wirawira ki nana ika bautagubu. E apunu idai kiyokiyoi ki aiyata marai ki iyapoto bo pa mena? Mu inako notapamawa. ³ Ko Iyesu apunu ki sibu, wagubu ke; “Kau yabi yewe iyapana yabaramugu uburi.” ⁴ E inako wagubu, manako wirawena iyapana ika idiwa ki tadebu, wagubu ke; “Aiyata marai ki ka nu bagi kwaigomu bo berokoi kwaigomu? Ade nu iyapana iyatamomu bo giritamomu? Nu goranuga ki nene badidi wagau?” Ko iyapana ki denai mo eba tagubu.

⁵ Iyesu mu emitapu manako e rabinai berokowena. Ko e mu nuwaboyamaga mete wainapupu mibai ka mu tagamawa mama ade mu rabina-maga ka ragiragi kawayaya. Ko e idai kiyokiyoi apunai ki empupu manako sibu, wagubu ke; “Kau idagi roronapi.” E idai roronapupu makeya ka e idai ki garugaru mena supasupawena. ⁶ Parisi ragidai Iyesu kwaewena ki emupu ka mu garugaru mena tawa ki kamadumpu bautagubu kayatagubu manako apunu Erodi e kowaiyoma mete dibimupu Iyesu minimana po ki yanuwei teyamawa.

Iyapana ropani kawayaya kaburu ki papateya bautagubu

⁷ Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai mete kina kaburu kawayu si Gariri tagamu ki papateya kayatagubu, manako iyapana ropani kawayu mu ewakumatampu. Iyapana ki mu ka tawana Gariri yo tawana Diyudiya ki ragidai. ⁸ Mu dai ka tawana Idumeya yo natere kawayu Diyerusaremu were bautagubu ade mu dai ka awana Diyoudani papasi buridere ade natere Saidoni yo Taya ki deneya bautagubu. Mu kuduba ka Iyesu e badidi kwaewena ki sisiyai wainamupu ki pokere mu karako e empamana ki nana ika bautagubu. ⁹ Iyapana ropani kawayu inako bautagubu tawana kuduba posiwena ki pokere Iyesu ubupu e tadeyau kabukabuwa ragidai tadebu, wagubu ke; “Waka mo wadumuri da nau waka rabinaya tondoni mibai ka iyapana yau kuduba nau tatarasiniamu kapisinimana kwaetagamu.” ¹⁰ Iyesu sigira ragidai ropani kawayu iyatapu ki pokere sigira ragidai ade dai bautagubu mu kowamuguma tataratamawa mibai ka mu nuwamugu ka garugaru mena Iyesu bameya bautagamana da e mu iyatamana ki nana. ¹¹ Iyapana rabina-mugu keyai berokoi idiwa ki mu mete ika bautagubu manako mu Iyesu emupu ki ka mu e yabareya gwaigwiritagubu bonanamaga ragiragi kawayu e simupu, tagubu ke; “Kau ka Mamanuga God e Gubagai.” ¹² Ko Iyesu keyai berokoi ki tatamatapu ragiragi kawayu tadebu, wagubu ke; “Nau ka nima ki sisiyai wi iyapana eba tadeyoi.”

*Iyesu e tonotapu ragidai winetapu
(Mateyu 10:1-4; Ruki 6:12-16)*

¹³ Iyesu kwaunai mo yapu posiwena manako e ebo nuwaiya iyapanai ki mu nene wagubu e bameya bautagubu, ¹⁴ manako apunu ida esida kewowena kerapu apeya (12) winetapu tadebu, wagubu ke; “Wi ka nau tononiyana ragidai. Nau yonani nidiyani ki wi wainapiyoi mete iwomu manako nau kasiyara negeyani were ewa ka wi kaiwagi nau yonani ki dimaiwogoi iwoi, ¹⁵ ade keyai berokoi iyapana dai mu rabinamugu idiwu ki wi mete siwakeketamiyoi.”

¹⁶ Iyesu e winetapu ragidai ida esida kewowena kerapu apeya mu simaga ka yau kena; Saimoni si daikere Pita sibu; ¹⁷ apunu Tabadi e gubagaiyoma Diyemesi yo Diyoni simaga waunai Bowanagesi tadebu (Simaga Bowanagesi ki mibai ka gaiya). ¹⁸ Ade iyapana dai simaga ka; Enduru yo Piripo yo Batoromaiya yo Mateyu yo Tomasi, ade apunu Arapiyasi e gubagai si ka Diyemesi. Ade dai ka apunu Tadeyasi yo apunu Saimoni mosi. Apunu Saimoni e ka iyapana wairamaga gwandagi wagau ki apunai. ¹⁹ Ko siyarai ka apunu Diyudiyasi si daikere ka Isikariyoto. E ka Iyesu e yogoi ewa wagubu ki apunai.

*Berokoi Apunai Seitani si daikere ka Besaboro
(Mateyu 12:22-32; Ruki 11:14-23; 12:10)*

²⁰ Ki eweya ka Iyesu ade wirawena e tondawa tawaiya kayawena ko iyapana ropani kawaya e ewakumamupu mete kayatagubu. E tadeyau kabukabuwa ragidai mete kina bani kupetagamana kwaetagamawa ko mu kupetagamana yawatai mo pa mena mibai ka iyapana ropani kawaya ika bautagubu mu

kwagaratampu idiwa. ²¹ Iyesu inai ade e eya yowaiyoma sisya ki wainamupu ka mu kimpu ubumpu e bananapamana tawamugu tamana ki nana, mibai ka mu wainamupu da e yabarai babawena.

²² Mamanuga God e gorai kataimugu ragidai natere Diyerusaremu were bautagubu ki Iyesu badidi kwaewena emupu ki ka mu e wereyakauramupu, tagubu ke; “Keyai berokoi mu kawai-maga Besaboro e rabineya tawawena tondau kasiyara kweyau manako kasiyara ki pokaiya ka e keyai berokoi kuduba siwakeketamiyau.”

²³ Mu inako tagubu ko Iyesu mu nene wagubu e bameya bautagubu manako e waigugu were mu tadebu, wagubu ke; “Berokoi Apunai Seitani e ka badidi maba uburoto ade e eya siwakekeyagisi? Ki pa mena. ²⁴ Tawana mosi ki ragidai nuwarara tagarara kande kasiwaratogomono idiwono ki ka mu purupurutagisi mu mubo mubo kayatagisi manako mu tawanamaga ki gumoroyagisi gwaba umoroto. ²⁵ Ade iyapana tawa eyaka mena rabineya ewa nauwa idiwono ki ka mu iyamaga giriyagisi mu mubo mubo kayatagisi. ²⁶ Ki maba, Berokoi Apunai Seitani e ebo kowaiyoma mete purupomoto kande kasiwaratagisi ki ka e kasiyarai garugaru mena kewoyagisi. ²⁷ Iyapana nima nuwaiya ka apunu kasiyarai mosi e tawai bawapana e gwedegwededei kuwawagana wainapiyau ki ka e yabiri kasiyara apunai ki yadini e idai kerarai umoroto doko-doko taroto manako ewa tawa ki yaroto apunu ki e gwedegwededei kuwayagisi.”

²⁸ Iyesu inako wagubu, ade wagubu ke; “Nau suwagani wainapumuri; Iyapana berokoi badidi

kwaetagubu bo tagubu ki kuduba ka Mamanuga God empoto deni mena surupoto nota-gogapoto. ²⁹ Ko iyapana nima Mama-nuga God e eya Keyai Tanai Bagi Kawaya ki siyoto siyasiya ki e paerei ka Mamanuga God eba empoto surupoto ko e bigi ki maramara tondono kaniyono.”

³⁰ Iyesu yona ki wagubu mibai ka iyapana dai e simupu, tagubu ke; ‘Keyai berokoi mosi e rabineya tawawena tondau.’

*Iyesu inai ade e eya yowaiyoma
(Mateyu 12:46-50; Ruki 8:19-21)*

³¹ Ki makeya ka Iyesu inai ade e eya yowaiyoma mete kina ika bautagubu. Mu tawa ki rabineya eba yamupu ko ika tawa ureya ubumawa Iyesu mu bama-mugu kawarana ki nana ki yonai mena tawa rabineya tonomupu. ³² Iyapana ropani kawaya Iyesu kwagaramupu ika idiwa yona ki wainamupu ka mu Iyesu simupu, tagubu ke; “Kau inagi ade kau kiya yowagiyoma mete kina bautagubu kau nene tagamu.”

³³ Ko Iyesu denai tadebu, wagubu ke; “Nau inai ka nima? Nau yowani-yoma ka gwedewau?”

³⁴ E inako wagubu manako wirawena iyapana ika kwagaramupu idiwa ki kuduba emitapu, tadebu, wagubu ke; “Nau kwagara-siniyamu mete idiwei ragidai wi kuduba ka nau yowaniyoma ade nau inaniyoma. ³⁵ Iyapana gwedewau nau Mamai God e badidi wagau ki wainapiyamu makeya makeya kwaetagamu ragidai ki mu ka mibai nau yowaniyoma, nau egapuni-yoma, ade nau inaniyoma.”

4

Momai upu ki keyakeyai (*Mateyu 13:1-9; Ruki 8:4-8*)

¹ Mara mosi ka Iyesu kaburu Gariri papateya iyapana ade tadeyawa kabukabuwa tondawa. Iyapana ropani kawayaya eba bigabigai bautagubu e yonai wainapamana ki nana e kwagara-mupu idiwa ki pokere Iyesu waka mosi ika kaburu papateya uburawa ki kawareya yapu tondawa ko iyapana kuduba ka kaburu ki papateya wairau idiwa. ² E yona marai kawai kuduba waigugu were tadeyawa manako paunau ka e inako wagubu ke;

³ “Nau yona yau suwagani wainapu-muri; Apunu mosi e momai dai urana ki nana kayawena. ⁴ E momai ki urawa umawa da momai dai kerapu dabireya gwegwetagubu manako midiwari garugaru mena bautagubu momai ki kupampu gawarara. ⁵ Momai dai ka e yaroyaro kawareya upu manako momai ki garugaru mena ugwadubu susukwana. Ko waira ki ka eba kawayaya, ⁶ ki pokere madega ubupu urabu ki ka momai ki garugaru mena suratagubu mibai ka witai waira rabinaya eba supu. ⁷ Ade momai dai ka gwabau gaya kakapareya gwegwetagubu wenatagubu ko gwaba ubupu niniuraurapupu ki pokere wenatagubu ko mibai eba kipu. ⁸ Ko momai dai ka e waira bageya upu manako ugwede susukwanapupu wenatagubu kawakawayatagubu mibai kipu. Dai ka mibai apunai eyaka mena ida esida mena (30) kipu, dai ka mibai apunai apeya eyaka (60) kipu, ade dai

ka mibai apunai ida daikere mena (100) inako kipu. ⁹ Wi wenaguga mete kina ki ka wi nau yonani yau suwagubuwani ki mibai naigida mena wainapumuri.” Iyesu inako wagubu.

Iyesu badidi pokere iyapana waigugu were tadeyawa?

(Mateyu 13:10-17; Ruki 8:9-10)

¹⁰ Ki eweya Iyesu e tadeyau kabu-kabuwa ragidai ida esida kewowena kerapu apeya (12) ade e ewakumapa-mawa ragidai mete kina mu muga mena e mete ika idiwa ki makeya ka mu e manupupu, tagubu ke; “Kau yona waigugu were nuwagibi ki mibai ka badidi?”

¹¹ Mu inako tagubu ko Iyesu denai tadebu, wagubu ke; “Wi Mamanuga God e gari rabineya idiwana ki yonai wekewekei ki mibai kuduba nau matarau wi nidiyakani ko iyapana gwedewau gari ki tagaiya idiwu ragidai ki ka nau waigugu mena pokaiya mu tadeyakani, ¹² da mu;

‘Yabutamono, yabutamono ko mibai eba empomoto. Wainapomono wainapomono ko mibai eba waina-pomoto. Mu wainampena ki ka mu notamaga wirawagubena Mamanuga God bameya manako e mu bigimaga ki empena surupena mu tagamugu kwenupena.’ ”

Iyesu waigugu wagubu ki mibai matarapupu

(Mateyu 13:18-23; Ruki 8:11-15)

¹³ Iyesu inako wagubu, manako manutapu, wagubu ke; “Nau momai upu ki waigugui suwagubuwani ki ka eba waigugu wekewekei. Wi waigugu ki mibai eba wainamupu ki ka wi

badidi maba waigugu were ewa suwagani ki mibai wainapumuri? ¹⁴ Waigugu suwagubuwani ki mibai ka yau kena; Momai urau apunai ki e ka Mamanuga God e yonai wagau apunai. ¹⁵ Mara mosi ka momai upu ki kerapu dabireya gwegwetagubu ko ki mibai ka yau kena; Iyapana dai Mamanuga God e yonai wainapomoto ko Berokoi Apunai Seitani garugaru mena baiyagisi yona waina-mupu ki surupoto. ¹⁶ Momai yaroyaro kawareya gwegwetagubu ki mibai ka yau kena; Iyapana dai Mamanuga God e yonai wainapomoto mamamatagisi, ¹⁷ ko yona ki mibai mu rabinamugu eba supu tawawena ki pokere mu yona ki pokaiya berokoi mosi bananapomoto bo iyapana dai baitagisi mu giritamini pasutamini ki ka mu Mamanuga God e yonai ki garugaru mena notagoga-pomoto. ¹⁸ Ade momai gwabau gaya kakapareya gwegwetagubu ki mibai ka yau kena; Iyapana dai Mamanuga God e yonai wainapomoto, ¹⁹ ko mu mubo mubo iyamaga nene mena notapomono ade waira yau purapurai empomono yabumaga midiyayogono. Mu notamaga ka ki mena kawareya ukworono manako nota ki uburoto Mamanuga God e yonai badidi wainamupu ki utapoto da mu mibimaga mo eba kirototo. ²⁰ Ko iyapana dai ka e momai waira bageya upu ki maba. Mu ka Mamanuga God e yonai wainapomoto sumapomoto manako mu mibimaga mete kirototo. Dai ka mu mibimaga apunai eyaka mena ade ida esida mena (30) kirototo, dai ka mu mibimaga apunai apeya eyaka (60) kirototo, ade dai ka mu mibimaga apunai ida daikere mena (100) kirototo.”

*Duna eba wekepamana ki waigugui
(Ruki 8:16-18)*

²¹ Iyesu inako wagubu ade tadebu, wagubu ke; “Apunu mosi duna beupoto ki ka e duna ki bani taroto? E digumau taroto bo kurari umuneya wekepoto bo? Ae, e duna ki matarau taroto da tanai tawa rabineya miniyoto siwa. ²² Ki maba, wi weki gwaiya badidi kwaiwagamu ki ka ewa marai mosi matarayagisi. Ade wi gwede mosi utapiyamu ki utai ka ewa marai mosi wakayagisi matarayagisi. ²³ Ki pokere wi wenaguga mete kina ki ka wi nau yonani suwagubuwani yau ki mibai naigida mena wainapumuri wetawetara.

²⁴ Wi yona badidi maba wainapu-muri ki wi naigida mena notapumuri wainapumuri. Wi kawareya kawareya inako wainapiyoi yamoi ki ka wi mibai wainapumuri ade mibai ki kawareya mete wainapumuri. ²⁵ Iyapana nima Mamanuga God e yonai mibai waina-pupu wadubu doko ki ka e yona waunai mosi ade wainapoto yadini. Ko iyapana nima yona ki eba wainapupu wadubu doko ki ka e ewa mo eba yadini ade marai munta wainapupu ki mete gogayagisi.”

Momai mosi wenawagau kawayawagau ki waigugui

²⁶ Iyesu inako wagubu ade tadebu, wagubu ke; “Mamanuga God e gari rabineya idiwana kai-wana ki waigugui mosi ka yau kena; Iyapana mosi momai dai uroto kamadini, ²⁷ manako e tawaiya kayayagisi ukworono ade kirono uburono inako kwaeyogono umono. Ko momai upu ki badidi maba waira rabineya ugwede susukwanatapu

positagubu ki ka eba apunu ki e kwae-wena. ²⁸ Ki ka waira ebo kwaewena manako momai ki ugwede susukwanatapu matarau positagubu kawakawayatagubu kwarai wenapupu supupu manako ewa mibai kipu. ²⁹ Mibai kipu ki raiyagisi ki ka raupomu marai wana bauwena ki pokere apunu ki e kerebai yadini baiyagisi mibai ki meme kaikirapoto raupomuyagisi.”

Damaya madai ki waigugui

(Mateyu 13:31-32, 34; Ruki 13:18-19)

³⁰ Iyesu inako wagubu ade tadebu, wagubu ke; “Mamanuga God e kasiyarai pokaiya e gari rabineya idiwana ki ka badidi maba? Ki keyakeyai nu gwede naureya iwagamu? ³¹ Ki ka ripa damaya madai ki maba. Ripa dai ki mu madi-maga ka kawakawaya ko damaya madai rabineya ka momai rasirasi. Momai marai munta eyaka mena inako ki kauyagisi wairau suroto wenayagisi, ³² ki ka ripa kawaya mo wenayagisi ragai isiyapoto manako midiwari baitagisi ragai ki kawareya tawatagisi.”

³³ Iyesu waigugu were iyapana inako tadeyawa kabukabuwa tondawa. Mu e waigugu wagubu ki mibai wainamupu ki ka e waigugu waunai mosi kawareya ade tadebu. Ko mu eba wainamupu ki ka e yona waunai mosi mu eba tadebu. ³⁴ E waigugu mena pokaiya wagawa umawa ko yona matarau mo iyapana eba tadeyawa. Ko e eya tadeyau kabukabuwa ragidai mete muga mena ewapuru idiwa ki ka e waigugu were wagawa ki mibai kuduba mu bamamugu matarapiyawa.

*Nusuru kawaya mo bauwena manako Iyesu
wagubu umuneya puruwena*

(Mateyu 8:23-27; Ruki 8:22-25)

³⁵ Mara ki kemoreya ka Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai tadebu, wagubu ke; “Kebomoi da nu waka kawareya kaburu papasi daikere kaigamu.” ³⁶ E yona ki wagawa ka e eya waka rabinaya tondawa ki pokere e tadeyau kabukabuwa ragidai kimpu ubumpu iyapana ropani kawaya ika idiwa ki kamaditampu e eweya waka kawareya positagubu manako mu ewapuru mena kayatagubu. Ko waka dai mete kayatagubu.

³⁷ Mu kayatagubu kaiwa da nusuru kawaya mo bauwena towawa wirawena yabadubu waka rabinaya posiwena manako waka waunitau kaburu surana kwaewagawa. ³⁸ Ko Iyesu waka nikareya kunuwana tapu ukwarawa, ki pokere e tadeyau kabukabuwa ragidai kaimpu e wadumpu yabuyabu simupu, tagubu ke; “Nidiyei Kabukabuwa Apunai, nu popoigamana kwaigemei ko kau nu nene wainapiyei bo pa mena?” ³⁹ Mu inako tagubu manako Iyesu yabuwna kipu ubupu e bonanai ragiragi kawaya nusuru yo towawa ki tadebu, wagubu ke; “Purupuruiwagi! Bigabigaiwagi!” E yona ki wagawa makeya ka nusuru puruwena, towawa bigawena, manako kaburu kwarisiwena daumoro ukwapu.

⁴⁰ Ko Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai emitapu tadebu, wagubu ke; “Wi gwede nana kudu kwaiwagamu? Wi nau sumasinimpena ki ka wi kudu eba wainampena ko wi nau eba suma-siniyamu ki pokere wi kudu mete

wainapiyamu.” ⁴¹ Mu notamaga kowena kudu eb-otau wainamupu manako mu mubo mena tagubu ke; “Apunu yau ka nima? Nusuru yo towawa e wagubu umuneya bigabigatagubu.”

5

*Keyai berokoi apunu mosi giripupu
(Mateyu 8:28-34; Ruki 8:26-39)*

¹ Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai mete kina waka kawareya kayatagubu kaiwa da papasi daikere Gerasini ragidai mu tawanamugu bautagubu. ² Bautagubu ka Iyesu waka kamadubu kanibu wairau supu manako apunu mosi iyapana popotagubu ononotampu ki rakimaga kawareya tondawa ki Iyesu empupu e diriwai yabadubu. Keyai berokoi apunu ki rabineya tondawa ki pokere e yabarai babawena, ³ raki ki kawareya ukwarawa. Iyapana e wadamana kwarisi ki kwaetagamawa ko e kasiyarai ka kawaya daganani ki pokere e iyapana weutamiyawa isiy-atamiyawa. ⁴ Mu maramara e idai kerarai taburuba ragiragi kawaya pokaiya umamawa dokodoko ko e kwikwi gengemupiyawa manako taburuba ki purupurutagamawa ki pokere iyapana karako e kamadumpu e ebo mena umawa wadawa. ⁵ E kemora nawaru kweyau umawa raki kawareya tondawa kwewagawa bowa were e eya midi minimini sipasipara-piyawa mibai darai umawa wadawa.

⁶ Apunu ki yabu tapu Iyesu buri empupu ka e diriwai garupupu Iyesu yabareya bauwena manako e paraupana ki nana kwarisiwena e ramatai kawareya ubupu. ⁷⁻⁸ Ko Iyesu apunu ki

empupu manako keyai berokoi e rabineya tondawa ki mete empupu manako e keyai berokoi ki siwakeke-pupu sibu, wagubu ke; “Kau apunu yau rabineya tondei ki karako kamadi baunuwagi kayanuwagi.” E inako wagubu siwakekepupu ko keyai berokoi ki denai bonanai ragiragi kawayaya Iyesu sibu, wagubu ke; “Iyesu, Kawainuga God kunumau tondau e Gubagai ka kau. Kau gwede berapana ki nana nau bamaneya baunugibi? Kawainuga God e yabuiya ka nau suwagakani yau kena; Nau eba girisini kwaenda makari nau bamaneya baiyagisi.”

⁹ Keyai berokoi ki inako wagubu, ko Iyesu e manupupu, wagubu ke; “Kau sigi ka badidi?”

“Nu keyai berokoi ropani kawayaya yewe dibimipi idiwei, ki pokere nau sini ka Damu Kawayaya.” ¹⁰ Keyai berokoi ki inako wagubu manako kawareya kawareya nuwasiyasiya nene Iyesu siyawa, wagawa ke; “Waira kudubeya eba tononiyo ko waira orageya yewe idiwomu.”

¹¹ Karako ka kweya madani daikere papa boyo ropani kawayaya buri sipura-tagamu iwu, ¹² ki pokere keyai berokoi papa boyo ki emitampu ka mu Iyesu genepamawa kawareya kawareya siyamawa, tagamawa ke; “Kau nuwagi, manako nu kaigamu bo buri rabina-mugu teteigamu idiwomu.”

¹³ “Ki baganai, kaiwagi.” Iyesu inako wagubu, manako keyai berokoi apunu ki kamadumpu matarau bautagubu kayatagubu bo ki rabinamugu tete-tagubu. Ki makeya ka bo ropani kawayaya eba iyabapamana makai kuduba 2000 kwaitana mu yabaramaga babawena

kweya ki erida mena garugarumupu kaburu sikisikimupu manako nonamaga kubabu popotagubu gawarara.

¹⁴ Baikamu ragidai ika idiwa gwede wenawena ki emupu ka mu wakapa-tagubu kayatagubu tawa tawa iyapana tademupu manako iyapana waratampu kayatagubu Iyesu bameya mu mubo yabumugere empamana ki nana bau-tagubu. ¹⁵ Bautagubu ka mu apunu ki naiya keyai berokoi ropani kawaya e rabineya idiwa ki ika monagawena bagi kawaya tondawa emupu. Empamawa ka mu notamaga kowena kudu mete wainamupu. ¹⁶ Ko bo baikamu-tagamawa ragidai ubumpu apunu ki sisiyai ade bo popotagubu ki sisiyai mete kina iyapana tademawa, ¹⁷ ki pokere tawana ki ragidai Iyesu kawareya kawareya baiyonopamawa da e mu tawanamaga ki kamadana kayawagana ki nana.

¹⁸ Iyesu waka kawareya ade kayawagana kwaewagawa ka wadubu bagi apunai ki e ewakumapupu mete kayatagamana ki nana ika bauwena. ¹⁹ Ko Iyesu apunu ki munapupu, sibu, wagubu ke; “Kau kowagiyoma mu bamamugu kayanuwagi. Mamanuga God e notai kawaya daganani kau nene wainapupu. E kau nene bagi kawaya badidi kwaewena ki sisiyai kuduba kau iyapana tawageya idiwu ki tadeyowa da mu mete wainapomoto.” ²⁰ Iyesu inako wagubu manako apunu ki kayawena tawana Dekaporisi rabineya Iyesu e bameya badidi kwaewena ki sisiyai iyapana tadeyawa umawa. Iyapana kuduba yona ki wainamupu ka mu notamaga kowena.

*Munu ridai popai ade ridi sigisigirai
(Mateyu 9:18-26; Ruki 8:40-56)*

²¹ Iyesu ade wirawena waka kawareya kayawena kaburu papasi daikere bauwena manako iyapana ropani kawaya bautagubu e ika banana-mupu kwagaramupu idiwa. ²² Iyesu ika kaburu papateya uburawa ka guriguri tawai ki kwayubapiyau apunai mosi si ka Yairusi bauwena Iyesu empupu manako garugaru mena e diriwai yabadubu e yabareya kwarisiwena ramatai kawareya ubupu manako nuwasiyasiya nene Iyesu gigipiyawa, wagawa ke; ²³ “Nau peteni marai sigirawena powagana kwaewagau ki pokere kau yabodowa nau tawaneya mete kaigamu kau idagi e kawareya tari da e iyayagisi ade umono.” ²⁴ Apunu ki Iyesu inako gigipiyawa da bananapupu ko iyapana ropani kawaya Iyesu paupunampu mete kayatagubu.

²⁵ Iyapana ropani kawaya ki mu paunamugu ka ridi mosi ika kaniyawa. Kwamura ida esida kewowena kerapu apeya (12) ki rabineya ka e sigira mena tondawa. E kobaiya ka dara mara-mara bauwagawa. ²⁶ Sigira ki kataimugu ragidai e iyapamana ki nana kawareya kawareya mura-mura kweyamawa ko e sigirai ki eba kewowena ko e maramara makari wainapiyawa tondawa. Mu e iyapamana ki denai ka e bowai madai tagebu gawarara ko e eba iyawena ko e sigirai ki kawayawagawa yarawa.

²⁷ Ridi ki Iyesu sisiyai wainapupu ki pokere e empana ki nana karako iyapana paunamugu e tagere bauwena. ²⁸ E kaniyawa da e notai wagubu

ke; “Nau karako kaniyani e aukwarai mena geyapani ki nau bani iyasugani.” ²⁹ E notai inako wagubu manako kanibu Iyesu bameya bauwena e aukwarai ki giyansu mena geyapupu. E aukwarai geyapiyawa makeya ka e rabineya e ebo mena wainapupu da e kobaiya dara bauwagawa ki kewowena ade e sigirai ki mete garugaru mena kewowena.

³⁰ Ki makeya ka Iyesu e nuwaiya mena wainapupu da e kasiyarai mo bauwena kayawena ki pokere e iyapana paunamugu wirawirawagawa yabu tarawa, wagawa ke; “Nau aukwarani ka nima geyapupu?” ³¹ E inako wagubu ko e tadeyau kabukabuwa ragidai denai e simupu, tagubu ke; “Empiyei, karako iyapana ropani kawaya bau-tagubu kau paupunanimpu ki geyaniyamu, ko kau nima geyanibu were nuwegei?”

³² Mu inako tagubu ko Iyesu nima geyapupu ki e nene yabu tarawa tondawa, ³³ ki pokere ridi ki e ebo mena wainapupu da e sigirai kewowena ki kudu mibi didigurai bauwena Iyesu yabareya kwarisiwena e ramatai kawareya ubupu manako e geyapupu sisiyai ki kuduba wagubu matara.

³⁴ Ko Iyesu ridi ki empupu denai sibu, wagubu ke; “Peteni, kau sumasinibi ki pokere kau karako iyanugibi. Kau sigiragi wana kewowena ki pokere kau rabinagi kwarisiyagisi nuwabagi rabineya mibi mamamai kayanuwagi.”

³⁵ Iyesu inako wagawa makeya ka iyapana dai apunu Yairusi bibi bau-tagubu simpu, tagubu ke; “Kau petegi powena. Nu Nidiyau Kabukabuwa Apunai ki ororeya mena bauwagubena ki ka baganai ko kau petegi karako wana powena ki

pokere apunu ki siyo da e wirayagisi kayayagisi.”
³⁶ Mu inako tagubu ko Iyesu e wenagui mena yona ki wainapupu kamadubu manako wirawena apunu Yairusi sibu, wagubu ke; “Kau notagi eba koyogono ko nau mena sumasiniyowa.” ³⁷ E inako wagubu iyapana kuduba munatapu manako apunu Yairusi ade e eya tadeyau kabukabuwa ragidai Pita yo Diyemesi ade Diyemesi yowai Diyoni mete kina ki mu mena mete kayatagamana ki nana wagubu manako waratapu apunu Yairusi tawaiya kayatagubu.

³⁸ Mu apunu Yairusi tawaiya bau-tagubu ka Iyesu iyapana ika yadi wadamawa nuwamaga notamaga giri kandiwigawa ki emitapu, ³⁹ manako e kanibu tawa rabineya yapu iyapana ki tadebu, wagubu ke: “Wi gwede apenai meyamu? Munu ridai ki eba powena ko e pa ukwarau.” ⁴⁰ E inako wagubu ko mu e gwaigwitapamawa ki pokere e iyapana ki baiyonotapu bautagubu matarau kayatagubu. E eya ade munu ridai ki inai mamai ade e tadeyau kabukabuwa ragidai apeya eyaka mete kina ki mu mena tawa rabineya munu ki bameya idiwa. ⁴¹ Iyesu kanibu munu popai ki bameya bauwena e idaiya wadubu manako sibu, wagubu ke; “Tarita kumi!” (Yona ki mibai ka; ‘Munu ridai, nau nidiyani wainapi; Kau kiri uburi!’)

⁴²⁻⁴³ Iyesu inako wagawa makeya ka munu ridai ki garugaru mena iyawena kipu ubupu kanibu yabadubu. Tawa rabineya idiwa ragidai matakira ki emupu ka mu notamaga kowena kodabamaga kamupu didiguramaga mete wagubu. Ko Iyesu mu umunumaga umapu tadebu, wagubu ke; “Iyapana eba tademuri. Wi petega wana iyawena

ki pokere karako bani dai kwemuri kupoto.” Ko munu ridai iyawena ki e kwamurai ka ida esida kewowena kerapu apeya (12).

6

Natere Nasareta ragidai Iyesu tagararamupu (Mateyu 13:53-58; Ruki 4:16-30)

¹ Iyesu tawana ki kamadubu manako e tadeyau kabukabuwa ragidai mete kina e ebo tawaneya ade kayatagubu. ² Aiyata marai ki makeya ka e guriguri tawai rabineya Mamanuga God e yonai iyapana tadeyawa kabukabuwa tondawa. Iyapana ropani kawaya e yona wagawa ki wainapamawa ka mu notamaga kowena, tagamawa ke; “Apunu yau ka yona kawaya kawaya yau bani wainapupu bauwena wagau? Nota yau ka nima kwebu? E matakirai ebo ebo mete kwaewagau ki kerarai ka badidi? ³ E ka ridi Meri e gubagai ki gwedegwede marai kawai ripa pokaiya yamanawagau ki apunai. E yowaiyoma ka Diyemesi yo Diyose yo Diyudiyasi yo Saimoni, ade e egapuiyoma ka nu mete yewe idiwei.” Iyapana inako tagubu manako Iyesu simpu siyasiya tagararamupu.

⁴ Ko Iyesu iyapana tadebu, wagubu ke; “Mamanuga God e bonanai wainapiyau wagau apunai tawana tawana umono da iyapana e wiwira-pomono e diriwai kwaetogomono. Ko e wirayogono e ebo tawaiya baiyogono ki ka e eya iyanaiyoma e eba wiwira-pomono ade e diriwai mete eba kwaetogomono.”

⁵ Mu Iyesu eba sumamupu ki pokere e natere ki rabineya matakira kawaya mo eba kwaewena.

E idai sigira ragidai dai mena mu kawarimugu nakapupu manako mu iyatagubu. ⁶ Tawana ki ragidai e eba sumamupu ki pokere e notai babawena nuwaboyawena.

Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai tonotapu kayatagubu

(Mateyu 10:5-15; Ruki 9:1-6)

⁷ Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai ida esida kewowena kerapu apeya (12) mu nene wagubu bautagubu manako kasiyara tagebu da mu tawana tawana kayatagamana keyai berokoi siwakeketamana ki nana. E tadebu, wagubu ke; “Wi apeya tawana anu kaiwagi ade wi apeya tawana anu kaiwagi.” E inako tadbu tonotapu, ⁸ ade wagubu ke; “Wi kaiwagi ki ka wi yawata gwedegwededei mete eba tepu-muri. Igwa, matura, bowa madai ki kuduba wi kamaditamuri, ⁹ ko wi kerapuga tatamai ade wi midiga tatamai eyaka eyaka ki mena umamuri wi gunaga mena tepumuri kaiwagi. ¹⁰ Wi kaiwagi iwoi da natere mo baiwagi manako iyapana mo wi nene kwaewagau ki ka wi e bameya ukwapu-muri ko wi tawa yabayababa mo eba ukwapumuri. ¹¹ Ko wi natere mo baiwagi da iyapana wi nene eba kwaetogomono ade wi yonaga eba wainapomono ki ka wi waigugu mena inako kwaiwagi; Wi kerapuga dogiyai mu tawamaga mena pasipumuri manako kamaditamuri kaiwagi. Mu waigugu ki empomoto ki ka mu notamaga yagisi ke; ‘Akae, nu beranuga ka eba bagi ki pokere mu waigugu mena nu bamanugu kwaetagubu yau kena.’”

¹² Iyesu inako tadebu tonotapu manako mu kay-atagubu tawana tawana bautagamawa dimatagamawa iwa, tagamawa ke; “Wi beraga berokoi kamadumuri ade wi notaga wirayagisi Mamanuga God bameya.” ¹³ Mu inako tagamawa manako keyai berokoi ropani kawayaya mete siwakeketa-mawa bau-tagamawa kayatagamawa. Ade mu sigira ragidai ropani kawayaya mete iyatamawa awana dobiri monamonai maba ki pokaiya mu kwakwarepumaga pasipamawa.

*Erodi apunu Diyoni e gobai mebu puru
(Mateyu 14:1-12; Ruki 9:7-9)*

14-16 (-)

¹⁷⁻¹⁹ Apunu kawai Erodi e ka e yowai Piripo e wainai si ka Erodiyasi kuwawena uwapu ki pokere iyapana siruwatamiyawa apunai Diyoni e kawareya kawareya sisibapiyawa, wagawa ke; “Kau nadawagi gwede nana kuwanugibi? Kau ki kwaenugibi ki kau gora raurupipi bera berokoi kwaenugibi.” Apunu Diyoni inako wagubu ki pokere ridi Erodiyasi gagayawena e deni mena miniyana po wainapupu. Ko apunu Erodi e tatamapupu piyara ragidai tadebu da mu apunu Diyoni e idai kerarai umamana pa diburapamana ki nana wagubu. ²⁰ Apunu Erodi wainapupu da apunu Diyoni e ka tanai supasupai bagi kawayaya ki apunai ade e kudeya mete wainapupu ki pokere e tatamai inako wagubu. Apunu Diyoni badidi yonawagawa ki ka apunu Erodi nuwaiya yona ki wainapana waina-piyawa ko e yonai ki wainapiyawa ki ka e notai mete babawagawa.

²¹ Ki eweya mara mosi ka ridi Erodiyasi apunu Diyoni bameya badidi kwaewagana notapiyawa ki matara-wena. Apunu Erodi wenawena kupei ki marai bauwena ka iyapana kawakawai e kobaiya idiwu ragidai yo piyara ragidai mu kawakawaimuguma yo tawana Gariri ragidai mu kawakawai-muguma dai mete kina ika Erodi bameya daiyo bautagubu. ²² Mu kupetagamawa idiwa ka ridi Erodiyasi e petei bauwena mu mamamatagamana ki nana mu yabaramugu taerewagawa kaniyawa yabadawa. Apunu Erodi e daiyoi bautagubu ragidai mete kina e taerewagawa ki empamawa ki ka mu rabinamaga bagiwena manako apunu Erodi ubupu munu ridai ki sibu, wagubu ke; “Kau nuwageya gwede ki kau nuwagi manako gwede ki kuduba ka nau kau negeyani.” ²³ E inako sibu manako gwaiyabapupu, wagubu ke; “Nau mibai nidiyakani; Kau nuwa-geya gwede nene wainapiyei ki kuduba nau kau negeyani. Nau kasiyarani daikere ki nau mete negeyani.”

²⁴ Apunu Erodi inako wagubu ko munu ridai ki e inai bameya kayawena manako manupupu, wagubu ke; “Inani, nau gwede tegeyana ki nana siyani?”

“Mu iyapana siruwatamiyawa apunai Diyoni e gobai meyamana puru ade e debai kau negemana ki nene nuwagi.”

²⁵ E inai inako wagubu, ki pokere munu ridai ki garugaru mena apunu Erodi bameya ade kayawena, manako sibu, wagubu ke; “Nau nuwaneya kau tegeyana ka yau kena; Iyapana siruwatamiyawa apunai Diyoni e gobai wi karako

memuri puru manako e debai yogo kawareya tamuri tege-muri.”

²⁶ Apunu Erodi yona ki waina-pupu ka e nuwaboyawena ko e ororeya mena iyapana ropani kawayaya ki mu yabumugu munu ridai ki gwaiyaba kaimatana sibu ki pokere e apunu Diyoni e tatamai ade wagana ki yawatai pa mena.

²⁷ E piyara apunai mo sibu da e kayawagana apunu Diyoni e gobai meyana puru ki nana wagubu manako apunu ki kayawena apunu Diyoni e gobai mebu puru. ²⁸ E gobai mebu puru kewowena ka e debai ki yogo kawareya tapu manako wadubu kanibu munu ridai ki kwebu manako e ubupu yogo ki wadubu e inai kwebu.

²⁹ Ko apunu Diyoni e tadeyau kabukabuwa ragidai e powena sisiyai wainamupu ka mu bautagubu e kwakwarepui wadu-mupu ononomupu.

(v14) Iyesu badidi kwaewagawa umawa ki sisiyai kawayawena kayawena manako apunu Erodi sisiya ki mete wainapupu. Iyapana dai Iyesu nene inako tagubu ke; “Iyapana siruwatamiyawa apunai Diyoni powena ki ade iyawena wirawena bauwena yau kena ki pokere e upi kasiyarai kawayaya kwaewagau.”

(v15) Ko dai tagubu ke; “E ka bani oragai apunai Eraidiya ade wirawena bauwena.”

Ko ade dai tagubu ke; “E ka Mamanuga God e bonanai wainapiyau wagau apunai mosi ki naiya idiwa tagamawa ki maba mosi.”

(v16) Mu inako tagamawa ki apunu Erodi mete wainapupu, manako e wagubu ke; “Ki mibai, e ka apunu Diyoni ade wirawena bauwena yau kena.

Nau suwagubuwani manako mu apunu Diyoni e gobai mempu puru powena ko e karako ade iyawena wirawena bauwena yau kena.”

*Iyesu iyapana 5000 bani mibai tagebu
(Mateyu 14:13-21; Ruki 9:10-17; Diyoni 6:1-14)*

³⁰ Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai ade wiratagubu bautagubu manako mu badidi kwaetagamawa ade iyapana badidi tademawa teyateyama ki sisiyai kuduba mu makeya makeya Iyesu simupu.

³¹ Mu kupetagamana kwaetagamawa ko iyapana ropani kawaya mu bama-mugu bautagamawa ade kayatagamawa bautagamawa ade kayatagamawa ki pokere mu bani kupamana babatagubu. Babatagubu ki pokere Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai tadebu, wagubu ke; “Iyapana yau kamaditamamu nu nubo mena tawana mosi iyapana pa mena tawanai ki kaigamu da wi ika naigida mena aiyataiwagi.” ³² E inako wagubu manako mu waka kawareya positagubu mubo mena kayatagubu.

³³ Iyapana ika idiwa ragidai mu kayatagamawa emitampu ki ka mu kimpu ubumpu mu kayatagamawa ki deneya kaburu papateya garugarumupu manako Iyesu duwareya naiya buri bautagubu e nawanai ika idiwa. Tawana ki ragidai ropani kawaya ika mete bautagubu ewapuru mena dibimupu idiwa.

³⁴ Iyesu waka kawareya kaniyawa da bauwena manako iyapana ropani kawaya ika bautagubu

e nawanai idiwa emitapu ki ka e mu nuwaboyamaga wainapupu. Mu ka papa sipi kwayubamagatamiyau apunai pa mena ki maba idiwa. E mu nuwaboyamaga wainapupu ki pokere e ubupu yona marai kawai mu tadeyawa kabukabuwa tondawa.

³⁵ E inako tadeyawa kabukabuwa tondawa da kemorawagana kwaewagawa ka e tadeyau kabukabuwa ragidai bautagubu e simupu, tagubu ke; “Madega surana kwaewagau ko tawana yau ka tawa pa mena, ³⁶ ki pokere kau iyapana kwagaraniyamu yau karako tonotami da mu tawana-mugu tawana-mugu kayatagisi bani tepomoto teyomoto kupomoto.”

³⁷ Mu inako tagubu ko Iyesu mu emitapu manako denai tadebu, wagubu ke; “Ae, wi inako eba iwagi. Wi wiga baniga ki dai tepumuri tagemuri da mu kupomoto.”

E yona ki wagubu ka mu denai tagubu ke; “Akae, nu gwede tageyamu? Nu kaigamu bani dai gimarapamu tageyamu kupomoto bo? Mu ka ropani kawayu ko bani ki denai ka kawayu daganani. Bowa madai kawayu 200 yau ka maraitau.”

³⁸ Mu inako tagubu, ko Iyesu mu manutapu, wagubu ke; “Wi yawata masurai nu nuga denenugu badibadi temupu? Kaiwagi empumuri.” E inako wagubu, manako mu kaimpu emupu ade bautagubu, tagubu ke; “Nu bani buredi ka ida daikere mena ade raubiyo apeya ki mena tempi.”

³⁹ Mu inako simupu manako Iyesu denai tadebu, wagubu ke; “Ki baganai. Sumuri iyapana tademuri da mu dewarepa yau kawareya mu mubo

mubo damupomoto idiwoto kayatagisi.” ⁴⁰ E inako wagubu, manako e kowakowaiyoma ki kayatagubu iyapana ki tademupu, dai 100 idimpu, dai 50 idimpu, mu inako kayatagubu iyapana damutamawa iwa.

⁴¹ Ko Iyesu bani buredi ida daikere mena ade raubiyo apeya mete kina ki tepupu esida yabu tapu e Mamai bameya parauwena manako bani buredi ki gerepupu e tadeyau kabukabuwa ragidai tagebu manako mu bani ki tempu iyapana tagempu kayatagubu. E raubiyo apeya ki mete purupupu iyapana kuduba tagemana ki nana wagubu.

⁴²⁻⁴⁴ Ko mara ki makeya ka iyapana ropani kawaya eba bigabigai apunu mena kuduba 5000 bani ki kupampu matetagubu. Mu kupetagamawa idiwa da kamadumpu ka e tadeyau kabukabuwa ragidai bani pirai kwana-mupu kode rabineya nunumupu ka kode ida esida kewowena kerapu apeya (12) positagubu.

*Iyesu kerareya kaburu kawareya kaniyawa
(Mateyu 14:22-33; Diyoni 6:15-21)*

⁴⁵ Iyapana bani kupampu kewowena ka Iyesu ubupu e tadeyau kabukabuwa ragidai tadebu, wagubu ke; “Wi yabiri waka kawareya kaburu papasi buridere tawana Betaida kaiwagi ko nau ka iyapana ropani kawaya yau tonotamani kayatagisi were wi ewagau ika bau-sugani.” ⁴⁶ E inako wagubu kuwenatapu ade wirawena iyapana kuduba ika dibimupu idiwa ki tonotapu kayatagubu manako ewa kwaunai mosi yapu e Mamai bameya ika guriguriwagawa tondawa.

⁴⁷ Kemorawagawa ka waka wana kaburu paunau kaniyawa ko Iyesu e ebo mena borau tondawa.

⁴⁸ Nusuru towawa wirawena waka gipiyawa kaniyawa ki pokere e tadeyau kabu-kabuwa ragidai waka barapamana ka ragiragi kawayaya ki e mu emitapu.

Nawaru dumai waunitau tarana kwaewagawa ka Iyesu kipu ubupu supu e kerareya kaburu kawareya e tadeyau kabukabuwa ragidai mu ewamugu kayawena. E kayawena kaniyawa da mu bamamugu bauwena ade wade ewaiwatamana kwaewagawa, ⁴⁹⁻⁵⁰ ka mu e kerareya kaburu kawareya yabadawa emupu manako kudu ebotau wainamupu didiguramaga mete wagubu, tagubu ke; “Ki ka guba diyayai mo bauwena.” Mu inako tagamawa kwetagamawa idiwa mibai ka e ika yabadawa ki mu kuduba matarau emupu manako notamaga kowena.

Ko Iyesu garugaru mena tadebu, wagubu ke; “Yau ka nau ki pokere kudu eba kwaiwogoi ko kasiyarai kawayaya idiwoi.” ⁵¹ E inako wagubu kanibu waka kawareya yapu posiwena manako ki makeya ka nusuru bigawena. E tadeyau kabukabuwa ragidai e kwaewena ki emupu ka mu notamaga kowena kodabamaga kamupu, ⁵² mibai ka mu notamaga ka ragiragi kawayaya. Iyesu naiya bani buredi gerepupu iyapana tagebu ko matakira ki mibai ki mu naigida eba wainamupu.

*Iyesu tawana Genesare rabineya sigira ragidai
iyatamiyawa
(Mateyu 14:34-36)*

⁵³ Mu waka kawareya ade kaya-tagubu kaiwa da papasi buridere tawana Genesare bautagubu. Mu waka taburubai wadumpu kwimpu, ⁵⁴ manako waka ika kamadamana kwaetagamawa ka iyapana ika idiwa ki Iyesu kiyabui emupu, ⁵⁵ manako mu garugaru mena kimpu ubumpu tawa tawa kayatagubu Iyesu bauwena sisiyai iyapana tademawa iwa. Tawana ki ragidai yona ki wainamupu ka mu sigira ragidai mibi gagarai tetampu manako tawa tawa Iyesu bani umawa ki mu e bameya ika bautagamawa. ⁵⁶ E tawa tawa bau-wagawa ki ka mu sigira ragidai imatau nakatamawa da mu Iyesu midai geyapamana bo pa mena ki ka mu e midi tatamai mena geyapamana da mu ki pokaiya iyatagamana ki nana. Iyapana gwedewau e geyapamawa ki ka mu iyatagamawa.

7

Parisi ragidai mu mubo kaisimaga ki kwaetagamawa

(Mateyu 15:1-9)

¹⁻⁴ Parisi ragidai ade Diyu ragidai dai mete kina mu ripakwarakwara-muguma gora tampu ki mu makeya makeya naigida mena kwaetagamu idiwu. Mu bani kupomoto ki ka mu naiya gora-maga badidi wagau ki makeya makeya kwaetagisi mu idamaga siruwapomoto were ewa bani ki kupo-moto. Mu bani gimarapomoto ki ka mu naiya bani ki naigida mena siruwa-pomoto were ewa tawiyatagisi ade kapa yo kurari yo gwedegwede kuduba inako ki mu asusu eba siruwapomoto ko oragai ragidai badidi kwaetagamawa ki

maba mu makeya makeya inako kwae-togomono siruwapomono.

Parisi ragidai ade Mamanuga God e gorai kataimugu ragidai mete kina natere Diyerusaremu were bautagubu ki mu kaimpu Iyesu kwagaramupu idiwa manako e tadeyau kabukabuwa ragidai gora pokaiya idamaga eba siruwamupu ko bani pa kupamawa idiwa ki mu emitampu, ⁵ ki pokere mu Iyesu manumupu, tagubu ke; “Nu ripakwarakwara-nuguma goranuga oragai kabuwanimpu kebomawa ki kau tadeyei kabukabuwa ragidai badidi pokere raurupiyamu idamaga eba siruwapiyamu were bani tepiyamu kupamu?”

⁶ Mu inako tagubu ko Iyesu denai wagubu ke; “Wi ka midiga pa mataka-wagau ragidai. Ko wi kwaiwagamu ki nene ka oragai apunai Aisaiya takari kawayu uwamau empupu manako e oka mibai inako tapu, wagubu ke;

‘Mamanuga God e wagau; Iyapana yau nau sini pa umunumaga pokaiya tagamu wi-wirasiniyamu, ko mu nuwamaga notamaga ka uwama kawayu, eba nau bamaneya.

⁷ Mu tagamu da mu nau sini tepa-piyamu ko mu kwaetagamu ki mibai ka pa mena. Mu muga goramaga iyapana naiya mu mubo notamaga pokaiya kwaetagamawa iwa ki mena mu makeya makeya kwaetagamu ade mu kowa-muguma mete kabuwatamiyamu iwu. Ko gora kuduba mu wiwirapiyamu ki ka eba nau gorani. Pa mena.’

Oragai apunai Aisaiya wi nene inako wagubu, ⁸ki kawareya nau karako wi nidiyakani yau kena; Mamanuga God e gorai ki wi wadumpu tagagau kwenu-mupu ko iyapana kaina mu yonamaga ki wi wadamu doko wi rabinagau tamu makeya makeya kwaiwagamu.”

⁹ Iyesu inako wagubu, ade tadebu, wagubu ke; “Mamanuga God e yonai ki wi wadamu kiyokiyo wi tagagau tamu ko wi wibo kabuwaga ki wi naigida mena wiwirapiyamu esida tepapiyamu. ¹⁰Oragai apunai Mosisi Mamanuga God e gorai tapu, wagubu ke; ‘Kau inagi mamagi wiwiratamiyowa ade mu naigida mena kwayubatamiyowa. Iyapana nima e eya inai mamai kiratamono tadeyono siyasiya ki ka e denai poyagisi.’ ¹¹Oragai apunai Mosisi inako wagubu ko wi ka wibo nuwagau inako iwagamu ke; ‘Iyapana mosi e inai mamai nuwasiyasiya nene idiwu ki emitamini manako yagisi ke; ‘Nau wi waitaniyana gwede mo negeyana ko nau gwede ki winepuwani Mamanuga God nene tapuwani ki pokere nau wi negeyana ka eba baganai.’ ¹²E inako yagisi ki ka wi iwagi ke; ‘Ki ka bagi kawayaya. Gwedegwede Mamanuga God nene tapi ki kau inagi mamagi eba tage.’ ¹³Ko wi iyapana inako tadeyamu ki ka wi paerepiyamu Mamanuga God e gorai raurupiyamu manako wi wibo kabuwaga ade wi wibo kaisiga ebo ebo ki mena kwaiwagamu. Wi gwedegwede marai kawai yau maba mete paerepiyamu kwaiwagamu.”

*Gwede ka iyapana bigi negeyau?
(Mateyu 15:10-20)*

¹⁴ Iyesu iyapana ropani kawaya ika idiwa ki mu nene ade wagubu bau-tagubu manako tadebu, wagubu ke; “Nau yona yau suwagani ki mibai wi kuduba naigida mena wainapumuri; ¹⁵⁻¹⁶ Wi gwede mosi umunugere kupu-muri ki ka eba bani ki wi bigi negeni. Ko wi wibo notaga pokaiya waina-piyamu matarau kwaiwagamu ki mena wi bigi negeyau.”

¹⁷ Iyesu iyapana ropani kawaya ki kamaditapu tawa yapu ki ka e tadeyau kabukabuwa ragidai e bameya bau-tagubu manako manumupu, tagubu ke; “Kau nuwagibi ki mibai ka badidi?”

¹⁸ Mu inako tagubu, ko e denai tadebu, wagubu ke; “Wi mete notababa wadamu bo? Wi badidi pokere eba wainapiyamu? Bani kiyabui ebo ebo kupemei ki ka eba bani ki uburoto wi bigi negeni. ¹⁹ Bani kupumuri ki suroto wi rabinagau tondono manako ewa baiyagisi kayayagisi. Ki ka eba bani ki uburoto wi nuwaga notaga bigi kweyoto. Pa mena.” Iyesu yona ki wagubu ki ka e bani kuduba ka bagi mena ki yonai wagubu.

²⁰ Ko Iyesu mu ade tadebu, wagubu ke; “Ki ka wi wibo rabinagau waina-piyamu ade matarau kwaiwagamu ki mena wi bigi negeyau. ²¹ Wi wibo nuwagau notagau nota berokoi waina-piyamu ki pokaiya ka wi taku maba igida yauda asusu iwu, kuwaigamu, minimini popoiwagamu, ²² mibi anikai sipuma goragora rauru kawakawara kasiwaraiwagamu, wibo kapoiwagamu, bera berokoi ebo ebo kwaiwagamu, kowaguma weyaweyatamiyamu, midimama berai kwaiwagamu, nuwaroroiwagamu, kowaguma

yanuwe-maga teyamu, wibo yabara kawa-kawaraiwagamu, wi notaga pa mena maba babaibitau inako kwaiwagamu iwu. ²³ Nota berokoberoko yau kuduba wi wibo rabinagau wainapiyamu ade ewa matarau kwaiwagamu ki mena wi bigi negeyau.” Iyesu inako wagubu.

*Ridi kwaiyanai mosi Iyesu sumapupu
(Mateyu 15:21-28)*

²⁴ Iyesu tawana ki kamadubu kayawena kaniyawa da tawana mosi natere Taya bameya bauwena manako tawa mo yapu. E eba nuwaiya iyapana e empamana ki nana ko e bauwena sisiyai ki kawayawena kayawena iyapana kuduba wainamupu.

²⁵ Ridi kwaiyanai mosi ika mete tondawa ki Iyesu bauwena sisiyai wainapupu. E ka eba Diyu ragidai mu ridimaga ko e ka tawana Sairoponisiya mu ridimaga mosi. ²⁶ Keyai berokoi mosi ridi ki e petei rabineya tondawa ki pokere ridi ki karako garugaru mena bauwena Iyesu yabareya kwarisiwena e ramatai kawareya ubupu manako Iyesu genepupu da e uburana keyai berokoi e petei rabineya tondawa ki siwakeke-pana ki nana.

²⁷ Ko Iyesu denai e waigugu were sibu, wagubu ke; “Nau yabiri munu rasi bani tageyani da mu kupomoto mate-tagisi. Ko mu banimaga taku nene isiyapani ki ka eba baganai.”

²⁸ E inako wagubu ko ridi ki Iyesu waigugui ki mibai wainapupu manako denai sibu, wagubu ke; “Kaiwawoni, kau yona mibai nuwagibi ko munu rasi banimaga kupomono da pirai gwetagisi ki ka taku mete kupomoto.”

²⁹ Iyesu yona ki wainapupu manako denai e sibu, wagubu ke; “Kau yona denai bagi kawaya nuwagibi ki pokere kau tawageya kayanuwagi. Keyai berokoi kau petegi rabineya tondawa ki karako wana bauwena kayawena.”

³⁰ Iyesu inako wagubu manako ridi ki kayawena e tawaiya bauwena ka e petei iyawena midi bagi kawaya kebari kawareya ukwarawa empupu. Keyai berokoi ki ororeya mena e kamadubu bauwena kayawena.

Apunu mosi e wenagui kenekenei ki Iyesu e iyapupu

³¹ Iyesu natere Taya kikireya ki kamadubu kayawena umawa da tawana Saidoni bauwena manako kayawena kaniyawa da tawana Dekaporisi bau-wena ade surawa da kaburu Gariri papateya bauwena. ³² E ika bauwena ka iyapana dai ki apunu mosi e wenagui kenekenei yona naigida eba wagawa ki wadumpu Iyesu bameya bautagubu, manako genemupu, tagubu ke; “Kau yabi kau idagi apunu yau kawareya tari da e iyayagisi.”

³³ Iyesu apunu ki wadubu paere mu mubo mena kaimupu manako e idai gurai apeya apunu ki e wenagui umuneya daikere daikere nunupu. Nunupu toporupupu ade e idai gurai tepopupu apunu ki e tenawarai kawareya tapu. ³⁴ E inako kwaewena wirawena kunumau esida yabu tapu e nonai warapupu manako e apunu ki sibu, wagubu ke; “Epata!” (Ki mibai ka; ‘wenagugi paparayagisi.’) ³⁵ Iyesu yona ki wagawa makeya ka apunu ki e wenagui paparawena ade e tenawarai

tekatekawena manako e yona supasupai kawayaya wagubu.

³⁶ Ko Iyesu wirawena bauwena iyapana tadebu, wagubu ke; “Nau apunu yau wadubuwani bagi ki sisiyai wi iyapana eba tademuri.” E kawareya kawareya inako tatamatamiyawa umunumaga umarawa ko mu e umunui kwenumupu manako tawana tawana kayatagubu iyapana tademawa iwa. ³⁷ Iyapana sisiya ki wainamupu ka mu notamaga kowena Iyesu e si esida tepapamawa, tagamawa ke: “Apunu Iyesu badidi kwaewagau ki kuduba bagi mena. Wenagui kenekenei iyapanai ki yona wainapiyau ade yona eba wagau ki karako yona wagau.” Mu inako tagamawa.

8

Iyesu iyapana 4000 bani mibai tagebu (Mateyu 15:32-39)

¹ Mara ki makeya ka iyapana ropani kawayaya ade dai bautagubu dibi-pamawa idiwa ko mu banimaga ka pa mena. Mu banimaga ka pa mena ki pokere Iyesu mu nuwaboyamaga waina-pupu manako e tadeyau kabukabuwa ragidai mu nene wagubu bautagubu tadebu, wagubu ke; ² “Nau iyapanani-yoma yau mu nuwaboyamaga wainapakani. Mu dai ka tawana uwama kawayaya were bautagubu mara apeya eyaka nu mete yewe idiweya ko mu banimaga ka pa mena. ³ Nau mibi wetei mu tonotamani ki ka mu yamono da kasiyaramaga yawatau kewoyagisi wairorotagisi.”

⁴ Iyesu inako tadebu ko e tadeyau kabukabuwa ragidai denai tagubu ke; “Tawana yau ka tawa pa

mena ki pokere bani ki nu bani tepamu tageyamu da mu kupomoto?”

⁵ Mu inako tagubu ko Iyesu mu manutapu, wagubu ke; “Wi masura boromai badibadi ika nunumupu?” Mu denai tagubu ke; “Nu masura ida daikere kewowena daikere apeya ki mena yewe temipi.”

⁶ Iyesu yona ki wainapupu ka e iyapana kwarisitagamana wairau idiwana ki nana wagubu. E masura ida daikere kewowena daikere apeya ki e idaiya tepupu kunumau esida Mamanuga God bameya parauwena manako bani ki geretapu e tadeyau kabukabuwa ragidai tagebu manako mu bani ki tempu iyapana tagempu kayatagubu. ⁷ Ko raubiyo rasirasi eba ropani ika mete idiwa ki mu tempu Iyesu kwemupu manako e Mamanuga God bameya ade parauwena. E parauwagawa da kamadubu, iyapana tagemana ki nana wagubu manako e tadeyau kabukabuwa ragidai raubiyo ki mete tempu iyapana tagempu kayatagubu. ⁸⁻⁹ Mara ki makeya ka iyapana ropani kawayu kuduba 4000 kwaitana bani ki kupa-mpu matetagubu. Mu kupamawa idiwa da kamadumpu ka e tadeyau kabu-kabuwa ragidai bani pirai kwanamupu kode rabineya nunumupu manako kode ida daikere kewowena daikere apeya positagubu.

¹⁰ Ko Iyesu iyapana tonotapu kaya-tagubu manako e tadeyau kabukabuwa ragidai mete waka rabineya yamupu mu mubo mena tawana Daromanuta kayatagubu.

Parisi ragidai Iyesu matakira mo kwaewagana

ki nana tagubu
(*Mateyu 16:1-4*)

¹¹ Ki eweya ka Parisi ragidai dai Iyesu kerareya wadamana da e yona mo paerepana bo eba paerepana ki empa-mana ki nana e bameya bautagubu manako manumupu, tagubu ke; “Kau kunuma kasiyarai pokaiya matakira mo kwaenuwagi da mibai bo bera ki nu kau eminiyamu.”

¹² Iyesu yona ki wainapupu ka e midi togawena e debai gipupu manako e denai tadebu, wagubu ke; “Iyapana karako idiwu ragidai wi badidi pokere matakira nene maramara nau sidiyamu iwu? Nau yona mibai suwagakani; Nau matakira inako mo wi eba kabuwa-niyani empumuri.”

¹³ E inako wagubu kamaditapu waka kawareya ade yapu manako e kowakowaiyoma mete kina kaburu ki papasi buridere kayatagubu.

Parisi ragidai ade apunu Erodi mu beramaga
(*Mateyu 16:5-12*)

¹⁴ Mu waka kawareya kayatagubu kaiwa ka Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai wainamupu da mu masura dai eba temupu. Mu bani buredi eyaka mena ki mena wadumpu. ¹⁵ Ko Iyesu waigugu were tadebu, wagubu ke; “Nau suwagani wainapumuri; Parisi ragidai ade apunu Erodi mete kina mu banimaga bedebede-pupu ki wi naigida mena empiyoi kaisipiyoi kwaenda mu banimaga kinokinoi ki wi pasiniyoto giriniyoto.”

¹⁶ Iyesu yona ki wagubu ka e tadeyau kabukabuwa ragidai baba-tagubu manako mu mubo

mubo deni deni manu kasiwaratagamawa, tagamawa ke; “Nu masura dai eba tempi ki pokere e inako wagau bo?”

¹⁷⁻¹⁸ Mu inako manu kasiwara-tagamawa idiwa ki Iyesu kataiwena ki pokere e manutapu, wagubu ke; “Wi badidi pokere masura dai eba tempu ki kawareya iwagamu? Nau waiguguni suwagubuwani ki mibai wi wainamupu bo eba wainamupu? Wi yabuga mete kina ko wi badidi pokere eba em-piyamu? Wi wenaguga mete kina ko wi badidi pokere eba wainapiyamu? Wi notaga mete kina bo pa mena? ¹⁹ Nau naiya bani buredi ida daikere mena gerepuwani iyapana uratanai mena 5000 tagebuwani kupampu matetagubu gawarara ki ka wi bani pirai uburawa ki kode badibadi positampu? Wi ki waina-piyamu bo pa mena?”

E inako manutapu manako mu denai tagubu ke; “Nu kode ida esida kewowena kerapu apeya (12) inako positampi.”

²⁰ Mu inako tagubu manako Iyesu mu ade manutapu, wagubu ke; “Baganai, ko nau bani buredi ida daikere kewowena daikere apeya gere-tapuwani iyapana 4000 tagebuwani kupampu matetagubu ki ka wi bani pirai uburawa ki kode badibadi positampu?”

Ko mu denai tagubu ke; “Nu kode ida daikere kewowena daikere apeya (7) inako positampi.”

²¹ Mu inako tagubu ko Iyesu tadebu, wagubu ke; “Baganai, wi matakira ki kuduba emupu ko wi badidi pokere matakira ki mibai eba kataigubu?”

Apunu mosi e yabui kenewena ki Iyesu iyapupu

²² Mu natere Betaida bautagubu ka iyapana ubumpu apunu mosi e yabui kenekenei ki wadumpu Iyesu bameya bautagubu manako genemupu, tagubu ke; “Kau yabi manako kau idagi apunu yau e yabui kawareya tari da e yabui payagisi tawana empoto.” ²³ Mu inako tagubu ki pokere Iyesu kanibu apunu ki e idaiya wadubu bananapupu gari tagaiya kayatagubu manako e yabui ki puwapupu. Puwapiyawa da kamadubu ka e idai daikere daikere e yabui kawareya naka-pupu ade kamadubu manako sibu, wagubu ke; “Kau gwede mo empiyei bo pa mena?” ²⁴ Iyesu inako wagubu manako apunu ki iyarau esida yabu tapu igida yauda yabu tapu, wagubu ke; “Nau iyapana emitamakani ko nau yabuni keyai kaniyau yabadau iyapana ripa maba kaiwu kebomu emitamakani.” ²⁵ E inako wagubu ki pokere Iyesu e idai daikere daikere apunu ki e yabui kawareya ade naka-pupu ade kamadubu manako ki makeya ka apunu ki e yabui bonai keyai kaniyawa yabadawa ki kewowena manako e tawana naigida mena empiyawa.

²⁶ Ko Iyesu apunu ki e ebo tawaiya tonopupu sibu, wagubu ke; “Kau natere buri eba kayanuwagi ko kau kaubo tawageya ki deni mena kayanuwagi.”

*Apunu Pita ubupu Iyesu nu Iya Negeyana
Apunai Keriso sibu*

(Mateyu 16:13-20; Ruki 9:18-21)

²⁷ Ki eweya ka Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai mete kina natere Sisaraiya Piripai ade natere dai bameya bameya mete kina ki deneya

kayatagubu. Mu yawatau kayatagubu kaiwa ka Iyesu mu manutapu, wagubu ke; “Wi karako iwagi da nau wainapani; Iyapana nau sini badidi tagamu?”

²⁸ “Mu dai tagamu da kau ka iyapana siruwatamiyawa apunai Diyoni ade wiranugibi baunigibi, ade dai tagamu da kau ka oragai apunai Eraidiya ade wiranugibi baunugibi, ade dai tagamu da kau ka Mamanuga God bonanai wainapiyei nuwegei ki apunai mosi.”

²⁹ Mu inako tagubu ki pokere Iyesu mu ade manutapu, wagubu ke; “Ko wiyo, wi wainapiyamu da nau ka nima?”

E inako wagubu ka apunu Pita denai e sibu, wagubu ke; “Kau ka nu Iya Negeyana Apunai Keriso.”

³⁰ Apunu Pita yona ki wagubu ka Iyesu ubupu e tadeyau kabukabuwa ragidai ki kuduba mu umunumaga umapu, wagubu ke; “Ki kau mibai nuwegei ko nau sisiyani ki wi iyapana eba tadeyoi.”

Iyesu bita midi makari bananapana powagana ki yonai wagubu

(Mateyu 16:21-28; Ruki 9:22-27)

³¹ Naiya ka Iyesu e powagana sisiyai e tadeyau kabukabuwa ragidai matarau eba tadebu ko karako ka e tadebu, wagubu ke; “Nau Kunumau Kawapuwani Apunai aita bita midi makari kawaya daganani mo bananapani. Iyapana kawakawai, Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai ade Mamanuga God e gorai kataimugu ragidai mete kina ki mu kuduba nau

tagarara-sinimoto manako nau wadisinimoto susinimoto poyo. Nau mibai posugani ko mara apeya eyaka kewoyagisi eweya ka nau ade iyasugani kirani uburani.”

³² Iyesu e powagana sisiyai matarau inako wagubu ki pokere apunu Pita kanibu Iyesu bananapupu mu mubo mena paeretagubu manako e Iyesu sisibapupu. ³³ Ko Iyesu wirawena e tadeyau kabukabuwa ragidai emitapu manako denai Pita sisibapupu, wagubu ke; “Pita, kau ka Seitani ki pokere nau taganeya kayanuwagi. Kau ka eba nau Mamai God e nuwaiya badidi ki nuwegei ko kau iyapana kaina mu notamaga ki nuwegei.”

³⁴ Iyesu ubupu iyapana ropani kawayaya ade e tadeyau kabukabuwa ragidai mete kina ki mu nene wagubu bautagubu manako tadebu, wagubu ke; “Iyapana nima nuwaiya ka nau ewaneya kayawagana wainapiyau ki ka gwedegwede e eya iyai nene waina-piyau ki kuduba e kamadini manako nau ripa korosi kawareya makarisugani ki maba e mete bita makari nau pokanere bananapana ki kudeya e eba wainapoto ko kasiyarai kawayaya e eya korosi ki kawarapoto yabadini nau ewaneya uburoto. ³⁵ Iyapana nima e ebo iyai karako nene wainapiyau ki ka e eya iyai ewa nene ki e kaupiyau. Ko iyapana nima nau pokanere ade nau yonani bagi kawayaya ki pokaiya e eya iyai karako nene kaupiyau ki ka e iya mibai aita ewa yadini. ³⁶ Iyapana mosi e eya iyai karako nene wainapiyau ade waira gwedegwedei kuduba, madega kauwagau madega posiwagau ki tepiyau manako poyagisi, ki ka e poyagisi makeya

ka e gwedegwedei kuduba ki kamadini kayayagisi ko denai mo eba yadini. E eya iyai mibai ki e kaupupu kewowena. ³⁷ E ebo gwede-gwedei ki pokaiya iya mibai ki ade wadana ki yawatai mo pa mena. ³⁸ Mara karako idiwei ki rabineya ka iyapana mu mubo notamaga berokoi pokaiya kwae-tagamu iwu ade Mamanuga God bameya rauru kawakawara ki berai maba kwaiwagamu idiwu. Ki pokere nima nau pokanere bo nau yonani pokaiya iyapana ki mu yabaramugu midimamayagisi ki ka nau Kunumau Kawapuwani Apunai uburani nau Mamai e tanai pokaiya nau aneyaniyoma bagi kawayaya mete wirasugani bausugani makeya ki ka nau ridi bo apunu ki mete midimamapani.”

9

¹ Iyesu mu ade tadebu, wagubu ke; “Nau yonani yau nidiyakani ki wi naigida mena wainapumuri; Wi yewe idiwu ragidai Mamanuga God e gari rabineya idiwana ki kasiyarai matara-yagisi wi yabugere empumuri were ewa ka wi dai popoi-wagi.”

*Iyesu kiyabui wirawena taniwena
(Mateyu 17:1-13; Ruki 9:28-36)*

² Mara ida daikere kewowena daikere eyaka mena ki eweya ka Iyesu ubupu apunu Pita yo Diyemesi yo Diyoni waratapu mu muga mena kweya kawayaya mo yampu kwauneya posi-tagubu. Mu Iyesu empamawa idiwa ka e kiyabui ade e mididi kuduba wirawena ebo wenawena ki mu emupu, ³ ade e mididi tatamai poe kawayaya ki mete wirawena nainiwara kawareya wadawa ki mu

mete emupu. Iyapana gwede-gwede bigibigi ki taniwagana siruwa-pemei ki tanai ka maraitau ko e midi tatamai poe ki tanai ka bagi kawayaya.

⁴ Mu inako empamawa idiwa ka oragai ragidai Eraidiya yo Mosisi Iyesu bameya mataratagubu mete yona-tagamawa ubumawa ki mu mete emi-tampu. ⁵ Emitamawa ka apunu Pita ubupu Iyesu sibu, wagubu ke; “Nidiyei Kabukabuwa Apunai, nu yewe wi mete idiwei ka bagi kawayaya ki pokere karako ka nu nabonabo apeya eyaka yewe waditamamu, mosi ka kau nene, mosi ka apunu Mosisi e nene, ade mosi ka apunu Eraidiya e nene.” ⁶ Apunu Pita e kowaiyoma apeya ki mete kina kudu ebatau wainapamawa ki pokere e babawena yona ki wagubu.

⁷ Ki makeya ka oroguma kawapu mu rupertapu manako bonana mosi oroguma rabineya mete bauwena, wagubu ke; “Yau ka nau Gubagani. Nau nuwaneya po eyo ki pokere e mena yonai ki wi wainapiyoi idiwoi.” ⁸ Mu bonana ki wainapamawa ka mu kokakokratagubu notamaga babawena. Mu yabu tamawa ko mu iyapana mo eba emupu ko Iyesu e eya mena ika uburawa emupu.

⁹ Mu kweya were wiratagubu kawamawa ka Iyesu mu umunumaga umapu, wagubu ke; “Wi gwedegwede kuduba karako yabugere emupu ki sisiyai wi iyapana eba tadeyoi. Nau Kunumau Kawapuwani Apunai posugani ade iyasugani were ka wi nau sisiyani yau iyapana tademuri.”

¹⁰ E wagubu ki mu e umunui wadu-mupu ko mu mubo mubo deni deni manu kasiwaratagamawa, tagamawa ke; “E powagana ade iyawagana yonai

wagubu ki mibai ka badidi?” ¹¹ Mu inako tagubu manako wiratagubu Iyesu manumupu, tagubu ke; “Mamanuga God e gorai kataimugu ragidai ka badidi pokere oragai apunai Eraidiya yabiri bauwagana ki nana tagamu?”

¹²⁻¹³ Mu inako tagubu ko Iyesu denai tadebu, wagubu ke; “Mu apunu Eraidiya nene tagamu ki mibai, ko nau suwagani wainapumuri; Oragai apunai Eraidiya e ka ororeya mena wirawena bauwena manako iyapana e bameya berokoi badidi kwaetagamana wainamupu ki mu Mamanuga God e okai apunu Eraidiya nene wagubu ki makeya makeya mena kwaetagubu. Apunu Eraidiya e ororeya mena bauwena gwedegwede kuduba okukunawena kewowena nau Kunumau Kawapuwani Apunai nau yawatani mebu. Ko Mamanuga God e okai nau nene badidi wagubu ki wi mete wainapumuri. Oka ki wagubu da iyapana aita ubumoto Kunumau Kawapuwani Apunai nau tagararasinimoto manako bita mididi makari tezeni.”

Keyai berokoi munu mo rabineya tondawa ki Iyesu siwakekepupu

(Mateyu 17:14-21; Ruki 9:37-43)

¹⁴ Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai apeya eyaka ki mete kweya kawareya ade wiratagubu kawamawa da kweya kerareya bautagamawa ka mu kowamuguma ika kamaditampu ragidai ki iyapana ropani kawaya mete idimpu wiwirampu ika idiwa emitampu. Mu ka iyapana kawakawai Mamanuga God e gorai kataimugu ragidai mete yona deni deni tagamawa kasiwara idiwa.

¹⁵ Iyapana ika idiwa ki Iyesu yabadawa emupu ka mu wakapa giritagubu manako garugaru mena e diriwai bameya kayatagubu.

¹⁶ Ko Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai ki manutapu, wagubu ke; “Wi gwede yonai deni deni yewe mu mete iwagamawa kasiwara idiwa?”

¹⁷ E inako wagubu manako apunu mosi iyapana paunamugu ika uburawa ki bauwena denai wagubu ke; “Nidiyei Kabukabuwa Apunai, nau karako nau gubagani wadubuwani kau bamageya bausugu-buwani mibai ka keyai berokoi mosi e rabineya tondau ki pokere e yabarai babawena yona eba wagau. ¹⁸ Keyai berokoi ki nau gubagani wadau wairau kwenupiyau manako e umunui gipoporai bauwagau uwarai sisiripiyau manako e idai kerarai kuduba patototagamu. Nau kau tadeyei kabukabuwa ragidai keyai berokoi ki siwakeke-pamana ki nana tadebuwani ko mu siwakekemupu ko e eba bauwena kayawena.” Apunu ki inako wagubu.

¹⁹ Iyesu yona ki wainapupu manako iyapana emitapu tadebu, wagubu ke; “Wi nau eba sumasiniamu ragidai, wi nau matesiniamu idiwu. Nau mara badibadi yabaranugu wi mete yewe idiwomu da wi nau sumasinimuri? Nau mara badibadi wi bitaga kawaraponi yaroni tondoni? Ko baganai, munu ki wadumuri kebomuri da nau e empani.”

²⁰ Iyesu inako wagubu manako iyapana dai kayatagubu munu ki wadumpu e bameya bautagubu. Mu e bameya bautagamana kwaetagamawa ka keyai berokoi ki Iyesu empupu manako munu ki wadubu kwisipupu gwairiweni wairau ukwapu

wiriwiri-wagawa pisi kandawa e umunui gipopora**i** bauwagawa. ²¹ Munu ki inako kwaewagawa ki Iyesu empupu manako e wirawena munu ki mamai sibu, wagubu ke; “Kau gubagagi kwamura badibadi inako kwaewagawa?” Ko apunu ki wagubu ke; “E munu marai munta makeya berokoi yau banana-pupu. ²² Keyai berokoi yau nau gubagani mara ropani kawayaya wadawa ku kawareya kwenupiyawa mata urana po ki nana kwaewagawa. E awanau kwenupiyawa nonai kubarana ki nana inako mete kwaewagawa. Ki pokere nau nidiyani wainapi; Kau karako nu nuwaboyanuga wainapiyei bo pa mena? Kau kasiyaragi mete kina ki kau nuwagi manako nau gubagani iyayagisi.”

Apunu ki inako wagubu, ²³ ko Iyesu denai e sibu, wagubu ke; “Kau badidi pokere inako nuwegei? Kau nau sumasiniyei bo eba sumasiniyei? Kau nau sumasini ki nau gwedegwede kuduba kau bamageya kwaesugani.”

²⁴ Iyesu yona ki wagubu ka munu ki mamai e bonanai ragiragi kawayaya wagubu ke; “Nau sumaniyakani ko nau notani mete apeya apeya ki pokere kau waitasini nau notani wirapi da nau kau mena sumaniyoni.”

²⁵ Ki makeya ka Iyesu wirawena iyapana ropani kawayaya e bameya ika kebomawa emitapu ki pokere e wira-wena e bonanai ragiragi kawayaya pokaiya keyai berokoi ki siwakekepupu sibu, wagubu ke; “Kau sigi ka Keyai Berokoi Wenagugi Kenekenei Umunugi Bodabodai. Nau karako nidiyakani; Kau baunuwagi deni mena kayanuwagi

ko ewa mo eba wiranuwagi munu yau rabineya.” Iyesu inako wagubu.

²⁶ Keyai berokoi ki Iyesu yonai wainapupu ka e kwewena munu ki wadubu ragiragi kawaya kwisikwisi-pupu wairau kwenupupu manako matarau bauwena kayawena. E bau-wena kayawena makeya ka munu ki powena maba ika wairau ukwapu ki pokere iyapana kuduba tagubu ke; “Munu ki wana powena.” ²⁷ Ko Iyesu kanibu munu ki e idaiya wadubu bagipupu manako munu ki iyawena kipu ubupu.

²⁸ Iyesu tawa rabineya kanibu manako e tadeyau kabukabuwa ragidai e bameya bautagubu weki gwaiya giyansu mena e simupu, tagubu ke; “Nu keyai berokoi ki siwakekemipi ko e badidi pokere eba bauwena kayawena?”

²⁹ Ko Iyesu denai tadebu, wagubu ke; “Guriguri mena pokaiya ka wi keyai berokoi yau kwaitana siwakekepumuri manako e baiyagisi kayayagisi ko wi inako eba guriguriwagi ki ka e eba baiyagisi kayayagisi.” Iyesu inako tadebu.

Iyesu powagana ade kirana uburana yonai ade wagubu

(Mateyu 17:22-23; Ruki 9:43-45)

³⁰⁻³¹ Mu tawa ki kamadumpu manako tawana Gariri bautagubu kayatagubu. Iyesu nuwaiya ka e tadeyau kabukabuwa ragidai mu mubo mena yona mo kabuwatamana ki nana wainapiyawa ko e eba nuwaiya iyapana kuduba e yonai ki kataitagamana ki nana.

E tadeyau kabukabuwa ragidai tadebu, wagubu ke; “Iyapana ubumoto Kunumau Kawapuwani

Apunai nau nidani tagisi manako wadisinimoto iyapana dai mu idamaga rabineya nau tamusinimoto da mu nau susinimoto poyo. Mu nau susinimoto poyo ko mara apeya eyaka kewoyagisi eweya ki nau ade iyasugani kirani uburani.”

³² Iyesu inako wagubu ko e tadeyau kabukabuwa ragidai yona ki eba waina-mupu. E mibai badidi wagubu ki mu e manupamana ko mu kudu mete waina-pamawa ki pokere e eba manumupu.

Nima ka kawayu esida?

(Mateyu 18:1-5; Ruki 9:46-48)

³³ Mu natere Kaponiyamu bautagubu tawa rabineya yampu ka Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai manutapu, wagubu ke; “Yawatau ka wi gwede yonai deni deni iwagamawa kasiwara ke-bomawa?”

³⁴ Ko nima mu paunamugu ka kawayu esida ki sisiyai mu deni deni tagamawa kasiwara ke-bomawa ki pokere Iyesu mu manutapu ki ka mu midimama waditapu kerekere-tagubu idiwa ko yona denai mo eba tagubu.

³⁵ Ko Iyesu kwarisiwena tondubu manako e tadeyau kabukabuwa ragidai ida esida kewowena kerapu apeya (12) ki tadebu, wagubu ke; “Iyapana nima yabiri uburana wainapiyau ki ka e naiya yabiri eba uburoto ko e kwarisiyagisi e kowaiyoma mu bigabigamaga kwae-yogono.”

³⁶ E inako wagubu manako munu marai munta mo wadubu e wereyeya tapu manako tadebu, wagubu ke; ³⁷ “Iyapana nima nau sini pokaiya munu yau maba e diriwai kwaewagau ki ka e nau diriwani mete kwaewagau. Ade iyapana nima

nau diriواني kwae-wagau ki ka e eba nau mena diriواني kwaewagau ko e nau Tonosinibu Apunai e diriwai mete kwaewagau.”

Nima nu eba tagararanyau ki e ka nu waretanuga

(Ruki 9:49-50)

³⁸ Iyesu inako wagubu manako apunu Diyoni ubupu e sibu, wagubu ke; “Nidiyei Kabukabuwa Apunai, apunu mosi kau sigi pokaiya keyai berokoi mo siwakekepiyawa ki nu emipi ko e ka eba nu mete ewapuru iwei ki pokere e badidi kwaewagawa ki nu e kamadana ki nana simipi.”

³⁹ Apunu Diyoni inako wagubu ko Iyesu denai wagubu ke; “Ae, wi e inako eba bodampena mibai ka iyapana nima nau sini pokaiya matakira kwaeyagisi ki ka e garugaru mena eba wirayagisi nau sini giripoto. ⁴⁰ Nima nu eba tagararanyau ki e ka nu waretanuga ko eba nu iyanuga.

⁴¹ Nau yona mibai nidiyani wainapumuri; Wi ka nau iyapananiyoma ki pokere iyapana nima wi diriwaga kwaeyagisi awana kasiga bo inako mo wi negeni ki ka aita ewa ka e denai bagi kawayaya mo bananapoto.”

Bigi taininyau ki nu kwaigamana wainapemei
(Mateyu 18:6-9; Ruki 17:1-2)

⁴² Iyesu inako wagubu ade tadebu, wagubu ke; “Iyapana nima uburoto munu marai munta nau sumasinyau yau maba e kerareya yadini da e nau kamadisinyoto ki iyapanai ka aita ewa bita kawayaya daganani mo bananapoto. Akae, iyapana e wadumpena bowa kawayaya mosi taburuba pokaiya kwi-mpena e gobaiya umampena

egi kwenumpena ki ka e nene baganai. ⁴³⁻⁴⁴ Ki pokere, kau idagi daikere berokoi kwaenugana ki nana weyaweyaniyau ki kau idagi ki mei puru kwenupi. Kau idagi daikere bagi ki mena pokaiya umowa wadowa da ewa iya maramara tondana kaniyana ki iyai bananapi ki ka bagi kawaya. Ko kau idagi berokoi ki mete inako umowa wadowa da ewa mata nonarai tawaneya kayanuwagi ki ka berokoi kawaya. Mata nonarai ki eba poyagisi ko maramara kau uraniyono tondono. ⁴⁵⁻⁴⁶ Ade kau keraragi daikere berokoi kwaenugana ki nana weyaweyaniyau ki kau keraragi ki mei puru kwenupi. Kau keraragi daikere bagi ki mena pokaiya kanenenugowa umowa wadowa da ewa iya maramara tondana kaniyana ki iyai bananapi ki ka bagi kawaya. Ko kau keraragi berokoi ki mete inako umowa wadowa da mu ewa kau mata nonareya kwenunimoto ki ka berokoi kawaya. ⁴⁷ Ade kau yabugi berokoi kwaenugana ki nana weyaweyaniyau ki kau yabugi ki wadi toporu kwenupi. Kau yabugi daikere bagi ki mena pokaiya umowa wadowa da ewa Mamanuga God e kasiyarai pokaiya e gari rabineya kani tondowa ki ka bagi kawaya. Ko kau yabugi berokoi ki mete umowa wadowa da mu ewa kau mata nonareya kwenunimoto ki ka berokoi kawaya. ⁴⁸⁻⁴⁹ Mata ki tawaneya ka ‘motamota rasirasi wi rabinagau idiwono ki eba popotagisi ade mata nonarai ki mu eba popomoto.’”

Iyesu inako wagubu manako ade tadebu, wagubu ke; “Puyo kuduba Mamanuga God bameya nakapiyamu ki midiyawagana ki nana ka mu aidaba mete kawareya kweyamu

wira. Ko wainapumuri; Mu aidaba pasumu ku wenawagau ki maba ka mata kaworoto iyapana kuduba wi uraniyoto manako Mamanuga God yabuiya ka midiyai ewa wenayagisi. ⁵⁰ Aidaba ki ka gwede mo midiyai bagi kawayaya ko aidaba ki kwerereyagisi midiyai ki kewoyagisi ki ka wi badidi maba kwaiwagi da aidaba ki midiyai ade wenapoto? Ki pokere, aidaba midiyai bagi kawayaya ki maba wi mete inako idiwoi ade deni deni kwayuba kasiwaraiwogoi idiwoi.” Iyesu waigugu inako wagubu.

10

Ridi apunu anikatagubu ko ragi kasiwaratagamu

(Mateyu 19:1-12; Ruki 16:18)

¹ Iyesu tawana ki kamadubu manako kayawena kaniyawa da tawana Diyudiya bauwena ka e awana Diyoudani purupupu papasi daikere bauwena tondawa. Iyapana ropani kawayaya e bameya bautagubu kwagara-mupu idiwa manako e ubupu Mama-nuga God e yonai mu tadeyawa kabu-kabuwa tondawa. E tawana tawana umawa wadawa ki ka e maramara inako mena kwaewagawa umawa.

² E ika tondawa ka Parisi ragidai dai bautagubu e manupamana da e yona mo paerepana manako mu ki pokaiya e wadamana ki nana e bameya bautagubu manumupu, tagubu ke; “Apunu mosi e ebo nuwaiya e wainai ragipana waina-piyau ki ka baganai bo eba baganai?”

³ Mu inako tagubu ko Iyesu denai manutapu, wagubu ke; “Oragai apunai Mosisi gora tapu e ki nene badidi wagubu?”

⁴ Ko mu denai tagubu ke; “Oragai apunai Mosisi e gora inako tapu, wagubu ke; ‘Apunu mosi e wainai ragipana wainapiyau ki ka e yabiri uburoto anika meyana puru ki yonai okapoto manako ewa ridi ki tonopoto deni mena kayayagisi.’”

⁵ Mu inako tagubu ko Iyesu denai tadebu, wagubu ke; “Wi rabinaga ka ragiragi kawaya ki pokere ka oragai apunai Mosisi gora ki wi nene inako tapu. ⁶ Ko naiya mena, kunuma waira kerareya Mamanuga God iyapana yamanatapu makeya ki ka e ridi yo apunu ewapuru yamanatapu. ⁷ E inako kwaewena ki pokere apunu mosi karako e inai mamai kamaditamini ridi mosi uworoto manako mu apeya wainai nobomoi ewapuru eyaka mena idiwono. ⁸ Naiya ka mu mubo mubo idiwa ko karako ka mu ewapuru eyaka mena inako idiwono. ⁹ Ki pokere waina-pumuri; Mamanuga God ridi yo apunu inako dibitapu ki ka iyapana eba baitagisi mu wade purupurutamini.” Iyesu inako wagubu.

¹⁰ Mu ade wiratagubu yampu tawa rabineya idiwa ka e tadeyau kabu-kabuwa ragidai bautagubu Iyesu simupu da e yona ki kawareya mu ade kabuwatamana ki nana tagubu, ¹¹ ki pokere Iyesu mu ade tadebu, wagubu ke; “Apunu mosi uburoto e wainai ragipoto manako ewa kayayagisi ridi kudubai mosi uworoto ki ka apunu ki e wainai yabiri ki rauru kawakawarapupu. ¹² Ade ridi mosi uburoto e nobomoi ragipoto manako

ewa kayayagisi apunu kudubai mosi uworoto ki ka ridi ki e nobomoi yabiri ki mete rauru kawakawarapupu.”

*Iyesu munu rasi waditapu bagi
(Mateyu 19:13-15; Ruki 18:15-17)*

¹³ Iyapana munumuguma tetampu kebompu Iyesu bameya bautagubu da e idai mu kawarimugu tarana waditamana bagi ki nana. Ko e tadeyau kabukabuwa ragidai ubumpu munu rasi ki inamuguma mete kina nakaritampu baiyonotampu, tagubu ke; “Wi kaiwagi.”

¹⁴ Mu inako tagamawa ki Iyesu wainapupu manako e rabinai beroko-wena tadebu, wagubu ke; “Munu rasi nau bameya kebomu ki wi eba bodatamiyoi mibai mu ka nau Mamai God e gari rabineya e kasiyarai pokaiya bagi kawaya idiwono. ¹⁵ Nau yona mibai nidiyani wainapumuri; Iyapana kawakawai wi notaga munu rasi mu notamaga maba ade wi mu maba Mamanuga God e umunui wadumuri sumapumuri ki ka wi e bameya mete kaiwuri e gari rabineya bagi kawaya idiwoi. Ko wi notaga eba munu rasi mu notamaga maba ki ka wi e bameya eba kaiwuri ade e gari rabineya ki wi eba idiwoi.”

¹⁶ Iyesu inako wagubu manako munu rasi ki taiyatapu e idai mu kawarimugu tapu manako waditapu bagi.

*Gwedewau Mamanuga God e gari rabineya kaiwoto idiwono
(Mateyu 19:16-30; Ruki 18:18-30)*

¹⁷ Iyesu ade kayawagana kwae-wagawa ka apunu mosi garugaru mena bauwena e yabareya

kwarisiwena e ramatai kawareya ubupu manako sibu, wagubu ke; “Sidiyei Kabukabuwa Apunai bagi, nau badidi kwaesugani da nau iya waunai bananapani maramara tondoni kaniyoni?”

¹⁸ E inako wagubu ko Iyesu denai wagubu ke; “Kau gwede nana nau apunu bagi sidibi? Mamanuga God e eya mena ka bagi. ¹⁹ Ko kau manusinibi ki denai nau nidiyani; Mamanuga God e gorai kuduba ki kau kataigeya; ‘Iyapana mo eba mini poyo; Kau waretagi eba raurupi e wainai eba wadi; Gwede-gwede mo eba kuwanuwagi; Kau waretagi badidi kwaeyagisi emani ki kau bera eba nuwagi; Kau rabinageya bera berokoi mo eba wainapiyowa ade iyapana eba beratamiyowa; Kau inagi mamagi tagisi ki mu umunumaga wadi ade mu naigida mena wiwiratamiyowa.”

²⁰ Iyesu yona ki wagubu ka apunu ki denai e ade sibu, wagubu ke; “Sidiyei Kabukabuwa Apunai, nau munu marai munta tondekeya makeya kaniyekeya da karako ka nau Mamanuga God e gorai tapu ki kuduba nau naigida mena wiwirapekeya tondekeya.”

²¹ E inako wagubu ko Iyesu apunu ki empupu e nene wainapupu manako sibu, wagubu ke; “Kau gwede mo eyaka mena yau eba kwaenugibi; Kau kaya-nuwagi kau gwedegwedegi kuduba tepi iyapana gwedegwedemaga pa mena ragidai tage manako ewa yabi nau ewaneya uburi. Kau inako kwaenuwagi ki kau denai bagi kawaya mo aita kunumau bananapi.”

²² Apunu ki e gwedegwededei marai kawai ropani kawaya ki pokere e Iyesu yonai ki wainapupu ka e notai kauwena e gwedegwededei nene

wainapiyawa manako e nuwaboyawena Iyesu eweya eba kayawena ko nuwasiyasiya nene e tagai wirapupu deni mena kayawena.

²³ Iyesu apunu ki kayawena empupu ka e wirawena e tadeyau kabukabuwa ragidai tadebu, wagubu ke; “Iyapana gwedegwedemaga ropani kawaya ki Mamanuga God e umunui wadamana sumapamana ade e gari rabineya kaiwana idiwana ki ka ragiragi kawaya.”

²⁴ E inako wagubu ka e tadeyau kabukabuwa ragidai mu notamaga babawena. Ko Iyesu mu ade tadebu, wagubu ke; “Mununiyoma, nau ni-diyani wainapumuri; Iyapana Mamanuga God sumapamana ade kaiwana e gari rabineya idiwana ki ka ragiragi kawaya. ²⁵ Yawata ki kata-murui ka tainugu umunai ki maba. Papa kawaya ‘kameru’ kwaitana tainugu umunai ki teyagisi ki ka e daikere eba baiyagisi kayayagisi mibai ka tainugu umunai ka marai munta ko papa ki ka kawaya. Ko nau suwagani wainapumuri; Papa kawaya ‘kameru’ tainugu umunai ki teyagisi ki ka ade matarau ko iyapana gwedegwede-maga ropani kawaya Mamanuga God sumapamana e gari rabineya kaiwana idiwana ki ka ragiragi kawaya.”

²⁶ Iyesu tadeyau kabukabuwa ragidai yona ki wainamupu ka mu notamaga kowena kodabamaga kamupu manako tagubu ke; “Akae, inako ki ka nima iya waunai yadini?” ²⁷ Mu inako tagubu ko Iyesu mu emitapu manako denai tadebu, wagubu ke; “Iyapana wi wiga mena iya ki eba wadumuri ko Mamanuga God wi iyaniyana yagisi ki ka wi e bameya kaiwuri e gari rabineya e kasiyarai

pokaiya idiwoi. Mamanuga God e badidi yagisi ki e umuneya ka gwedegwede kuduba wenayagisi.”

²⁸ Iyesu inako wagubu ko apunu Pita ubupu e sibu, wagubu ke; “Kau wainapi; Nu ka gwedegwedenuga kuduba kama-dimpi kau ewageya kaigibi ki pokere denai ka nu gwede yadamu?”

²⁹ Apunu Pita inako wagubu ko Iyesu denai wagubu ke; “Nau mibai suwagani wainapumuri; Wi gwedewau nau pokanere bo nau yonani bagi kawaya yau pokaiya wi tawaga bo wi kokoraga bo wi inaguma, mamaguma, yowaguma, tataguma, munuguma bo inako ki kuduba kamaditamuri manako kaiwagi tawana mo idiwoi, ³⁰ ki ka denai wi tawaga yo wi kokoraga ropaniyagisi ade iyapana ropani kawaya wi inamamata-muri yowatatatamuri gubagatamuri idiwoi. Ko wi nau Mamai e umunui inako wadoi kwaiwogoi ki ka iyapana dai mete baitagisi wi girini-moto. Ko mara waunai baiyagisi ki makeya ka wi iya mara mara idiwana kaiwana ki iyai wadumuri. ³¹ Iyapana gwedewau yewe wairau kawakawayatagubu idiwu ki mu ka mara mosi maimere-tagisi ewa ubumoto. Ade iyapana gwedewau karako maimere-tagubu idiwu ki mu ka mara mosi kawakawayatagisi yabiri ubumoto.” Iyesu inako wagubu.

Iyesu powagana ade iyawagana sisiyai ki ade wagubu

(Mateyu 20:17-19; Ruki 18:31-34)

³² Mu kayatagubu natere kawaya Diyerusaremu yawateya yamawa ka Iyesu yabiriwena ko e tadeyau kabu-kabuwa ragidai

mu notamaga kowena e eweya kayatagubu. Iyapana dai mu ewamugu yamawa ki mu mete kudu wainapamawa.

Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai ida esida kewowena kerapu apeya (12) ki mu nene ade wagubu kaimpu e madaneya ubumpu manako iyapana e bameya badidi kwaetagamana ki sisiyai e tadebu, wagubu ke; ³³ “Nau suwagani wainapumuri; Nu karako natere Diyerusaremu kaigamu ki ka apunu mosi uburoto Kunumau Kawapuwani Apunai nau yogoni yagisi manako iyapana kawakawai, Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai ade Mamanuga God e gorai kataimugu ragidai mete kina ki mu idamaga rabineya nau tamusiniyoto. Mu idamaga rabineya tamusiniyoto manako mu ubumoto mu idamaga gurai nau naurineya ugwadisinimoto ragiragi, tagisi ke; ‘Kau kaubo beragi ki pokere karako denai ponuwagi.’ Mu inako tagisi manako ubumoto nau wadisnimoto iyapana kwaiyanai ragidai mu idamaga rabineya tamusiniyoto, ³⁴ manako mu ubumoto nau waegeyageyamasinimono gwaigwitasinimono tepoteposinimono manako ewa susinimoto poyo. Nau mibai posugani ko mara apeya eyaka kewoyagisi eweya ka nau ade iyasugani kirani uburani.” Iyesu inako wagubu.

*Apunu Diyemesi yo Diyoni Iyesu manumupu
(Mateyu 20:20-28)*

³⁵ Apunu Tabadi e gubagaiyoma Diyemesi yo Diyoni kaimpu Iyesu bameya bautagubu manako manumupu, tagubu ke; “Nidiyei Kabukabuwa

Apunai, nu nuwanugu ka kau gwede mosi nu nene kwaenuwagi.”

³⁶ Mu inako tagubu manako Iyesu denai wagubu ke; “Wi nuwagau gwede ki wi karako nau kabuwasinimuri da nau wainapani.”

³⁷ E inako wagubu, manako mu tagubu ke; “Nu nuwanugu ka yau kena; Kau aita ewa Mamanuga God e gari rabineya e taneya tondowa makeya ki kau nuwagi manako nu apeya kau madanigeya idiwomu, mosi kau idagi garu deneya ade mosi kau idagi tenene ki deneya.”

³⁸ Mu inako tagubu ko Iyesu denai tadebu, wagubu ke; “Wi yona baba-piyamu ki pokere wi inako sidiyamu. Nau nuwaboya nene awana suwakarai kubarani ki wi mete kubamuri baganai bo? Nau nuwaboya nene siruwasugani ki wi mete inako siruwaiwagi bo?”

³⁹ “Ena, nu baganai.”

Mu inako tagubu ko Iyesu mu ade tadebu, wagubu ke; “Baganai, nau nuwaboya nene awana suwakarai kubarani ki wi mete kubamuri ade nau nuwaboya nene siruwasugani ki wi mete inako siruwaiwagi. ⁴⁰ Ko iyapana gwedewau nau idani garu deneya bo nau idani tenene deneya idiwana ki sisiyai ka eba nau suwagani. Iyapana gwedewau nau Mamai mu watamaga ki winepupu ragidai ki mu mena ka aita kaiwoto wata ki idiwono.”

⁴¹ Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai dai ki apunu Diyemesi yo Diyoni mu sisiyamaga ki wainamupu ka mu bamamugu rabinamaga pupuwena. ⁴² Ko Iyesu ubupu e tadeyau kabukabuwa ragidai kuduba mu nene wagubu

bautagubu manako tadebu, wagubu ke; “Wi kataigau da iyapana kwaiyanai ragidai mu kawakawai-muguma kasiyaramaga pokaiya gwede mo tagisi ki ka mu kobamugu idiwu ragidai ubumoto mu umunumaga yadini makeya makeya kwaetogomono. Ade iyapana kawakawai ki mu kawarimugu esida ragidai badidi tagisi ki ka kawakawai ragidai ki ubumoto mu umunumaga mete yadini makeya makeya kwaetogomono. ⁴³ Ko wi bamagau ka inako pa mena. Wi mo nuwagau kawaigamana wainapiyamu ki ka wi naiya kwarisiwagi wi kowaguma mu bigabigamaga kwaiwogoi. ⁴⁴ Ade wi mo nuwagau yabiri ubumana waina-piyamu ki ka wi naiya kwarisiwagi kowaguma mu ewamugu ubumoi ade mu bitamaga kawarapiyoi. ⁴⁵ Nau Kunumau Kawapuwani Apunai mete kina inako kwaesugakani. Eba iyapana ubumana nau bigani kwaetagamana ki nana bausugubuwani ko nau uburana mu bigamaga kwaesugana ki nana nau bausugubuwani. Nau posugani manako nau pokanere ka iyapana ropani kawaya mu bigimaga kuduba rikayagisi deni mena gogayagisi.

*Yabui kenekenei apunai Basimiyasi
(Mateyu 20:29-34; Ruki 18:35-43)*

⁴⁶ Mu kayatagubu kaiwa da natere Diyeriko bautagubu ade kayatagubu kaiwa ka iyapana ropani kawaya Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai mete kina bananatampu mete kayatagubu. Yawata kwaiya ka apunu mosi e yabui kenekenei bowa madai nene gene-wagawa

ika tondawa. Apunu ki ka apunu Simiyasi e gubagai si ka Basimiyasi.

⁴⁷ Tawana Nasareta apunai Iyesu ika yabadawa sisiyai ki apunu Basimiyasi wainapupu manako e bonanai ragiragi kawaya wena siyapu, wagubu ke; “Iyesu, oragai apunai Dewida e wenai, kau nau nuwaboyani wainapiyei bo pa mena?” ⁴⁸ E inako wagubu ka iyapana bau-tagubu e nakarimupu simpu tagubu ke; “Kau yona kamadi.” Mu inako tagubu ko e bonanai ragiragi kawaya kawareya kawareya ade wena siyanawa, wagawa ke; “Apunu Dewida e wenai, kau nau nuwaboyani wainapiyei bo pa mena?”

⁴⁹ Iyesu ubupu iyapana tadebu, wagubu ke; “Wi apunu ki simuri da e yabadini.” E inako wagubu manako iyapana kaimpu apunu yabui kenekenei ki simupu, tagubu ke; “Kau kiri uburi kau notagi kasiyara wainapiyowa. E kau nene wagau nawananiyau.”

⁵⁰ Mu inako tagubu wainapupu ka apunu Basimiyasi e aukwarai wadubu waka kwenupupu bagi ubupu manako Iyesu diriwai garugaru mena kayawena. ⁵¹ E bameya bauwena ka Iyesu wirawena e empupu manako manupupu, wagubu ke; “Kau nuwageya nau gwede kwaesugani kau bamageya?”

Ko e denai wagubu ke; “Sidiyei Kabukabuwa Apunai, kau yabuni wadi papi da nau tawana empani.”

⁵² Ko Iyesu denai wagubu ke; “Ki baganai, kayanuwagi. Kau sumasinibi ki pokere kau karako iyanugibi.” Iyesu yona ki wagawa makeya

ka apunu ki e yabui papupu tawana empupu manako e kipu ubupu Iyesu eweya kayawena.

11

Iyesu natere Diyerusaremu bauwena manako iyapana e paraupamawa

(Mateyu 21:1-11; Ruki 19:28-40; Diyoni 12:12-19)

¹ Mu kebomawa da natere Diyerusaremu bautagamana kwaetagamawa ka mu ripa ‘oripi’ wena tagubu kweyai ki yamupu manako natere marai munta mo si ka Betani bautagubu kamadumpu kayatagubu da natere mo si ka Bepage bautagubu. ² Ika bautagubu ka Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai apeya tadebu, wagubu ke; “Wi yabiriwagi natere buri yabaranugu ki kaiwagi manako papa ‘donki’ mosi taburuba pokaiya yawata uwareya kwimupu uburau ki ika empumuri, ko papa ‘donki’ ki kawareya ka iyapana mo naiya eba kayawena. Wi papa ‘donki’ ki e taburubai rikapumuri manako bananapumuri kebomuri. ³ Ko iyapana mo wi eminiyoto, yagisi ke; ‘Wi gwede nana inako kwaiwagamu?’, e inako yagisi ki ka wi denai e simuri, iwagi ke; ‘Nu Kaiwawonuga papa ‘donki’ yau nene wagubu ko e garugaru mena ade tonopoto wirayagisi baiyagisi.”

⁴ Iyesu inako wagubu manako e tadeyau kabukabuwa ragidai apeya ki kayatagubu papa ‘donki’ buri yawata uwareya tawa katamuruiya kwimupu ki emupu manako mu kaimpu papa ki rikapamupu. ⁵ Rikapamawa ka iyapana ika idiwa ragidai mu emitampu manako manutampu, tagubu ke; “Wi gwede nana asusu baigubu papa

‘donki’ munai yau e taburubai rikapiyamu?”

⁶ Iyapana ki inako tagubu ko Iyesu tadeyau kabukabuwa ragidai ki Iyesu badidi tadebu ki mu makeya makeya iyapana tademupu manako iyapana ki denai tagubu ke; “Baganai, papa ‘donki’ ki wadumuri kaiwagi.”

⁷ Mu papa ‘donki’ ki wadumpu bautagubu manako mu muga midimaga tatamai rikatampu tempu papa ki tagaiya nakamupu manako Iyesu yapu papa donki ki kawareya tondubu kayawena. ⁸ Tondubu kayawena kaniyawa ka iyapana ropani kawaya mu mete kina mu midimaga tatamai rikatamawa yawatau nakapamawa ade dai ka ripa kwarai meyamawa nakapamawa da Iyesu bauwagana ki kawareya kaya-wagana ki nana. ⁹ Iyapana dai yabiri-tagubu

ade dai ewatagubu inako kaya-tagubu yamawa manako ewapuru mena Iyesu paraupamawa ade Mamanuga God e si tepapamawa, tagamawa ke; “Ousana kaiwa kaiwa. Mamanuga God e si nu karako tepapemei. E kau wadiniyoto bagi. Kau karako Mamanuga God e kasiyarai pokaiya baunugibi.

¹⁰ E kau wadiniyoto bagi. Kau ka nu ripak-warakwaranuga Dewida kaiwawowena e watai wadana nu kwayubaniyana tondana ki nana baunugibi. Mamanuga God usi kunumau tondau e si nu karako tepape-me.”

¹¹ Iyesu natere Diyerusaremu bau-wena ka e Mamanuga God e Tawai rabinaya kanibu gwedegwede kuduba empiyawa wiwirapiyawa ko kemora-wagana kwaewagawa ki pokere

e tadeyau kabukabuwa ragidai ida esida kewowena kerapu apeya mete wira-tagubu kayatagubu natere Betani bautagubu.

Iyesu ripa damaya sibu
(*Mateyu 21:18-19*)

¹² Mu ika ukwampu nawaru puru-wena manako natere Betani kamada-mana kwaetagamawa ka Iyesu wetei mebu. ¹³ E wetei meyawa ka e yabu tapu manako ripa damaya kwarai buri empupu ki pokere e madai dai kupana wainapupu kayawena. Ko ki ka eba damaya madai kirau ki marai ki pokere e buri bauwena ka e damaya madai mo eba empupu. ¹⁴ E kwarai mena empupu ki pokere e ripa damaya ki sibu, wagubu ke; “Kau mibigi ewa eba kiroto. Iyapana mo kau mibigi eba kupoto.” Iyesu yona ki wagubu ki ka e tadeyau kabukabuwa ragidai mu kuduba wainamupu.

Iyesu Mamanuga God e Tawai rabineya kanibu
(*Mateyu 21:12-17; Ruki 19:45-48; Diyoni 2:13-22*)

¹⁵ Mu natere Diyerusaremu ade bautagubu ka Iyesu kanibu Mamanuga God e Tawai rabineya kayawena manako iyapana ika deni deni nida kasiwaratagamawa idiwa ki emitapu manako nakaritapu siwakeketapu. Bowa madai deni deni nida kasiwara-tagamawa idiwa ragidai ki mu watara-maga ki e koritapupu isiyapupu ade midiwari bowa madai nene nida-tagamawa ragidai ki mu kebarimaga ki e mete tepupu isiyapupu. ¹⁶ Iyapana gwedegwede marai kawai tepamana Mamanuga God e Tawai rabineya kebona

kwaetagamawa ki ka e mu yawatamaga bodapupu, ¹⁷ manako iyapana kabuwatapu tadebu, wagubu ke; “Mamanuga God e okai wagau; ‘Nau Tawani ki ka guriguri tawai ki rabineya iyapana tawana tawana kuduba, madega kauwagau madega posiwagau ki baitagisi nau bamaneya guriguritogomono idiwono.’ Ko wi ka yona ki eba waina-piyamu. Wi ka kuwa ragidai yewe mara-mara weki gwaiya kuwaiwagamu idiwu.” Iyesu inako wagubu.

¹⁸Iyapana kawakawai, Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai ade Mamanuga God e gorai kataimugu ragidai mete kina Iyesu kwaewena sisiyai ki wainamupu ka mu e minimana po yanuwey teyamawa. Ko iyapana ropani kawaya Iyesu eweya kayatagubu e yonai kasiyarai kawaya ki waina-pamawa e si tepapamawa iwa ki pokere kawakawai ragidai ki e kudeya mete wainapamawa. ¹⁹ Kemora nene ka Iyesu e kowakowaiyoma mete kina natere Diyerusaremu kamadumpu kayatagubu.

*Ripa damaya sibu ki surawena emupu
(Mateyu 21:20-22)*

²⁰ Mu ukwampu nawaru puruwena ka mu didiburu kayatagubu kebomawa da ripa damaya ki bameya bautagubu manako ripa ki kwarai, ragai ade witai kuduba suratagubu emupu. ²¹ Mara yomi ka Iyesu ripa ki sibu ki apunu Pita wainapupu ki pokere e wagubu ke; “Sidiyei Kabuk-abuwa Apunai, kau ripa burida emani. Kau yomi ripa ki sibi ko karako ka surawena.”

²² Apunu Pita inako wagubu ko Iyesu denai wagubu ke; “Nau mibai nidiyani wainapumuri; Wi notaga eyaka mena Mamanuga God sumapumuri, ²³ ki ka wi kweya buri simuri, iwagi ke; ‘Kau kiri uburi egi kayanuwagi’, ki ka kweya ki kiroto uburoto egi kayayagisi. Ko wi notaga apeya apeya notapiyoi were simuri ki ka e eba kiroto uburoto kayayagisi. Wi notaga eyaka mena iwagi ke; ‘Nau karako suwagubuwani ki wenayagisi’, wi notaga inako yagisi ki ka wi iwagubu ki wana wenayagisi.

²⁴ Ki pokere, nau karako yona mo ade suwagani wainapumuri; Wi Mamanuga God bameya guriguri pokaiya gwede mo nene geneiwagi ki ka wi notaga eyaka mena inako notapu-muri, iwagi ke; ‘Nau karako suwagu-buwani ki wenayagisi.’ Wi inako sumaiwagi ki ka wi iwagubu ki wana e negeni. ²⁵ Ade yona yau mete wainapu-muri; Iyapana bera berokoi mo wi bamagau kwaewena manako wi rabinaga berokowena ki ka wi naiya berokoi ki wi notagau deni mena surupumuri notagogapumuri manako ewa ubumuri guriguriwagi. Wi inako kwaiwagi ki ka Mamanuga God kunumau tondau wi wiga bigiga ki mete empoto deni mena surupoto. ²⁶ Ko iyapana mo bera berokoi wi bamagau kwaewena manako wi berokoi ki wi notagau eba surupumuri notagogapumuri ki ka Mamanuga God kunumau tondau wi wiga bigiga ki mete eba notagogapoto.”

*Diyu ragidai kawakawaimuguma Iyesu pari wirawirapamawa
(Mateyu 21:23-27; Ruki 20:1-8)*

²⁷ Mu natere Diyerusaremu ade bautagubu ka Iyesu Mamanuga God e Tawai rabineya ade kayawena manako iyapana kawakawai, Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai, Mama-nuga God e gorai kataimugu ragidai, ade iyapana kawakawai dai mete kina ki e bameya bautagubu, ²⁸ manako manumupu, tagubu ke; “Kau nima kasiyara negebu were kwaenugei? Kasiyara ki nima negebu?” Mu inako tagubu.

²⁹ Ko Iyesu denai mu tadebu, wagubu ke; “Yabiri nau wi manuniyani denai sidimuri were ewa ka nau nima kasiyara tegebu ki sisiyai wi nidiyani.

³⁰ Nau yonani ka yau kena; Apunu Diyoni iyapana siruwatamana ki nana bauwena ki ka e Mamanuga God wagubu ki pokere kwaewagawa bo iyapana kaina mo wagubu were kwae-wagawa? Wi ki iwagi da nau wainapani.”

³¹ Kawakawai ragidai e manui ki wainamupu ka mu mubo mubo deni deni manu kasiwaratagubu, tagubu ke; “Nu denai iwagamu da; ‘Apunu Diyoni, e ka Mamanuga God wagubu umuneya kwaewagawa’, nu inako iwagamu ki ka apunu ki denai inako nidiyoto, yagisi ke; ‘Baganai, ko wi badidi pokere apunu Diyoni e yonai eba sumamupu?’ ³² Ko nu iwagamu da; ‘Apunu Diyoni, e ka iyapana kaina mo wagubu umuneya kwaewagawa’, nu inako iwagamu ki ka nu iyapananuguma pakasi ragidai badidi tagisi?” (Mu iyapana kudumugu mete wainapamawa mibai ka pakasi ragidai kuduba wainamupu da apunu Diyoni e ka Mamanuga God e wagubu umuneya bauwena ade e ka Mamanuga God e bonanai wainapiyawa wagawa ki apunai mosi.)

³³ Kawakawai ragidai kudu mete wainapamawa ki pokere mu denai Iyesu simupu, tagubu ke; “Nima apunu Diyoni tonopupu ki nu eba katainugu.” Iyesu yona ki wainapupu ka e denai tadebu, wagubu ke; “Baganai, wi nau eba sidimupu ki pokere nima kasiyara tegebu ki sisiyai nau wi mete eba nidiyani.” Iyesu denai inako wagubu.

12

Upi kwayubapamawa ragidai mu keyakeyaimaga

(Mateyu 21:33-46; Ruki 20:9-19)

¹ Iyesu keyakeyai mo tadebu, wagubu ke; “Apunu mosi e gari umapu manako ripa ‘waeni’ ki momai dai tepupu gari ki rabineya upu. Ki eweya ka e ripa madai ki botopamana watai yamanapupu manako iyapana e upi ki kwayubapamana ragidai wata-maga iyarau mo mete wadubu. Wadubu kewowena ka e iyapana dai nene wagubu bautagubu manako gwaiyabapupu, wagubu ke; “Wi nau upini yau naigida mena kwayubapiyoi manako maura marai ki makeya ka wi madai dai wi wiga tepiyoi ko dai wi nau nene nakapiyoi. Nau niya ka tawana mo kayasugani umoni da ewa marai mosi ade bausugani.” E inako wagubu manako kayawena.

² Maura marai bauwena ka e ubupu e biga-bigai apunai mosi ripa madai ki dai tepana ki nana upi kwayubapamawa ragidai ki mu bama-mugu tonopupu kayawena. ³ Ko e ika bauwena ka mu e ripa madai ki eba kwemupu ko mu e

wadumupu pa gudapamawa da tono-mupu ida kasikasi wirawena kayawena.

⁴ Ki eweya ka upi ki apunai e bigabigai apunai ade mosi tonopupu manako e kayawena umawa da buri bauwena ka upi ki kwayubapamawa ragidai e mete wadumupu e debai minimupu sukwana ade midimama berai e bameya kwaetagubu manako e mete pa ida kasikasi tonomupu kayawena.

⁵ Ki eweya ka upi apunai ki e bigabigai ade mosi tonopupu ko e umawa da buri bauwena ka upi ki kwayubapamawa ragidai e wadumupu minimupu poyo. Upi apunai ki e bigabigaiyoma ragidai ropani kawaya inako eyaka eyaka tonotamiyawa kayatagamawa ko mu iwa da buri bautagamawa ka upi ki kwayuba-pamawa ragidai iyapana ki kuduba giritamawa pasutamawa. Dai mu taunimawa popo ade dai mu pa bidara tagemawa ida kasikasi tonotamawa kayatagamawa.

⁶ Mu inako kwaetagamawa yamawa da siyareya ka upi apunai ki e bigabiga-iyoma kuduba inako tonotapu kewo-wena. E eya gubagai nuwaiya po apunai ki e mena ika e bameya tondawa. E notai wagubu ke; 'Nau niya gubagani tonopani ki ka mu e naigida mena wiwirapomoto wainapakani.' E inako wainapupu manako e eya gubagai ki tonopupu kayawena.

⁷ E gubagai kayawena umawa da mu bama-mugu bauwagana kwaewagawa ka upi kwayubapamawa ragidai ki mu mubo mena tagubu ke; 'Waira yau ewa wadana apunai bauwena yau kena ki pokere karako miniyamu poyo da e gwedegwedei yau kuduba ka aita nu tepamu.'

⁸ Mu inako tagubu manako kaimpu apunu ki e gubagai ki deni mena minimupu poyo manako gari tagaiya kwenumupu.”

⁹ Iyesu keyakeyai ki wagubu manako manu-tapu, wagubu ke; “Waira ki apunai e gubagai powena ki bimbina ka e badidi kwaeyagisi? Nau suwagani wainapumuri; E baiyagisi manako upi kwayubapamawa siyasiya ragidai ki tetamini namutamini manako mu upimaga ka e kowaiyoma kudubai dai tageni.

¹⁰ Mamanuga God e okai tampu ki wi iyabamupu bo pa mena? Oka ki wagubu ke; ‘Wi tawa wadamu ragidai waina-mupu da e ka bebeda berokoi ki pokere kwenumupu. Ko Mamanuga God bebeda ki wadubu ade wowo bebedai kaupupu.

¹¹ Nu Kaiwawonuga ki kwaewena ka bagi kawaya.’”

Iyesu inako wagubu.

¹² Diyu ragidai kawakawaimuguma wainamupu da Iyesu waigugu wagubu ki ka e mu nene wagubu ki pokere mu e wadamana ki nana mete wainamupu. Ko mu iyapana ropani kawaya ika idiwa mu kudumugu mete wainapamawa ki pokere mu e kamadumpu kayatagubu.

Iyapana wairamaga denai takesi tamoto bo pa mena?

(Mateyu 22:15-22; Ruki 20:20-26)

¹³ Ki eweya ka kawakawai ragidai ki ubumpu Parisi ragidai dai ade apunu Erodi e kowaiyoma dai mete kina Iyesu beraberapamana manupamana da e yona mo paerepana manako

mu ki pokaiya e wadamana ki nana e bameya tonomupu. ¹⁴ Mu e bameya bautagubu manako dayaya yonai inako tagubu ke; “Nidiyei kabukabuwa apunai, nu katainugu da kau iyapana eba beratamiyei ko kau yona mibai mena nuwegei. Iyapana kawakawai kau bamageya bautagamu ki kau bera yonai mo eba nuwegei mu beratamiyei. Ade iyapana pakasi ragidai kau bamageya bautagamu ki kau mu mete eba beratamiyei yona kudubai mosi nuwegei. Pa mena. Kau maramara yona eyaka mena Mamanuga God e yonai mibai ki mena kawareya kawareya nuwegei. Ki pokere nu karako kau nidime ki kau wainapi; Nu tawana Roubi ragidai mu kawaimaga Sita e bameya nu wairanuga denai takesi tamamu ki kau wainapiyei baganai bo eba baganai? ¹⁵ Nu takesi ki tamamu bo eba tamamu?”

Mu inako tagubu, ko Iyesu e rabineya wainapupu da; ‘Mu ka nau bamaneya dayayatagamu nau kerapuneya wadamu’, ki pokere e denai tadebu, wagubu ke; “Wi gwede nana inako manusinyamu kerapuneya wadamu? Bowa madai mo tegemuri da nau empani.”

¹⁶ Mu kayatagubu bowa madai mo wadumpu bautagubu kwemupu manako e bowa madai ki empupu tadebu, wagubu ke; “Yau ka nima keyai bowa madai yau naureya tondau? Nima si bowa madai yau naureya okapupu?”

E inako wagubu ka mu denai tagubu ke; “Yau ka tawana Roubi ragidai mu kawaimaga Sita e keyai ki naureya tondau.”

¹⁷ Mu inako tagubu, manako Iyesu denai tadebu, wagubu ke; “Baganai, apunu kawai Sita nene ki wi e ebo kwemuri ade Mamanuga God nene ki wi e ebo kwemuri.” Iyesu yona ki wagubu ka iyapana ki mu notamaga kowena denai siyamana babatagubu.

Iyapana popotagubu ragidai ade iyatagisi ki-moto ubumoto

(Mateyu 22:23-33; Ruki 20:27-40)

¹⁸ Ki makeya ka Sadusi ragidai dai Iyesu manupamana ki nana e bameya bautagubu. (Sadusi ragidai mu iyapana inako tadeyamu, tagamu ke; “Nu popoigamu ki ka nu ewa eba iyaigamu kimumu ubumamu.”)

¹⁹ Sadusi ragidai ki Iyesu bameya bautagubu manako e simupu, tagubu ke; “Nidiyei Kabukabuwa Apunai, oragai apunai Mosisi nu goranuga inako tapu, wagubu ke; ‘Apunu mosi e wainai munu eba wenapoto ko e nobomoi poyagisi ki ka apunu ki e yowai koboro ki uworoto manako munu e wenapoto ki aita popai apunai ki e watai yadini. ²⁰ Karako tawana mosi ka iyapana ida daikere kewowena daikere apeya (7) ika idiwa manako mu tatamaga ridi mo uwapu. E ridi mo uwapu ko e munu eba wenapupu manako apunu ki powena. ²¹ E powena ki pokere e yowai koboro ki uwapu ko e mete powena ko munu mo eba wenawena. Munu eba wenawena ki pokere e yowai ade mosi ubupu koboro ki ade uwapu manako e mete powena ko munu mo eba wenawena. ²² Mu inako kwaetagamawa yamawa da iyapana ida daikere kewowena daikere apeya (7) koboro

ki uwamupu ki mu kuduba popotagubu gawarara ko munu mo eba wenawena. Ko siyareya ka ridi ki e eya mete powena. ²³ Kau karako nuwagi da nu wainapamu; Mara kwauneya ka iyapana popotagubu ragidai ade iyatagisi kimoto ubumoto makeya ki ka ridi ki nima wainai? Mibai ka e iyapana ida daikere kewowena daikere apeya (7) ki tauwapu.”

²⁴ Mu inako tagubu, ko Iyesu denai Sadusi ragidai ki tadebu, wagubu ke, “Wi kawaya daganani paerepiyamu. Wi Mamanuga God e yonai eba kataigau ade e kasiyarai mete eba kataigau.

²⁵ Iyapana popotagubu ragidai ade kimoto ubumoto makeya ki ka mu eba anikatagisi. Mu ka aneya kunumau idiwu ki maba inako idiwono.

²⁶ Ko iyapana popotagubu ragidai ewa ade iyatagamana kimana ubumana ki yonai ka oragai apunai Mosisi oka tapu kewowena ko e yonai ki mibai wi bani eba wainapiyamu bo? Mara mosi ka oragai apunai Mosisi kayawena kaniyawa da e ripa mo beuwena empupu manako e Mamanuga God e bonanai inako wainapupu, wagubu ke; ‘Apunu Eburamu e Mamai God ka nau. Apunu Aisiki e Mamai God ka nau. Apunu Diyaikapu e Mamai God ka nau.’ ²⁷ Oragai apunai Mosisi Mamanuga God e bonanai inako wainapupu ki mibai nau karako wi nidiyani wainapumuri; Oragai ragidai Eburamu yo Aisiki yo Diyaikapu ki mu ka orageya mena popotagubu gawarara ko mu keyai-muguma iyaiya idiwu ki pokere Mamanuga God wagubu ke; ‘Mu Mamamaga God ka nau.’ Ko wi waina-piyamu da iyapana popotagisi ki mu ewa eba iyatagisi kimoto ubumoto ki pokere wi

kawaya daganani paere-piyamu.” Iyesu inako tadebu.

*Yona kawakawaya apeya
(Mateyu 22:34-40; Ruki 10:25-28)*

²⁸ Mamanuga God e gorai ki kataiya apunai mosi ika uburawa mu waina-tamiyawa ki Iyesu yona denai bagi kawaya Sadusi ragidai tadeyawa ki wainapupu manako e kanibu Iyesu bameya bauwena e sibu, wagubu ke; “Mamanuga God e gorai ropani kawaya nakapupu ki paunamugu gora bani ka kawaya esida?”

²⁹ E inako wagubu manako Iyesu denai e sibu, wagubu ke; “Gora kawai ka yau kena; ‘Tawana Isiraero ragidai, wi wainapumuri; Mamanuga God e eya mena ka Kaiwawo. ³⁰ Ade wi nuwaga notaga, wi mibiga kuduba ade wi kasiyaraga kuduba ki pokaiya ka wi maramara wi Mamanuga God e mena nota kwarikwarisipiyoi idiwoi.’ ³¹ Gora kawai mosi ka yau kena; ‘Kau kiya nene wainapiyei ki maba kau kowagiyoma mu nene mete wainapiyowa.’ Gora apeya yau mena ka kawakawaya.”

³² Iyesu inako wagubu manako apunu ki ubupu denai wagubu ke; “Sidiyei Kabukabuwa Apunai, kau yona mibai kawaya nuwegei. Mamanuga God e eya mena ka Kaiwawo. Tawana tawana kuduba, madega kauwagau madega posiwagau ka kaiwawo mo e maba pa mena. ³³ Nu nuwanuga notanuga ade nu kasiyanuga kuduba ki pokaiya Mamanuga God kawaya daganani nota kwarikwarisipomu ade nu kowanuguma mu nene mete notatamomu idiwomu ki ka gora kawakawaya

esida. Nu papa pasumei puyo Mamanuga God kweyemei bo denai gwede mo inako kwaigemei ki kuduba ka erida.”

³⁴ Apunu ki yona supasupai kaway a inako wagubu ki pokere Iyesu denai e sibu, wagubu ke; “Kau yona mibai nuwagibi. Nau wainapakani da kau waunitau Mamanuga God sumapi e umunui wadi manako e gari rabineya e kasiyarai pokaiya uburi.”

Iyesu inako wagubu wainamupu ka iyapana ika idiwa kudu mete waina-mupu ko mu manu mo e eba simupu.

*Nu Iya Negeyana Apunai Keriso ka nima?
(Mateyu 22:41-46; Ruki 20:41-44)*

³⁵ Iyesu Mamanuga God e Tawai ki rabineya iyapana tadeyawa kabu-kabuwa tondawa ka e mu manutapu, wagubu ke; “Mamanuga God e gorai kataimugu ragidai ka badidi pokere tagamu da ‘Nu Iya Negeyana Apunai Keriso e ka oragai apunai Dewida e momai?’ ³⁶ Nau suwagani wainapumuri; Takari kaway a ka Mamanuga God e Keyai Tanai Bagi Kaway a oragai apunai Dewida kabuwapupu manako e ubupu oka yau tapu, wagubu ke;

‘Nau Kaiwawoni God nau Kaiwawoni sibu, wagubu ke; Kau nau madanani garu deneya tondowa da nau kau iyaragiyoma kuduba kwanatamani kau kerapugi kobaiya nakatamani kewoyagisi were.’

³⁷ Oragai apunai Dewida ubupu Keriso e eya Kaiwawoi sibu, ko ade badidi maba ka e eya Kaiwawoi sibu Keriso ki ade apunu Dewida e eya momai?”

Iyesu inako wagubu manako iyapana pakasi ragidai ropani kawayaya ika idiwa ki mibi mama-mai e yonai ki waina-pamawa.

Iyesu Mamanuga God e gorai kataimugu ragidai mu sisiyamaga wagubu

(Mateyu 23:1-36; Ruki 20:45-47)

³⁸ Ko Iyesu ubupu iyapana ade tadeyawa kabuk-abuwa, wagawa ke; “Yabu yabu idiwoi kwaenda Mamanuga God e gorai kataimugu ragidai baitag-isi wi kerapugau yadini. Iyapana mu emitamana ki nana ka mu monagamaga rorowa kawak-awaya inako umamu imatau kaiwu kebomu da iyapana ropani kawayaya ika idiwu ki mu emitamana wiwiratamana ki nana. ³⁹ Guriguri tawai rabineya ka mu kawai gisipiyamu kawakawai ragidai mu watamaga bagi kawayaya ki kawareya idiwu. Ade poraga kawareya ka iyapana mu emitamana simaga tepapamana ki nana ka mu iyapana yabaramugu kebari bagi kawayaya kawareya idiwu. ⁴⁰ Ridi koboro mu gwedegwedemaga ade mu tawamaga kuduba ki mu asusu tepiyamu ko mu beramaga ka badidi maba ki iyapana eba kataigamana ki nana ka mu ubumu iyapana yabaramugu guriguri rowarowa kawayaya tagamu. Mu inako kwaetagamu ki pokere mu aita ewa denai bita banana-pomoto ki bitai ka kawayaya esida.”

Koboro mosi bowa madai Mamanuga God nene tapu

(Ruki 21:1-4)

⁴¹ Iyesu kanibu Mamanuga God e Tawai rabineya iyapana bowa madai Mamanuga God nene puyo tamawa watai ki madaneya

tondubu manako iyapana ika bautagamawa bowa madai dai puyo nakapamawa ki mu emitami-yawa. Gwedegwedemaga ropani kawaya ragidai bautagamawa bowa madai kawaya daganani nunumawa, ⁴² ko ridi koboro mosi e gwedegwededei pa mena ki bauwena bowa madai waibora apeya ki mena ika nunupu. ⁴³ Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai mu nene wagubu bautagubu, manako tadebu, wagubu ke; “Nau yonani yau nidiyani wainapumuri; Iyapana kuduba bowa madai ika nunumawa mu ka puyo maraitau nakapamawa ko ridi koboro ki e mena ka puyo kawaya daganani tapu. ⁴⁴ Gwedegwede ropani kawaya ragidai ki mu ka tagamaga mesi mete nakamupu ko ridi koboro ki e gwedegwededei ka pa mena ko waibora marai munta e bameya tondawa ki kuduba e Mamanuga God nene tapu.” Iyesu inako wagubu.

13

Mamanuga God e Tawai ki iyapana yadini roro-ro

(Mateyu 24:1-14; Ruki 21:5-19)

¹ Iyesu Mamanuga God e Tawai ki kamadana kwaewagawa ka e tadeyau kabukabuwa apunai mosi e bameya bauwena manako sibu, wagubu ke; “Nidiyei Kabukabuwa Apunai, tawa bagi kawaya bowa bagibagi pokaiya wadumupu yau emani.” ² Ko Iyesu denai e sibu, wagubu ke; “Kau gwede-gwede yau kuduba empiyei? Nau yona mibai nidiyani wainapi; Tawa yau bowa pokaiya wadumupu ki ka iyapana ewa marai mosi baitagisi baupomoto giri-pomoto pasumoto

manako bowa eyaka mena kwaitana mo e wateya eba tondono ko mu kuduba rorororotagisi kewoy-agisi.”

³ Ki eweya, Iyesu ripa ‘oripi’ wenatagubu kweyai ki kawareya yapu tondawa ka e Mamanuga God Tawai ki bamanugutau burida empupu. Apunu Pita yo Diyemesi yo Diyoni yo Enduru mu muga mena e bameya bautagubu manako manumupu, tagubu ke; ⁴“Kau kabuwaniyo; Nuwaboya marai nene nuwagibi ki gwede mara baiyagisi? Ade mara ki bauwagana ki nu gwede matakirai empamu da nu kataigamu mete idiwomu?”

⁵ Ko Iyesu denai tadebu, wagubu ke; “Yabu yabu idiwoi da iyapana eba baitagisi wi beranimoto wi notaga wirapomoto. ⁶ Iyapana ropani kawaya nau ewaneya baitagisi nau sini pokaiya beratagisi, tagisi ke; ‘Nau ka eyo.’ Mu inako beratagisi manako ubumoto iyapana ropani kawaya kerapumugu waditamini notamaga wirapomoto da mu sumatamini. ⁷ Wi ta yo yawira sisiyai wainapumuri ade ta yo yawira kwaetagamana kwaetagisi ki sisiyai mete wainapumuri. Ko kudu eba wainapiyoi. Ta yo yawira ki kuduba wenayagisi ko mara siyarai tondau eba bauwagana kena.

⁸ Tawana tawana ka natere mo uburoto natere kudubai mo mete yawira-tagisi, ade tawana mo kawaimaga e iyapanaiyoma tetamini kayatagisi tawana mo kawaimaga e iyapanaiyoma mete kandetagisi. Tawana ebo ebo ka tawana mosi waira nutanuta baiyagisi ade tawana mosi ka kapoi kawaya uburoto. Ko nuwaboya yau ki ka ridi munu wenapana tagai urau ki makarai maba.

Makari kawayaya ka ewa baiyagisi.

⁹ Wi wibo kwayubaga kwaiwogoi idiwoi. Iyapana wi tenimoto kawakawai ragidai mu bamamugu idamaga gurai wi naurigau ugwadini-moto ragiragi manako guriguri tawai rabineya wi nunimoto. Nau pokanere ka wi aita kawakawai ragidai mu yabaramugu ubumuri nau sisiyani mu tademuri wainapomoto. ¹⁰ Yabiri ka iyapana tawana tawana kuduba, madega kauwagau madega posiwagau nau yonani bagi kawayaya yau wainapomoto kewoyagisi were ewa ka mara siyarai ki baiyagisi.

¹¹ Tawana tawana ebo ebo iyapana aita ubumoto wi tenimoto idamaga gurai wi naurigau ugwadini-moto ragiragi ki ka wi denai iwagamana ki nene kudu eba wainapiyoi ko yabarayabara ubumoi. Wi yona denai iwagamana marai baiyagisi ki ka wi pa yona iwagi manako ki makeya ka Mamanuga God e eya Keyai Tanai Bagi Kawayaya wi kabuwaniyoto manako wi yona ki mena makeya makeya iwagi.

¹² Tatai uburoto yagisi manako e yowai poyagisi. Yowai uburoto yagisi manako e tatai poyagisi. Mamai uburoto yagisi manako e munuiyoma popotagisi. Munumuguma ubumoto mu inamuguma mamamuguma tagarara-tamini tagisi manako mu inamuguma mamamuguma popotagisi. ¹³ Nau pokanere ka iyapana wi kiranimo-beroberoko ko iyapana nima nau eba tagararasiniyoto ko giruru maba kobaiya teyagisi buridere baiyagisi ki ka mara siyareya ka Mamanuga God uburoto iyapana ki iya waunai kweyoto.”

Berokoi kawayaya mosi yabadau
(Mateyu 24:15-28; Ruki 21:20-24)

¹⁴ “Aita ewa ka ‘Berokoi Kawayaya’ mosi baiyagisi manako e eba uburana watai ki wateya uburoto. (Nima yona yau iyabapono ki ka e yona yau mibai ki naigida mena notapono.) Wi berokoi ki ika uburono empumuri ki ka wi tawana Diyudiya ragidai garugaru mena wakapaiwagi kweyau kaiwagi. ¹⁵ Iyapana mosi imatau tondau ki ka e eba yaroto e ebo gwedegwedei tawa rabineya nakapupu ki tepoto. Pa mena. ¹⁶ Ade iyapana mosi kokorau umau ki ka e eba wirayagisi e mididi tatamai ki kai tawau kayayagisi. Pa mena. ¹⁷ Akae, mara ki makeya ka ridi mosi mibi romodoi bo munu wawayai mete kina ki ka e badidi maba wakapayagisi garugaru kayayagisi? ¹⁸ Mamanuga God bameya guriguriwagi da berokoi ki nusuru mareya eba baiyagisi. ¹⁹ Mibai, mara ki makeya ka nuwaboya ade bita kawayaya daganani wenayagisi. Kerareya Mamanuga God waira gwedegwede kuduba yamanapupu makeya idiwewa kebomeya da karako ka iyapana bita inako mo eba bananamupu. Ade ewa, mara siyareya ki nu bita inako mo mete eba bananapamu. Ko paunau ka bita kawayaya yau wenayagisi. ²⁰ Mamanuga God e bita ade nuwaboya ki marai yadini rowarowa ki ka iyapana mo eba tondono ko mu kuduba popotagisi gawarara. Ko e eya iyapanaiyoma winetapu ragidai ki mu nene e wainapiyau ki pokere e mara ki yadini rogobi da mu eba popotagisi ko idiwono.

²¹ Mara ki makeya iyapana mo baiyagisi wi nidiyoto, yagisi ke; ‘Kebo-muri empumuri, Keriso

yewe bauwena tondau.’ Bo ade mo yagisi ke; ‘Keriso burida bauwena tondau.’ Iyapana mo baiyagisi inako yagisi ki ka wi e yonai ki eba sumapumuri. ²² Iyapana dai ubumoto beratagisi, tagisi ke; ‘Nau ka Keriso.’ Ade dai beratagisi, tagisi ke; ‘Nau ka Mamanuga God e bonanai wainapuwani nidiyakani yau kena.’ Mu inako tagisi manako mu matakiramaga marai kawai mete kwaetogomono wi kabuwanimono. Mu iyapana beratamini ade Mamanuga God e iya-panaiyoma winetapu ragidai mu notamaga wirapamana ki nana mete kwaetogomono, ²³ki pokere wi wibo kwayubaga kwaiwogoi idiwoi. Gwedegwede kuduba aita ewa wenayagisi ki sisiyai nau karako yabiri nidibuwani yau kena.”

*Iyesu kunumau oroguma kawareya kaworoto
(Mateyu 24:29-31; Ruki 21:25-28)*

²⁴ “Bitu kawayu ki marai kewoyagisi ki ka madega sisipupoto manako siragamu ewa eba taniyagisi. ²⁵ Supama kunumau gwegwetagisi manako kunuma kasiyarai mubo mubo geyagey-atagisi.

²⁶ Mara ki makeya ka Kunumau Kawapuwani Apunai nau kasiyarani kawayu tanini bagi kawayu mete oroguma kawareya ade kaworoni ki wi nau emisinimuri. ²⁷ Nau aneyaniyoma tonotamani manako tawana tawana kuduba, madega kauwagau madega posiwagau ki mu kayatagisi Mamanuga God e winetapu ragidai kuduba kwana-tamini ewapuru mena damutamini.”

*Waigugu mosi ripa damaya naureya
(Mateyu 24:32-35; Ruki 21:29-33)*

²⁸ Iyesu inako wagubu ade tadebu, wagubu ke; “Karako waigugu ripa damaya naureya kabuwaniyani ki wi wainapumuri; Ripa duwapiyau empu-muri ki wi kataigau da bodu marai waunitau baiyagisi. ²⁹ Baganai, wi gwedegwede kuduba nidibuwani ki mibai wenayogono empiyoi ki wi mete kataiwagi da mara siyarai ka waunitau. ³⁰ Nau yona mibai suwagani wainapu-muri; Nau yonani yau kuduba nidi-buwani ki mibai matarayagisi wi yabugere empumuri were ka wi dai karako idiwu ragidai ewa popoiwagi. ³¹ Kunuma waira kuduba gogatagisi ko nau yonani suwagubuwani ki eba gogayagisi ko maramara tondono kaniyono.”

*Iyesu gwede mara wirayagisi baiyagisi ki nu eba
katainugu
(Mateyu 24:36-44)*

³² “Nau gwede mara kemorau bo nawarau ade wirasugani bausugani ki ka iyapana kuduba wi eba kataigau, aneya kunumau idiwu mete eba katai-mugu, ade Mamanuga God e eya Gubagai nau niya mete kina ka mara ki eba kataineya. Nau Mamai e eya mena mara ki katai ya. ³³ Ki pokere yabu yabu idiwoi wi kyayubaga mete kwaiwogoi mibai ka mara ki gwede mara baiyagisi ki wi eba kataigau. ³⁴ Mara ki badidi maba baiyagisi ki nau karako suwagani; Apunu kawai mosi e tawana mo kaya-yagisi ki ka e naiya e biga-bigaiyoma ragidai mu upimaga purupoto mubo mubo denemugu tageni ade katamuru uburau

apunai gwaiyabapoto da e yabu yabu tondono. ³⁵ Baganai, katamuru uburau apunai yabu tarau tondau ki maba ka wi mete inako yabu tamiyoi idiwoi mibai ka tawa apunai gwede mara ade wirayagisi baiyagisi ki wi eba kataigau. E kemora nene baiyagisi bo kemora paunau baiyagisi bo mara dumai tarono ki makeya baiyagisi bo nawaru puruyagisi didiburu mena baiyagisi bo, ki wi eba kataigau. ³⁶ E garugaru mena baiyagisi manako wi oro were naininiyoto ki ka eba baganai. ³⁷ Nau karako wi nidiyakani ki nau eba wi nene mena suwagakani ko iyapana kuduba mu nene mete suwagakani yau kena; Yabu yabu idiwoi.”

14

Iyapana kawakawai Iyesu minimana po ki keketai kupamawa

(Mateyu 26:1-5; Ruki 22:1-2; Diyoni 11:45-53)

¹ Mara ki makeya ka iyapana kawakawai, Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai ade Mamanuga God e gorai kataimugu ragidai mete kina Iyesu weki gwaiya minimana po ki keketai kupamawa. Mara ki tetaiya ka iyapana poragama kawayi ki mu si ‘Mamanuga God Nu Raurunibu Poragai’ tagamu ade poraga ki rabineya ka kupe mosi ki mu si ‘Parawa Pa Pasumana Kupei’ tagamu ki mete kina.

² Iyapana kawakawai ki Iyesu wadamana sisiyai tagamawa ko mu iyapana yawiratagamanya kudumugu mete wainapamawa ki pokere mu mubo mena tagubu ke; “Iyapana ropani kawayi yewe poraga nene bautagubu ki

ubumana nu yawiranimana kudeya ki pokere kamadamu da poraga yau kewoyagisi were ewa yadamu.” Mu inako tagubu.

*Ridi mosi ubupu Iyesu monagapupu
(Mateyu 26:6-13; Diyoni 12:1-8)*

³ Ki makeya ka Iyesu apunu mo si ka Simiyoni si daikere ka ‘Kwata Apunai’ ki e bameya natere Betani rabineya bauwena.

Mu kupetagamawa idiwa ka ridi mosi ripa otai aurai bagi kawayaya awana kororai mo rabineya minibu ki wadubu bauwena. Ripa otai ki si ka ‘nada’ ko ki denai ka kawayaya daganani. Awana kororai ki mu bowa ‘arabata’ pokaiya yamanamupu. Ridi ki Iyesu bameya bauwena awana kororai ki minibu sukwana manako e ripa otai bagi kawayaya ki Iyesu debaiya kwebu wira.

⁴ Iyapana dai tawa rabineya Iyesu mete idiwa ki ridi ki inako kwaewena emupu ka mu rabinamaga urabu mu mubo mena tagubu ke; “Ridi yau awana bagi kawayaya ki gwede nana pa kwebu wira? ⁵ E wadubena kayawagubena iyapana gimarampena manako denai bowa madaɪ kwempena ki e wadubena iyapana gwedegwedemaga pa mena ragidai tagebena ki ka baganai.” Mu inako tagubu manako mu ridi ki sisiba-pamawa.

⁶ Ko Iyesu denai wagubu ke; “Ridi yau kamadumuri midimama eba kwemuri. E bauwena nau nene badidi kwaewena ki ka bagi kawayaya.

⁷ Gwede-gwede pa mena ragidai ki mu ka maramara wi mete idiwoi da wi mu waitatamiyoi ko nau marani rogobi-wagau da nau wi mete eba

idiwomu. ⁸ Ridi yau e ebo nuwaiya badidi wainapupu nau nene kwaewena ki kuduba bagi mena. Nau posugana marai ka waunitau ki pokere e karako bauwena nau monagasinibu awana bagi kawayaya yau nau debaneya kwebu wira. ⁹ Nau mibai nidiyani wainapumuri; Iyapana tawana tawana idiwu aita ewa nau yonani bagi kawayaya wainapomoto ki ka mu ridi yau e nau nene badidi kwaewena ki sisiyai mete wainapomoto manako e werei togomono.”

Mu Iyesu wadamana ki apunu Diyudiyasi mibipupu

(Mateyu 26:14-16; Ruki 22:3-6)

¹⁰ Iyesu yona ki wagubu makeya ka e tadeyau kabukabuwa apunai mosi si ka Diyudiyasi si daikere ka Isikariyoto kipu ubupu kayawena iyapana kawakawai Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai ki mu bamamugu bauwena manako tadebu, wagubu ke; “Nau karako waitaniyani da wi Iyesu weki gwaiya wadumuri.”

¹¹ E yona ki wagubu wainamupu ka kawakawai ragidai ki mu rabinamaga bagiwena poyo manako mu denai e simupu, tagubu ke; “Ki ka bagi kawayaya. Kau inako waitaniyo ki ka nu denai aita bowa madai dai kau negeyamu.” Mu inako tagubu ki pokere apunu Diyudiyasi kayawena Iyesu wadamana minimana po ki yawatai kwaenepiyawa umawa.

Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai mete kupetagamawa

(Mateyu 26:17-25; Ruki 22:7-14, 21-23; Diyoni 13:21-30)

¹² Mara karako mena idiwono da marawani ka mu 'Parawa Pa Pasumana Kupei' ki kupetagisi. Ko karako ka mu bususumaga wagubu ki mu makeya makeya kwaetagisi papa sipi munai mo ugwadanimoto poyo ki pokere Iyesu tadeyau kabukabuwa ragidai e bameya bautagubu manako simupu, tagubu ke; "Kau nuwageya nu bani kaigamu tawiyaigamu da kau 'Mamanuga God Nu Raurunibu Poragai' ki kupei kupenuwagi?"

¹³ Ko Iyesu ubupu e tadeyau kabukabuwa ragidai apeya tonotapu tadebu, wagubu ke; "Wi yabiriwagi natere Diyerusaremu baiwagi manako apunu mosi ika yawatau awana miniyoto kawarapoto kaniyono empumuri ki e eweya kaiwagi. ¹⁴ E tawa bani yaroto ki wi mete ika yamuri manako wi tawa ki apunai ika ton-dau ki simuri, iwagi ke; Nu Nidiyau Kabukabuwa Apunai wagubu ke; 'Nau watani bani da nau tadeyakani kabukabuwa ragidai mete kina 'Mama-nuga God Nu Raurunibu Poragai' ki kupei ika kupeigamu?' ¹⁵ Wi manu inako iwagi manako nu kupenuga watai kawaya mosi ki mu ororeya mena okukunatagubu kebari mempu kewo-wena ki e yaroto ika tawa rabinai tetaiya wi kabuwaniyoto. Nu baninuga ki wi ika tawiyaiwagi manako nu ika kupeigamu." ¹⁶ Iyesu inako wagubu manako mu kayatagubu natere ki rabineya bautagubu ka mu Iyesu badidi wagubu ki makeya makeya banana-mupu manako mu ika tawiyatagubu.

¹⁷ Kemorawagana kwaewagawa ka Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai ida esida kewowena kerapu apeya mete kina ika bautagubu manako mu tawa ki rabineya

kupetagamawa idiwa. ¹⁸ Ko Iyesu tadebu, wagubu ke; “Nau yona mibai nidiyani wainapumuri; Wi ba bananasinimpu baigubu yewe mete kupemei idiwei ko waunitau ka apunu mosi wi paunagau uburoto nau yogoni yagisi.”

¹⁹ Iyesu yona ki wagubu wainamupu ka mu notamaga kowena nuwaboya-tagubu manako mu eyaka eyaka e manupamawa, tagamawa ke; “Kau nau nene nuwegei bo? Kau eba nau nene nuwegei?”

²⁰ Ko Iyesu denai tadebu, wagubu ke; “Ki ka wiyo, nau nidiyakani kabukabuwa ragidai ida esida kewo-wena kerapu apeya ki mosi. Karako tena yau kawareya nau mete ewapuru kupemei apunai mosi ki waunitau uburoto nau nidani yagisi. ²¹ Takari kwaya ka Mamanuga God e bonanai wainapamawa tagamawa ragidai ubumpu Kunumau Kawapuwani Apunai nau aita posugana ki yonai okamupu. Ko apunu nima nau nidani yagisi ki ka aita ewa ka e bita kawayaya daganani bananapoto. Akae, apunu ki eba wenawagubena ki ka e nene baganai.” Iyesu inako wagubu.

Kupe siyarai

(*Mateyu 26:26-30; Ruki 22:14-20; 1 Korini 11:23-25*)

²² Mu kupetagamawa idiwa da paunau ka Iyesu bani buredi mo wadubu Mamanuga God bameya parauwena piripiri gerepupu manako e tadeyau kabukabuwa ragidai tagebu, wagubu ke; “Bani buredi yau ka nau kwakwarepuni ki pokere tepumuri kupumuri.”

²³ E inako wagubu manako ade kapa mo wadubu Mamanuga God bameya ade parauwena manako tagebu ewapuru mena kubamupu.

²⁴ Kubamawa da kamadumpu ka e tadebu, wagubu ke; “Awana ‘waeni’ daragai yau ka nau darani. Nau Mamai naiya iyapana ropani kawayaya mu iyamaga nene gwaiyaba kaimatanawena ki mibai wenawagana ki nana ka nau karako posugani manako nau darani baiyagisi kaworoto.

²⁵ Nau yona mibai suwagani wainapumuri; Awana daragai yau ki nau ewa mo eba kubarani. Ko aita ewa, nau Mamai God e gari rabinaya e kasiyarai pokaiya tondoni makeya ki ka nau awana ‘waeni’ waunai mosi kubarani.” ²⁶ Iyesu yona ki wagubu kewowena ka mu Mamanuga God e si umayo pokaiya tepamupu manako kayatagubu kaimpu ripa ‘oripi’ wenatagubu ki kweyai yamupu.

Iyesu kataiya da apunu Pita yagisi bodaboda

(Mateyu 26:31-35; Ruki 22:31-34; Diyoni 13:36-38)

²⁷ Mu kayatagubu kaiwa ka Iyesu yona mo tadebu, wagubu ke; “Nau kataineya da wi kuduba waunitau nau kamadisnimuri kudu wakapaiwagi kaiwagi mibai ka takari kawayaya ka Mamanuga God e bonanai wainapiyawa wagawa apunai mosi nau nene oka inako tapu, wagubu ke; ‘Aita ewa ka Mamanuga God papa sipi kwayubatamiyau apunai miniyoto poyo manako papa sipi kuduba daburipomoto mu mubo mubo kayatagisi.’ ”

28 Iyesu inako wagubu manako ade tadebu, wagubu ke; “Nau posugani ade iyasugani kirani uburani ki nau yabiri kayasugani tawana Gariri rabineya wi nawanaga ika tondoni.”

29 Apunu Pita yona ki wainapupu ka e denai wagubu ke; “Kau nidiyei kabukabuwa ragidai dai ka bani kau kamadinimoto kudu wakapatagisi kayatagisi ko nau kau eba kamadiniyani kayasugani.”

30 Apunu Pita inako wagubu, ko Iyesu denai e sibu, wagubu ke; “Pita, nau mibai nidiyani wainapi; Kemora yau rabineya ka kau mara apeya eyaka nuwogowa bodaboda da kau eba kataige ya nau. Kau inako nuwogowa were ewa ka kokoroku apeya yagisi manako nawaru puruyagisi.”

31 Iyesu inako wagubu ko apunu Pita e midi minibu, wagubu ke; “Akae, nau inako eba suwagani ko kau ponuwagi ki ka nau mete posugani.” Apunu Pita inako wagubu manako Iyesu tadeyau kabukabuwa ragidai kuduba Pita umunui kawareya ki mu mete tagubu.

Iyesu tawana Gesemane rabineya guriguriwena (Mateyu 26:36-46; Ruki 22:39-46)

32 Mu kayatagubu kaiwa da tawana Gesemane bautagubu ka Iyesu mu munatapu, wagubu ke; “Wi yewe idiwoi ko nau niya mena kaniyani nau Mamai bameya gurigurisugani.” 33 E inako wagubu manako ubupu apunu Pita yo Diyemesi yo Diyoni ki mu mena waratapu mete kayatagubu.

Ki makeya ka Iyesu nuwaboya kawaya wainapupu ade e rabinai giriwena pasuwena ki pokere

e kowakowaiyoma ki emitapu tadebu, wagubu ke; ³⁴ “Nau karako nuwaboya kawayaya daganani wainapakani ade nau rabinani giripakani pasurakani. Wi yewe yabu yabu idiwoi ko oro eba ukwopoi.”

³⁵ E inako tadebu kamaditapu kanibu e ebo mena ubupu manako kwarisiwena wairau ukwapu e Mamai bameya guriguriwena, wagubu ke; “Mamai, berokoi nau karako bananapani ki kau surupi bo?” ³⁶ Ade wagubu ke; “Mamai, Mamai, kau badidi wainapiyei nuwagi ki kuduba wenayagisi. Nau nuwaboyani kerarai kapa tegebi ki nau eba kubarana wainapakani ki pokere kapa ki wadi kayanuwagi. Ko Mamai, kau kaubo nuwageya ki kwaenuwagi ko eba nau nuwaneya ki kau kwaenuwagi.”

³⁷ Iyesu inako guriguriwena manako e ade wirawena bauwena ka e tadeyau kabukabuwa ragidai ki ika ukwa-pamawa emitapu. Emitapu, wade yabuyabutapu, manako e apunu Pita si daikere Saimoni empupu sibu, wagubu ke; “Saimoni, kau ukwerei bo? Nau eba rowarowa kanibuwani ko kau yabu eba tondei. ³⁸ Yabu yabu idiwoi ade Mama-nuga God bameya guriguriwogoi da gwede mosi eba baiyagisi wi rabinaga kweyoto wira. Wi nuwaga notaga ka bani kasiyara wainapiyamu ko wi kwakwarepuga ka kasiyarai pa mena.”

³⁹ Iyesu inako tadebu manako wirawena kanibu e Mamai bameya naiya guriguriwena ki kawareya ade guriguriwena. ⁴⁰ E guriguriwagawa da kamadubu ka e ade wirawena bauwena manako e kowakowaiyoma

ki yabu-maga ade bisi kayawena ukwapamawa emitapu. Emitapu ade wade yabu-yabutapu ko mu yona denai e siyamana ki mu babatagubu.

⁴¹ Ko Iyesu ade kanibu e Mamai bameya gurig-uriwagawa da kamadubu manako ade wirawena bauwena ka e kowakowaiyoma ki ade ukwapamawa emitapu. Emitapu ka e tadebu, wagubu ke; “Wi oro mena ukwapamu idiwu. Ko karako kewowena. Kunumau Kawa-puwani Apunai nau marani wana bauwena da nau nidani wagubu apunai baiyagisi nau wadisiniyoto manako iyapana beramaga berokoi ragidai mu idamaga rabineya nau tamusiniyoto. ⁴² Ki pokere kimuri ubumuri da kaigomu. Nau yogoni wagubu apunai ki burida bauwena empumuri.”

Iyapana Iyesu wadumupu

(Mateyu 26:47-56; Ruki 22:47-53; Diyoni 18:3-

12)

⁴³ Iyesu yona ki wagawa makeya ka mu apunu Diyudiyasi ika matarau bauwena emupu. E ka Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai ida esida kewo-wena kerapu apeya ki apunai mosi. Diyu ragidai mu kawakawaimuguma yo Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai yo Mamanuga God e gorai kataimugu ragidai mete kina ki mu iyapana ropani kawaya tonotampu karako ta yo kepata inako temupu apunu Diyudiyasi bananamupu mete bautagubu. ⁴⁴ Yawatau ka yogo wagubu apunai ki iyapana ki tadebu, wagubu ke; “Nu kaigamu usi baigamu ki ka wi nau mena emisiniyoi manako apunu ki nau kiyauyauponi ki e wi naigida mena wadumuri dokodoko kaiwagi.”

⁴⁵ Apunu Diyudiyasi inako tadebu ki pokere mu karako bautagubu ka e deni mena kanibu Iyesu bameya bauwena manako paraupupu sibu, wagubu ke; “Sidiyei Kabukabuwa Apunai.” E inako wagubu manako Iyesu kiyauyaupupu.

⁴⁶ E kiyauyaupiyawa emupu ka iyapana ki kaimpu Iyesu wade doko-dokomupu ubumawa. ⁴⁷ Ki makeya ka Iyesu mete iwa apunai mosi kereba wadubu iyara apunai ki mosi e we-nagui mebu puru. Bidara wadubu apunai ki e ka Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai kawaimaga e bigabigai apunai mosi.

⁴⁸ Ko Iyesu iyapana ki emitapu manako tadebu, wagubu ke; “Nau ka eba yawiyawirai. Wi ta yo kepata wi tawagau kamaditampena pa baigum-pena ka baganai ko wi gwede nana ki mete temupu nau yawirani baigubu? ⁴⁹ Nau mara-mara Mamanuga God e Tawai rabineya wi ni-diyekeya kabu-kabuwa tondekeya ko wi badidi pokere mara ki makeya nau eba wadisnimupu? Ko baganai; Mamanuga God e bonanai wainapamawa tagamawa ragidai takari kawaye e yonai oka badidi tampu ki mibai karako wenayagisi.”

⁵⁰ Iyesu yona ki wagubu wainamupu ka e tadeyau kabukabuwa ragidai kuduba e kamadumpu wakapatagubu kayatagubu. ⁵¹ Ko yaraga mosi aukwara mena utawena ika Iyesu eweya kaniyawa ki iyara ragidai e emupu manako mu e wadamana ki nana wadumupu paeremupu e aukwarai mena wadumupu rika, ⁵² ki pokere apunu ki ni matarau wakapawena kayawena.

*Iyapana kawakawai Iyesu siyamawa wirawira
(Mateyu 26:57-68; Ruki 22:54-55, 63-71; Diyoni
18:13-14, 19-24)*

⁵³ Iyapana ki Iyesu wadumpu dokodoko kayatagubu kaiwa da Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai mu kawaimaga tawaiya bau-tagubu. Diyu ragidai kawakawai-muguma kuduba Iyesu siyamana wirawira ki nana mete ika bautagubu dibimupu idiwa.

⁵⁴ Apunu Pita Iyesu eweya weke-wagawa yabadawa da tawa ki kakapareya tewena imatau bauwena manako kanibu iyara ragidai mata pasumpu ika idiwa ki mu paunamugu tondubu mete mata empiyawa tondawa.

⁵⁵ Iyapana kawakawai Iyesu siyamana wirawira ki nana ika dibimupu idiwa ki mu nuwamugu e paerei mo kwaene-pamana bananapamana da mu ki pokaiya e minimana po ki nana ko mu kwaenepamawa idiwa ko mibai mo eba bananamupu. ⁵⁶ Iyapana ropani kawaya ubumpu mu mubo nuwamugu nuwa-mugu beratagamawa ko mu rabinamaga ka eba eyaka mena ki pokere mu mibai mo eba bananamupu.

⁵⁷ Mu inako tagamawa idiwa da tagamawa idiwa da paunau ka iyapana dai ubumpu bera inako tagubu ke; ⁵⁸ “Apunu yau wagubu ki nu wainamipi, e wagubu ke; ‘Mamanuga God e Tawai iyapana idamugu wadumupu ki nau koritapani manako mara apeya eyaka rabineya ka nau tawa ki waunai ade yadani. Ko tawa nau yadani ki ka eba iyapana mu idamugere wadamu ki maba nau yadani.’ E inako wagubu ki nu wainamipi.”

⁵⁹ Iyapana ki inako tagubu ko mu mete rabinamaga ka eba eyaka mena ki pokere mu mibai mo eba bananamupu.

⁶⁰ Ki makeya ka mu kawaimaga ki ubupu Iyesu manupupu, wagubu ke; “Yona mu tagubu ki kau denai mo nuwagi bo pa mena? Kau sisiyagi tagubu ki kau wainapiyei mibai bo bera?” ⁶¹ E inako manupupu ko Iyesu yona denai mo eba wagubu ko pa tondawa ki pokere mu kawaimaga ki ubupu e ade manupupu, wagubu ke; “Mamanuga God si tepapemei e Gubagai ki kau baganai bo? Nu Iya Negeyana Apunai Keriso ki kau baganai? Kau kiya sisiyagi karako matarau nuwagi da nu wainapamu.”

⁶² Mamanuga God bameya dobo-piyamu ragidai kawaimaga yona ki wagubu ka Iyesu denai e sibu, wagubu ke; “Ki ka nau. Nau ka Kunumau Kawapuwani Apunai. Aita ewa ka nau uburani nau Mamai Kasiyarai Kawaya Apunai e idai garu deneya tondoni ki wi nau emisinimuri manako nau kunumau oroguma kawareya ade wirasugani bausugani ki wi nau mete emisinimuri.”

⁶³ Iyesu yona ki wagawa makeya ka Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai mu kawaimaga ki e yabui dara wirawena manako e ubupu e eya midi tatamai wadubu tegere manako iyapana ika idiwa ki manutapu, wagubu ke; “E yona berawena Mamanuga God e si giripupu ki wi wainamupu bo? E eya wagubu ki pokere yona yau yewe kewowena wainapakani. ⁶⁴ Apunu yau Mamanuga God bameya berawagau ki pokere

wi wainapiyamu da nu karako e bameya baididi kwaigamu?” E inako wagubu manako kawakawai ragidai ki kuduba ewapuru mena mu idamaga gurai Iyesu naureya ugwadumpu ragiragi, tagubu ke; “E Mamanuga God e si giripiyau ki pokere e denai karako poyagisi.”

⁶⁵ Mu inako tagubu manako mu dai kimpu ubumpu Iyesu tepotepopamawa mu idamaga e yabui bodapamawa ade dai e kwanabeya minimawa manako waegeyageyamapamawa, tagamawa ke; “Ki nima nunibu? Kau mibai Mamanuga God e Gubagai ki kau nima nunibu ki e si nuwagi da nu wainapamu.” Ta ragidai dai mete bautagubu e minimawa.

Apunu Pita wagubu bodaboda

(Mateyu 26:69-75; Ruki 22:56-62; Diyoni 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Ki makeya ka apunu Pita ika imatau tondawa manako Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai kawaimaga e bigabigai kwaewagawa munu ridai mosi ika bauwena e em-pupu. ⁶⁷ E Pita ika mata empiyawa tondawa empupu manako yabu doko-dokopupu sibu, wagubu ke; “Kau tawana Nasareta apunumaga Iyesu e mete iwa eminibuwani.” ⁶⁸ Ko Pita denai wagubu bodaboda, wagubu ke; “Kau nima nene nuwegei? Kau yonagi ki nau eba wainapakani.” E inako wagubu manako kipu ubupu kanibu tawa kakapareya uburawa manako ki makeya ka kokoroku wagubu.

⁶⁹ E ika uburawa ka ridi ki ade bauwena e empupu manako wirawena iyapana ika idiwa ki tadebu, wagubu ke; “Apunu burida ka mu

wadumupu apunai ki e mete iwa apunai mosi e kiyabui empakani.” ⁷⁰ E inako wagubu, ko Pita ade wagubu bodaboda.

Mu idimpu eba rowarowa ka iyapana ika idiwa ki Pita naigida mena yabu dokodokomupu manako simupu, tagubu ke; “Nu katinugu da kau ka e mete iwa apunai mibai kau ka tawana Gariri apunai.” ⁷¹ Apunu Pita yona ki wainapupu ka e midi minibu, wagubu ke; “Apunu ki nene iwagamu ki nau eba kataineya. Mamanuga God e kataiya da nau yona mibai suwagakani.”

⁷² E yona ki wagawa makeya ka e kokoroku ade wagubu wainapupu manako e wenagui parapawena Iyesu naiya badidi wagubu ki wainapupu. Iyesu naiya e inako sibu, wagubu ke; ‘Kemora yau rabineya ka kau mara apeya eyaka nuwogowa bodaboda da kau eba kataigeya nau, ko ki eweya ka kokoroku apeya yagisi manako nawaru puruyagisi.’ Iyesu naiya inako wagubu ki makeya makeya Pita wainapupu manako e rabinai makariwena yadi kipu.

15

Iyesu apunu Pairasi e yabareya ubupu

(Mateyu 27:1-2, 11-14; Ruki 23:1-5; Diyoni 18:28-38)

¹ Nawaru dumai tarawa ka Diyu ragidai mu kawakawaimuguma kuduba yonatagubu kewowena ade mu rabinamaga eyakamenawena ki pokere mu Iyesu wadumpu e idai umamupu dokodoko manako bananamupu kaya-tagubu piyara ragidai mu kawaimaga Pairasi bameya bautagubu. ² Bautagubu ka apunu Pairasi ubupu

Iyesu manupupu, wagubu ke; “Diyu ragidai mu kaiwawo-maga kawai ki kau baganai bo?”

Iyesu denai e sibu, wagubu ke; “Ena, ki kau ba nuwegei.”

³ Iyesu inako wagubu ko iyapana kawakawai Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai bautagubu e kawareya kawareya naripamawa bera ropani kawaya siyamawa, ⁴ ki pokere apunu Pairasi wirawena Iyesu ade sibu, wagubu ke; “Kau yona denai mo nuwagi bo pa mena? Mu rowarowa kawaya kau mena kekeniyamu idiwu ko kau pa tondei.” ⁵ Ko Iyesu yona denai mo eba wagubu ki pokere apunu Pairasi e notai babawena.

Apunu Pairasi ubupu mu Iyesu minimana po wagubu

(Mateyu 27:15-26; Ruki 23:13-25; Diyoni 18:39-19:16)

⁶⁻⁷ Karako ka iyapana dai dibura-tagubu ika idiwa. Mu naiya yawira kayatagubu kawakawai ragidai dai namutampu ko mu paunamugu ka apunu mo si ka Barabasi ika mete tondawa. Diyu ragidai mu bususumaga ka kwamura makeya makeya ‘Mama-nuga God Nu Raurunibu Poragai’ poragatagamawa ki kawareya ka mu dibura apunai mo eyaka mena e si tagamawa manako apunu Pairasi dibura gudui kwaipiyawa manako si tagamawa apunai ki pa bauwagawa kayawagawa. ⁸ Mu bususumaga inako ki pokere iyapana karako apunu Pairasi bameya bautagubu manako simupu, tagubu ke; “Kau kwamura

makeya makeya kwae-nugei ki kau karako mete kwaenuwagi dibura gudui ade kwaipi bo?”

⁹⁻¹⁰ Iyapana inako tagubu ko apunu Pairasi e rabineya mena wainapupu da Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai ki mu nuwarorotagubu ki pokere mu Iyesu wadumupu e idai rabineya tamupu. E notai inako wagubu ki pokere e denai iyapana ki manutapu, wagubu ke; “Wi nuwagau nau uburani manako Diyu ragidai wi kaiwawoga yau e idai rikapani da e baiyagisi kayayagisi bo?”

¹¹ Ko Diyu ragidai kawakawai-muguma ki garugaru mena bautagubu iyapana ika idiwa ki mu rabinamaga kupamupu, tagubu ke; “Iyesu bauwagana kayawagana ki nana eba iwagi ko apunu Barabasi e si iwagi da e baiyagisi kayayagisi.” Mu inako tagubu ki pokere iyapana kuduba apunu Barabasi e si tagubu.

¹² Ko apunu Pairasi iyapana ade manutapu, wagubu ke; “Ko Diyu ragidai wi kaiwawoga siyamawa apunai yau e bameya ka nau badidi kwae-sugani?” ¹³ E yona ki wagubu ka iyapana mu bonanamaga ragiragi kawaya denai tagubu ke; “Wadumuri ripa korosi naureya ikokopumuri da e poyagisi.”

¹⁴ Mu inako tagubu ki pokere apunu Pairasi iyapana ki ade manutapu, wagubu ke; “E poyagisi ki mibai ka badidi? E paere badidi kwawena?” Ko mu kawareya kawareya bonanamaga ragiragi kawaya tagamawa ke; “Wadumuri ripa korosi naureya ikoko-pumuri da e poyagisi.”

¹⁵ Apunu Pairasi yona ki wainapupu ka e iyapana rabinamaga bagiwagana ki nana

dibura gudui kwaipupu manako apunu Barabasi matarau bauwena kayawena. Ki eweya ka e ubupu piyara ragidai tadebu da mu Iyesu kuwe pokaiya minimana ki nana wagubu manako ewa kanibu Iyesu wadubu mu idamugu tapu, wagubu ke; “Wadumuri ripa korosi naureya e minimuri poyo.”

*Piyara ragidai Iyesu waegeyageyamapamawa
(Mateyu 27:27-31; Diyoni 19:2-3)*

¹⁶ Piyara ragidai ki Iyesu wadumpu mu kawaimaga tawai rabineya kaimpu manako kowamuguma nene tagubu bautagubu ewapuru mena ika dibimupu idiwa. ¹⁷ Mu aukwara daragai bagi kawayu mo wadumpu Iyesu monaga-mupu ade impunewa tempu e debaiya painimupu, ¹⁸ manako waegeyageyama-pamawa, tagamawa ke; “Kaiwa kaiwa, Diyu ragidai Kaiwawomaga Kawayu.”

¹⁹ Mu inako tagamawa, e debaiya auda were minimawa ade e kiyabuiya tepotepopamawa manako e yabareya ramatamaga kawareya ubumpu parau beratagamawa. ²⁰ Mu inako waegeya-geyamapamawa da kamadumpu, aukwara daragai bagi kawayu ki ade rikamupu e ebo midi tatamai ade umampu kwempu manako ripa korosi naureya minimana po ki nana wadumpu kayatagubu.

*Mu Iyesu ripa korosi naureya ikokomupu
(Mateyu 27:32-44; Ruki 23:26-43; Diyoni 19:17-27)*

²¹ Piyara ragidai ki Iyesu wadumpu kayatagawa ka tawana Sairini apunu-maga mo si ka

Saimoni ika gwabau gari tagaiya yabadawa da yawatau banana-mupu. Bananamupu ka mu e Iyesu korosi kawarapana ki nana simupu manako apunu Saimoni ubupu ripa korosi ki kawarapupu. (Apunu Saimoni e ka Arekisanda yo Rupai mu mama-maga.)

²² Mu Iyesu wadumpu kaimpu tawana mo si ka ‘Gorogata’ tagamu ki bautagubu. Si ‘Gorogata’ ka keyakeyai ko ki mibai ka Deba Suwana.

²³ Ika bautagubu ka mu ripa otai suwakarai mosi awana ‘waeni mete wiramupu ki Iyesu kubarana ki nana e kwemupu ko e awana ki eba kubabu. ²⁴⁻²⁵ Didiburu madega kaidenai pisikanawagawa makeya ka mu Iyesu ripa korosi naureya ikokomupu manako piyara ragidai ubumpu e midi tatamai rikamupu ki yanuwa munta mo pokaiya nida kasiwaratagubu. Nima si yanuwa ki rabinaya yabiri bauwena ki e ubupu Iyesu midi tatamai ki e wadubu. ²⁶ Iyesu powagana ki kerarai ka mu oka pokaiya inako tamupu, “Yau ka Diyu ragidai mu Kaiwawomaga’. ²⁷⁻²⁸ Mu Iyapana berokoi apeya mete ripa korosi naureya ikokotampu ki mosi ka Iyesu e idai garu deneya ade mosi ka e idai tenene ki deneya. Mu inako kwaetagubu ki ka Mamanuga God e okai takari kawaya badidi wagubu ki makeya makeya mu kwaetagubu. Oka ki wagubu ke; ‘Kuwa ragidai mu paeremaga bimbina banana-mupu ki daikere e mete bananapupu.’

²⁹ Iyapana ika esidaeridatagamawa kaiwa kebomawa Iyesu emupu ka mu debamaga gipamawa e waegeyageyama-pamawa, tagamawa ke; ‘Kau karako kiri uburi da nu kau eminiyamu. Kau

naiya nuwagibi da kau Mamanuga God e Tawai ki koritapana mara apeya eyaka rabineya tawa waunai mo ade wadana nuwagibi, ³⁰ ki pokere karako kau kiya kasiyaragi pokaiya ripa korosi ki kamadi kawari iyanuwagi da nu kau emi-niyamu.” ³¹ Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai ade Mamanuga God e gorai kataimugu ragidai ki mu mete kina Iyesu gwaigwitapamawa, tagamawa ke; “E iyapana iyatamiyawa ko e eya iyawagana ka badidi pokere e kasiyarai pa mena. ³² E mibai tawana Isiraero ragidai nu Kaiwawonuga ade nu Iya Negeyana Apunai Keriso ki ka e ebo ripa korosi ki kamadini kaworoto da nu yabunugere empamu manako sumapamu.” Iyapana apeya e madanai daikere daikere ikokotampu ki mu mete kina Iyesu inako waegeyageyama-pamawa.

Tawana sisipu umapu

(Mateyu 27:45-56; Ruki 23:44-49; Diyoni 19:28-30)

³³ Madega paunau wadawa makeya ka tawana kuduba sisipu umapu ko ade madega kanibu kekerawagawa napusi apeya eyaka wadawa makeya ka sisipu ki ade negawena. ³⁴ Sisipu ki ade negawagawa makeya ka Iyesu e bonanai ragiragi kawaya wagubu ke; “Eroi, Eroi, rama sabaktani.” Ki mibai ka; ‘Mamani God, Mamani God, kau badidi pokere nau kamadisinibi?’

³⁵ Iyapana dai ika ubumawa e yonai ki wainamupu, ka mu tagubu ke; “Wainapumuri, e oragai apunai Eraidiya nene wena siyanau.”

³⁶ Apunu mosi dabuwa tenai mo wadubu garupupu awana suwakarai rabineya kaupupu manako sikurupupu Iyesu umuneya tapu da e kubarana ki nana manako wagubu ke; “Idiwomu empomu. Oragai apunai Eraidiya baiyagisi e ripa korosi naureya yadini pakara bo?”

³⁷ Ko Iyesu e bonanai ragiragi kawayaya wagubu manako e nonai toporuwena powena.

³⁸ Iyesu powagawa makeya ka aukwara mosi Mamanuga God e Tawai rabineya gudu maba uburawa ki paunau tegerewena, esida da erida.

³⁹ Piyara apunai mosi ika ripa korosi kerareya uburawa ki Iyesu bonanai ragiragi kawayaya wagubu ki wainapupu ade e badidi maba powena ki mete empupu ki ka e wagubu ke; “Mibai, apunu yau e ka Mamanuga God e eya Gubagai.”

⁴⁰ Ridi dai ika uwamau Iyesu em-pamawa ubumawa mu paunamugu ka ridi Meri Magidarini, ridi Saromi, ade apunu Diyemesi marai yo apunu Diyose mu inamaga si ka Meri. ⁴¹ Iyesu naiya tawana Gariri rabineya umawa wadawa ki makeya ka ridi ki e wadamawa tekateka waitapamawa iwa. Ade ewa, e natere Diyerusaremu kayawena ki makeya ka ridi ropani kawayaya dai ki e mete ewakumapamawa, ko mu mete kina karako bautagubu ika empamawa ubumawa.

Apunu Diyosepa Iyesu kwakwarepui ragu tapu (Mateyu 27:57-61; Ruki 23:50-56; Diyoni 19:38-42)

⁴²⁻⁴³ Diyu ragidai mu kawaimaga mosi si ka Diyosepa. E tawanai ka Arimasiya. Iyapana e werei tagamawa mibai ka e berai bagi kawayaya. E

maramara Mamanuga God notapiyawa ade Mamanuga God e gari rabineya kaiwana idiwana ki marai bauwagana nawanai mete tondawa.

Kemora nene ka apunu Diyosepa yabarayabara apunu Pairasi bameya kayawena manako Iyesu kwakwarepui ki genei wagubu da e wadana onono-pana ki nana. ⁴⁴ Apunu Pairasi Iyesu powena yonai ki wainapupu ka e wakapa giriwena piyara apunai mo nene wagubu manako manupupu, wagubu ke; “E ororeya mena powena ki mibai?”

⁴⁵ “Ena, e ororeya mena powena.” Apunu Pairasi yona ki wainapupu ka e ubupu apunu Diyosepa kayawagana Iyesu kwakwarepui ononopana ki nana wagubu.

⁴⁶ Apunu Diyosepa kayawena aukwara bagi kawaya mo gimarapupu wadubu kayawena ripa korosi kerareya bauwena manako e kowaiyoma mete kina Iyesu kwakwarepui ripa korosi nau-reya wadumupu kwarisi manako aukwara ki pokaiya gerowomupu. Gerowopamawa da kamadumpu ka mu e kwakwarepui wadumpu kayatagubu ragu mosi ki iyapana idamugu ukwamupu ki rabineya tamupu manako bowa kawaya mosi gwairimupu ragu umunai ki minimupu bodamupu. ⁴⁷ Mu inako kwaetagamawa ki ka mu ridi Meri Magidarini yo apunu Diyose e inai si ka Meri mu yabumugu kwaetagubu.

16

*Iyesu powena ko e ade iyawena kipu ubupu
(Mateyu 28:1-8; Ruki 24:1-12; Diyoni 20:1-10)*

¹ Diyu ragidai aiyatamaga marai ki idiwa da kewowena makeya ka ridi Meri Magidarini, ridi Saromi ade apunu Diyemesi e inai si ka Meri ki kimpu ubumpu ripa otai aurai bagi kawayaya dai gimaratampu da mu ewa kayatagamana Iyesu powena e kwakwarepui monagapamana ki nana.

² Pura kawaiiya didiburu mena madega posiwa-gawa makeya ka mu kimpu ubumpu Iyesu kwakwarepui ragu rabineya tampu ki empamana ki nana kayatagubu. ³ Mu kayatagubu kaiwa da yawatau ka mu muga manu kasiwara-tagubu, tagubu ke; “Bowa kawayaya ragu katamurui minimpu bodampu ki nima waitaniyoto da nu gwairipamu?” (Mibai ka bowa ki ka kawayaya eba marai.)

⁴ Mu inako manu kasiwaratagamawa kaiwa da buri bautagubu ka mu yabu tampu manako bowa ki ororeya mena gwairiwenana emupu. ⁵ Emupu manako ragu rabineya kaimpu yabu tampu ka mu yaraga mosi e midi tatamai poe rowarowa kawayaya umapu ki mu idamaga garu deneya ragu rabineya tondawa emupu. Empamawa ka mu notamaga kowena kodabamaga kamupu.

⁶ Ko apunu ki mu tadebu, wagubu ke; “Wi no-taga eba koyogono. Nau kataineya da wi tawana Nasareta apunumaga Iyesu ripa korosi naureya minimpu poyo yewe ragu tampu ki e midi kwakwarepui empamana ki nana baigubu. Ko e yewe eba ukwarau. E ororeya mena iyawena kipu ubupu kayawena. Mu tampu watai yau karako yewe empumuri. ⁷ Wi karako kaiwagi e tadeyau kabukabuwa ragidai apunu Pita e kowaiyoma mete tademuri, iwagi ke; ‘Iyesu naiya mena nidibu da e yabiri kayawagana tawana Gariri ra-

bineya wi nawanaga ika tondana ki nana wagubu ki pokere wi karako e eweya kaiwagi tawana Gariri rabineya e bananapumuri.”

⁸ Apunu ki inako wagubu ko ridi ki kudu wainamupu ragu kamadumpu manako yona mo eba tagubu ko mibi didigurai garumupu kay-atagubu.

Iyesu ridi Meri Magidarini e bameya matarawena

(Mateyu 28:9-10; Diyoni 20:11-18)

⁹ Iyesu pura kawaiiya didiburu mena ade iyawena kipu ubupu ka e yabiri ridi Meri Magidarini e bameya matarawena. Ridi ki ka naiya keyai berokoi ida daikere kewowena daikere apeya (7) e rabineya idiwa manako Iyesu mu siwakeketapu ki ridai. ¹⁰ E Iyesu iya-wena empupu ka e kayawena Iyesu tadeyau kabukabuwa ragidai Iyesu nene nuwaboyatagamawa yadi wadamawa idiwa ki mu bamamugu bauwena manako e Iyesu iyawena matarau empupu ki sisiyai mu tadebu.

¹¹ Mu e yonai ki wainamupu ko mu e eba sumamupu.

Iyesu e kowakowaiyoma apeya bamamugu matarawena

(Ruki 24:13-35)

¹² Ki eweya ka Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai apeya tawana mo kayatagubu yawatau kaiwa manako Iyesu kiyabui wirawena ebo mo wenawena ki mu emupu. ¹³ Mu ade wiratagubu kayatagubu kowamuguma tademupu ko mu yonamaga ki ka mu kowamuguma ki eba sumamupu.

*Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai bama-
mugu matarawena*

*(Mateyu 28:16-20; Ruki 24:36-49; Diyoni 20:19-
23; Bususu 1:6-8)*

¹⁴ Siyareya ka Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai ida esida kewo-wena kerapu eyaka mena bani ku-pamawa idiwa manako e eya mu bamamugu matarawena. E iyawena kipu ubupu ki sisiyai ka iyapana dai naiya bautagubu mu tademupu ko mu yonamaga ki eba mu sumamupu. Mu rabinamaga ka ragiragi kawaya ki pokere Iyesu mu sisibatapu manako tadebu, wagubu ke; ¹⁵ “Karako kimuri ubumuri tawana tawana kuduba, madega kauwagau madega posiwagau ki kaiwagi nau yonani bagi kawaya yau iyapana tadeyoi iwoi. ¹⁶ Iyapana nima nau sumasinoyoto ade nau sini pokaiya siruwayagisi ki ka e iya waunai yadini. Ko iyapana nima nau eba sumasinoyoto ki ka e bita bananapoto. ¹⁷ Nau sumasinimono ragidai mu ka nau kasiyarani pokaiya matakira ebo ebo kwaetogomono; Nau sini pokaiya ka mu keyai berokoi siwakeketamono da keyai berokoi ki matarau baitogomono kayatogomono. Mu tenawarimaga ka wirayagisi da mu yona naiya eba tagamawa ki mu togomono. ¹⁸ Motamota berokoi mu metamini ki ka mu eba popotagisi ade mu awana berokoi mo kubomoto ki ka mu mete eba popotagisi. Mu idamaga sigira ragidai kawarimugu nakapomono ki ka sigira ragidai ki iyatagisi.”

¹⁹ Nu Kaiwawonuga Iyesu yona ki wagubu kewowena ka kasiyara mo kawapu e wadubu

tepapupu kunumau yapu kayawena manako Mananuga God e idai garu deneya e tapu tondubu. ²⁰ Ko e tadeyau kabukabuwa ragidai ki mu kayatagubu tawana tawana, madega kauwagau madega posiwagau ki e sisiyai iyapana tademawa iwa. Nu Kaiwawonuga mu kasiyara tageyawa manako kasiyara ki pokaiya ka mu matakira ebo ebo mete kwaetagamawa iwa. Iyapana matakira ki empamawa pokaiya ka mu yonamaga ki mete mibipamawa sumapamawa.

Ika kewowena.

IYA YONAI
The New Testament in the Umanakaina Language of
Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Umanakaina long
Niugini

Copyright © 1999 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Umanakaina

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

92bb28a8-6181-5bd4-a67f-1906ab635008